

DISSERTATIO CANONICO-HISTORICA

D E

HORIS CANONICIS

E T

SINGULIS EARUM PARTIBUS.

P R Æ F A T I O.

Noverat jam pridem Eximius Præses Collegii Adriani VI. Pontificis Maximi, quàm magno usui veniat Theologiæ Studiosis scientia SS. Canonum; tum quidem ad mores Clerico dignos juxta eorum præscriptum formandos, tum ad scientiam Theologicam ex Conciliorum & Patrum Decretis solidius, quàm ex Casuistarum Libris, & placitis hauriendam. Quid enim sunt Sacri Canones, nisi particulares conclusiones, quæ ex primis principiis, quæ nobis SS. Patres in suis Scriptis exhibuerunt, originantur, ut loquitur pius ac eruditus Gersonius, sicut à fonte fluvii?

Hinc factum, ut contubernii mei in suo Collegio occasionem nactus, me rogaverit, ut SS. Canones Theologis suis exponere vellem. Ego verò pernoscens pariter, quantopere SS. Canonum scientia Theologis utilis sit, non egrè admodum me induci passus sum ut Canones, qui Theologorum & vitæ, & studio magis accommodati sunt, in lectione domestica hebdomadaria prælegerem. Cum ergo Decreta de Reformatione Concilii Trident. (Theologis scilicet & Canonistis scitu comprimis hodie necessaria) explananda suscepissem, incidi occasione Cap. 12. Sess. 24. De Reform. in argumentum de Horis Canonicis: in quo aliquantisper versatus, nonnulla, quæ in domesticis lucubrationibus de earum origine, recitatione ac ritibus corraseram, auditoribus proposui. Cum verò non pauci, præsertim, quæ ritus concernebant, ex historiis, atque antiquitate essent desumpta, nonnulli ea scripto mandari cupiebant. Facile morem gessi & intermissis parumper, quæ de Horis Canonicis fuse Mystici tradunt, alia, quæ sensum litteralem atque naturalem propius attingunt, & elucidant in has Dissertationis paginas congesti, quæ modico ære scribendi laborem sublevantes, sibi comparare possent.

P A R S P R I M A.

De his, quæ Horas Canon. in generali concernunt.

C A P U T P R I M U M.

Quinam ex Clericis teneantur ad Horas Canonicas ut minùs privatim recitandas.

§. I.

Pluribus sæculis omnes Clerici ad Horas Canonicas adstricti fuere: hodie tenentur Ordinibus Sacris initiati, & Beneficium Ecclesiasticum obtinentes.

U

ipriorum sæculorum Canones pervolverit, nullam fuisse Clericos majores inter & minores distinctionem quoad obligationem Horas Canonicas recitandi, facile comperiet. Nec mirum; illis quippe sæculis, nullus etiam minoribus Ordinibus initiabatur, quin unà Ecclesiæ alicui, cui tanquam Minister deserviret, adscriberetur; quæ adscriptio vice collationis Beneficii Ecclesiastici, ut hoc sic loquimur, censēbatur, atque ita universi Clerici quodammodo Beneficiati censēbantur; & ideo nec ante sæculum XI. ullum Beneficiatum inter & non Beneficiatum distinctionis vestigium occurrit. At postquam labente cum temporis lapsu ipsa puriori Ecclesiæ disciplina cœperunt ordinari Clerici, & minoribus Ordinibus insigniri nulla Ecclesiæ facta adscriptio, in qua tanquam Ecclesiæ Ministri deservirent; sensim etiam hi ab Officio Ecclesiæ obgundo se eximere cœperunt.

Van Espen Opusc. Can.

Et quidem jam sæculo XII. vestigium aliquod distinctionis illius in quodam Concilio Coloniensi occurrit; Nullus Clericus Horas Canonicas, ait & de Domina nostra, ulla unquam die distincte & asseretè dicere prætermittat, maxime qui est in Sacris Ordinibus vel Beneficiis constitutus. An. 1289. Can. 1.

Hic quidem videmus, Patres Concilii nullum Clericum à recitatione Horarum Canonicarum eximere; quia tamen singulariter ad earum recitationem obligatum dicit in sacris Ordinibus vel Beneficiis Ecclesiasticis constitutum, facile hinc Clerici in minoribus Ordinibus dumtaxat sine ullo Ecclesiastico beneficio constituti, suam à recitandis Horis Canonicis exemptionem firmandi occasionem acceperunt; quam tandem sæculo sequenti Ecclesiæ connivente firmatam fuisse, vel inde colligitur, quod in Canonibus illius ac sequentis ætatis, non omnes universum Clericos, ut in pristinis Canonibus, sed sacris Ordinibus initiatos dumtaxat aut Beneficium obtinentes ad Horas Canonicas recitandas moneri, & urgeri videamus.

Unde Concilium Basileense de Horis Canonicis differens, solos Beneficiatos & in Sacris Ordinibus constitutos Horis Canonicis adstrictos supponere videtur: Quoscunque Beneficiatos, seu in sacris constitutos, cum ad Horas Canonicas, inquit, teneantur, admonet hæc Synodus, ut sive soli, sive associati, diurnum nocturnumque Officium reverenter, verbisque distinctis peragant, Sess. 22. can. 5.

O 3

Itaque

Itaque quamdiu laudabilis illa obtinuit Ecclesie disciplina, ut nullus ordinaretur Clericus, qui una Ecclesie intitularetur, cui tanquam Minister, vel ut moderna phrasi loquar, tanquam Beneficiatus deserviret, nullus quoque à divini Officii persolutione erat exemptus: at deficiente dicta laudabili disciplina, sensim quoque, connivente Ecclesia, ad solos Beneficiatos & Sacris initiatos Officii recitandi necessitas devoluta est.

§. 2.

*Qua ratione Clericis merito injungatur Horarum
Canonicarum recitatio?*

Horas Canonicas esse ab Ecclesia ordinatas, ut per illas certis distinctisque temporibus desiderium charitatis & spiritus orationis in nobis excitaretur nemo ambigit. «In ipsa fide, & spe & charitate, ait Aug. continuo desiderio semper oramus, atque ideo ab aliis curis atque negotiis, quibus ipsum desiderium quodammodo tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipsos admonentes in id, quod desideramus intendere, ne quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & penitus extinguatur, nisi crebrius inflammetur. Et infra: ideo per certa intervalla Horarum & temporum etiam verbis rogamus Deum, ut illis rerum signis nos ipsos admoveamus, quantumque in hoc desiderio profecerimus, nobis ipsis innotescamus, & ad hoc augendum nos ipsos acrius excitemus.» *Epist. 121.*

Si igitur per certa temporum intervalla orandi consuetudo, atque Ecclesiastica disciplina, ad excitandum vel fovendum continuum Orationis studium ab Ecclesia ipsius incunabulis servata sit, quis non videat, vel hoc titulo Horarum Canonicarum recitationem merito Clericis fore in præcepto?

Præcipuis quippe Clericorum muniis annumerandum esse studium Orationis, suo docuere exemplo Apostoli, mensarum & pauperum curam à se ablegantes, ut ORATIONI & Ministerio verbi Dei instantes essent, scientes, quod postmodum dixit S. Paulus, *quia neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus: adeoque Cleri plantationem atque irrigationem sine fructu futuram, nisi per continuas ad Deum preces cœlesti attrahatur incrementum.*

Hinc Ecclesia monens Sacerdotes, *ut signa rangam Horis Canonicis, & illorum officium agant, sive diurnale, sive nocturnale, hanc moniti sui rationem subdit; quia scriptum est, sine intermissione orate. Et ideo non dimittant Horas Canonicas. Vide Capitular. Reg. Franc. lib. 6. c. 71.*

Ad hæc, quicumque Clero adscribitur, in quantum de Sacerdotio participat, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis; atque hoc rursus titulo, Clerici non pro seipsis duntaxat, sed & pro populo dona & sacrificia labiorum suorum Deo persolvere tenentur.

Et quidem ut liberiùs & sine curis id facere queant, temporalia, unde vivant, à populo accipiunt. «Nam qui construxerunt vel fundarunt sanctissimas Ecclesias, ut recte monet Imp. Justinian. pro sua salute communis Reipublicæ reliquerunt suas substantias: ut per eas debeant sacra Liturgiæ fieri, & ut illis à ministrantibus piis Clericis Deus colatur.» *L. 42. §. 10. Cod. De Episc. & Cler.*

Quapropter Canonicorum regula in celeberrimo ac frequentissimo illo Patrum Conventu Aquisgranensi præscripta, sedulo inculcat Canonicis, *ut laudes Deo in communi persolventes, pro suis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent. Cap. 131.*

Ex ipsa ergo Cleri ad orandum pro suis, populisque peccatis speciali obligatione, Canonicarum Horarum recitatio singulari titulo Clero congruit.

§. 3.

Clerici omnes Beneficium, quantumvis exiguorum proventuum, obtinentes ad Horarum Canonicarum recitationem obligantur.

Quemadmodum olim, dum nullus ordinabatur Clericus, qui una alicui Ecclesie tanquam illius minister non adscriberetur, omnes indistinctè Clerici ad Horarum Canonicarum recitationem tenebantur; ita & posterioris ætatis Canones universos Clericos eidem obligationi subjiciunt, qui per Beneficii Ecclesiastici collationem alicujus particularis Ecclesie designantur ministri. Et sicuti in pristinis Canonibus sola Clericatus ratio nulla pro-

ventuum exiguorum aut notabilium facta consideratione, attenditur; ita quoque in posterioribus Ecclesie Decretis, nulla ipsius Beneficii quoad annuos proventus facta distinctione, differenter omnes, qui per Beneficii alicujus collationem Ecclesie Ministri sunt designati, ad Horarum Canonicarum recitationem constructi declarantur.

Et sanè, quid à mente Ecclesie remotius, quam ministris eum in Divinis laudibus decantandis mercenarium agendi modum proponere? ut nimirum, proventibus temporalibus laudes Divinas persolvendas commensuratas vellent, non secus ac alicujus sæcularis officii mercedem? Hocne foret *voluntariè*, & non potius coactè Deo labiorum sacrificia offerre? Ut enim rectè notat S. Augustinus lib. 3. contra Pail. cap. 58. *Si bonus est, VOLENS hoc facit, si autem malus, hoc est, SUA QUÆRENS, non que Jesu Christi, INVITUS hoc facit, PROPTER ALIA, QUÆ REQUIRIT.*

Nequaquam proinde Clerici considerare debent pensum Horarum Canonicarum, ut onus aliquod sibi ab Ecclesia, tanquam proventuum perceptioni correspondens impositum, sed potius ut medium suavissimum, quo obligationi orandi, & Deum laudandi, sibi tanquam Ecclesie ministris, & in sortem Domini specialiter vocatis & assumptis, incumbenti satisfaciant non *coactè*, sed *voluntariè* propter Deum.

Hinc patet, & à Canonum littera, & à mente Ecclesie recedere Theologos, qui mercenario quodam modo Divinarum laudum recitationem considerantes, hanc recitandi obligationem Beneficii Ecclesiastici annuis proventibus anxie & scrupulosè commensurant; nimium credentes rigorem, si Ecclesia ministros suos ad laudum Divinarum persolutionem, in qua ipsa Sanctorum æterna consistet felicitas & jure gaudium, constringeret, nisi notabilem quoque proventuum temporalium portionem ut quandam operis illius mercedem assignaret.

Confermiùs sanè & Canonum expressioni, & Ecclesie menti, hæc ratiocinantur Canonistæ docentes, quod *sicuti non excusatur Clericus à residentia, ex eo quod ex beneficio vitæ necessaria non percipiat, ita nec excusetur ab Horis dicendis. Vide Fagnanum ad Cap. CONQUERENTE & De Cleric. non resid.*

CAPUT II.

De Clericis, qui tenentur Horas Canonicas publice & in communi persolvere.

§. 1.

Multis sæculis obtinuit, ut universus Clerus ad Ecclesiam peragendi Divini Officii causa quotidie convenire deberet; hodie verò ad id tenetur Clerus Cathedralium & Collegiarum Ecclesiarum.

Quin Horarum Canonicarum per distincta tempora publica ac solemniter recitatio præcipuam Religiosi cultus & divini Officii partem constituat, nemo ambigit; unde durante Ecclesiastica disciplina, quæ omnes indiscriminatim Clerici alicui particulari Ecclesie tanquam Ministri assignabantur, etiam omnes, nisi legitimæ occupationes aliò vocarent, ad Ecclesiam, ad Horas Canonicas recitandas accedere jubebantur: Clericus, ait Synodus Carthaginensis VI. Can. V. *qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendiis privetur.* Et Toletana I. «Presbyter, vel Diaconus, vel Subdiaconus, vel quilibet Ecclesie deputatus Clericus, inquit, si intra civitatem fuerit vel in loco, quo Ecclesia est, aut castello, aut vico, aut villâ, & ad Ecclesiam, ad Sacrificium quotidianum non accesserit, Clericus non habeatur, si castigatus veniam ab Episcopo noluerit promereri.»

Sæculo 9. adhuc in more positum fuisse, ut non in Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis duntaxat, sed etiam Parochialibus Horæ Canonice distinctis temporibus quotidie publice persolverentur, constat ex Decretis, quæ anno 852. Presbyteris suis præscripsit Hincmarus Rhemenis Archiepiscopus.

Quin & anno 1429. celebratum Concilium Dertusanum Præsidente Petro de Fuxo Cardinale Apostolicæ Sedis Legato, supponere videtur obligationem Clericorum Beneficium obtinentium, aut in sacris Ordinibus constitutorum accedendi ad Ecclesiasticum officium, si per occupationes liceat. «Ne divinæ servitutis census, aut

ait *Can. 4.* quem de fructu laborum suorum tenetur *quilibet Clericus*, Ecclesiasticum beneficium possidens vel in sacris Ordinibus constitutus, dum per occupationes alias *conventui Ecclesie interesse non valet*, ex defectu Breviarii *omittatur*, provide duximus statuendum, ut per locorum Ordinarios beneficiati predicti & in sacris Ordinibus constituti ad habendum propria Breviaria infra tempus ipsorum Ordinarios arbitrio moderandum, coercionem districtam cogantur &c.

Ex quibus concludi potest, ut etiam advertit R. P. Thomassinus in opere suo de Ecclesiastica disciplina, primitus Ecclesiam ordinatum fuisse, ut Clerici omnes, si per occupationes liceret, officio publico in Ecclesia cui erant adscripti, interessent, atque non nisi per quandam Ecclesie conniventiam, sive piam condescendentiam factum esse, ut tandem non nisi Clerici Beneficiati & in Sacris constituti Divinum Officium persolvere constringantur, & quidem horum plerique privatam Horarum recitatione satisfaciunt: adeo ut ad solos penè Canonicos aliisque Clericos Ecclesiarum Cathedralium & Collegiatarum publica & solemnitas Horarum Canonicarum persolutio devoluta sit: de quibus jam pridem loquens S. Ivo Carnotensis dixit *Epist. 318.* *Ad hoc instituta est Clericalis militia, ut Psalmodia & Hymnodia QUOTIDIANUM Deo offerat sacrificium.* Unde Concilium Viennense specialiter statuit, ut in Cathedralibus, Regularibus & Collegiatis Ecclesiis horis debitis devote psallatur. *Clem. 1. De Celeb. Miss.*

Verum cum ex sola Ecclesie conniventia contigerit ut publica & communis in Ecclesia Horarum Canonicarum pia recitatio ad solos penè Cathedralium & Collegiatarum Clericos transierit; hinc colligitur Clericos illos voto & spiritui Ecclesie se conformare, quinec Cathedrali nec Collegiatae Ecclesie adscripti, dum per occupationes licet, in Parochialibus Ecclesiis, quibus subiunt, Dominicis Festisque ut minus diebus, divino Officio assistunt, & una cum Parocho illud persolvunt.

§. 2.

Canonici interesse debent quotidie omnibus Horis, sique integris.

Quandoquidem obligatio Horas Canonicas in communi ac publice persolvendi olim universis Clericis communis, etiamnum hodie Canonicos aliisque Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum Clericos constringat, ipsique teneantur, ut loquitur Concilium generale Lateranense, Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum quantum eis dederit Deus, studiosè celebrare, consequitur, ipsos non partem duntaxat, sed integrum debere persolvere, neque uni alterive horæ, sed omnibus horis, quæ nocturnum pariter ac diurnum officium conficiunt, teneri interesse.

Quis enim dicet, Canonicos suæ satisfacere obligationi, qui uni alterive Horæ Canonicæ duntaxat, reliquis neglectis, interfunt? cum evidens sit, hos Officium nocturnum pariter & diurnum, quod ex septem Horis Canonicis & Missæ Sacrificio constat, studiosè non celebrare, sed illud solummodo partem.

Quapropter Ecclesia volens Canonicos aliisque Clericos detidosos & negligentes per distributionem assignationem ad satisfaciendum suæ obligationi incitare, sollicitè cavet, ut non aliquibus duntaxat majoribus, sed singulis etiam minoribus suæ assignentur distributiones, ne qua in parte, ut loquitur Synodus Tridentina, *cultus divinus minuat*, sed ei debitum omnibus in rebus, obsequium præstetur. *Sess. 21. cap. 3. De Reform.*

Ut proinde à vero aberrare non videatur Joannes Wiggers *Tract. 7. c. 3. dub. 20. De Jure & Just.* dum ait, "ut Beneficiati qui præbendas habent liberas, sine alio officio, *v. g. docendi, concionandi, audiendi confessiones, aut simili onere non gravatas, ritè peragant suam residentiam, non sufficere quod in die intersint semel Officio chori, etiam si forsitan ex consuetudine Ecclesie permittantur tales gaudere proventibus cum aliis, sed debent interesse divinis Officiis omnibus: ita ut à peccato mortali non videantur excusandi illi, qui justa cessante causâ absentant se ordinariè ab uno aut pluribus Officiis.*

Quin & si Fagnano credimus, cum fuisset quæsitum à S. Congregatione Cardinalium quid valeat statutum, ut una vel duabus horis interessentes lucrentur massam grossam, sive præbendam, amissis distributionibus, responsum est, non valere. *Ad Cap. licet de præb. n. 35.*

Imò ut Clericus choro adstrictus, nec aliis occupationibus legitime impeditus, muneri suo faciat satis, non sufficit, ut singulis nocturnis pariter & diurnis horis aliquantum intersit, sed iis integris ab initio usque ad finem assistere tenetur. Id & ipsa ratio officii, quod ex integris,

nequaquam verò ex partibus horarum constat, evincit, & ipsi, SS. Canones evidenter declarant, vetantes pro presentibus in horis reputari, nisi qui ab initio usque ad finem iisdem interfuerint. Qui in matutinis "ante finem Psalmi *Venite exultemus*, in aliis horis ante finem primi Psalmi, ait Synodus Basileensis *Sess. 21. c. 4.* in Missa ante ultimum *Kyrie eleison* usque in finem divino Officio non interfuerit, nisi forte necessitate cogente vel petita ac obtenta à Præsidente chori licentiâ discedere oporteat, pro illa hora absens censetur, salvis, inquit, Ecclesiarum consuetudinibus si quæ forte circa hoc arctiores existunt.

Utque plura Conciliorum Decreta omitiam, ipsa etiam Synodus Mechliniensis evidenter eandem veritatem supponit dum statuit: "Ut careant distributionibus qui ante *Gloria Patri* primi Psalmi cujusque officii usque ad finem eidem officio actualiter non interfuerint. *An. 1607. tit. 12. c. 4.*

Quin & Patres Concilii Moguntini decernentes ut quotidiana distributiones integris actoris officii & horis assignentur, & iis modo tribuantur, qui Officiis divinis, de quibus hæc emolumenta dantur, ab initio ad finem interfuerint, adiungunt: *Quibuscumque irrationabilibus ac pravis consuetudinibus (quæ potius corruptela censenda sunt) non obstantibus.* *An. 1549. c. 72.*

§. 3.

Ne Canonici abstrahantur à Divino Officio, Conventus Capitulares sine urgente causa tempore divini Officii non sunt celebrandi.

Conventus Capitulares tempore divini Officii extra particularem occurrentem necessitatem celebrari passim Concilia improbarunt. "Statuimus (inquiunt *Patres Concilii Trevir. An. 1549. c. 8.*) ordinamus, ut deinceps capitula, actus & tractatus capitulares tantum pro festis seu ferialibus teneantur. Sed nec in iis, sub Missa, *Vesperis* aut *Completoriis* indicantur aut teneantur: quin imò ut omnes Missæ intersint districtè mandamus: nisi aliis verò, si subsiturgens necessitas, aut evidens Ecclesie utilitas postulet ut capitulum teneatur, Decanus indicabit dilationem seu moram capituli & actuum capitularium non carere periculo, & propterea sub predictis horis tractandum & augendum esse.

Et S. Carolus in Concilio I. Mediolanensi *P. 2. c. 38.* "Canonici, ait, quo tempore divina Officia celebrantur non habeant capitula, nisi fortasse aliter evidens necessitas postularit. Qui contra fecerint, distributionem ne capiant ejus horæ, in qua id commiserint.

Quibus consonat Synodus nostra Mechliniensis mandans "ut deinceps conventus capitularis non fiat sub Officio divino, nisi res, ob urgentes aut repentinas causas, moram non patiantur. *Anno 1607. tit. 12. cap. 11.*

Neque horum decretorum obicusa est ratio: cum enim Canonici teneantur quotidie nocturnum pariter ac diurnum officium persolvere, omnino conlequens est omittenda esse ea omnia, per quæ Canonici ab officio abstraherentur: adeoque cum eodem tempore nequeant conventui capitulari & divino officio interesse, necessariò in aliud tempus ille differendus est, ne Canonici sine justa causa à divino Officio, cui assistere tenentur, retrahantur.

§. 4.

Canonici aliqui Clerici choro addicti, quotidie Divino Officio interesse tenentur, nisi justa causa eos abesse cogat.

Plures esse justas causas, quæ Canonicos à personali Divini Officii assistentia seu frequentatione excusent, & ob quas interdum non tantum quoad fructus grossos, ut hodie loquimur, sed etiam quoad distributiones quotidianas pro presentibus reputentur, expeditum est: de quibus legitimis absentia causis sufficienter in Dissertatione de Canonicis actum fuit. Accessantibus justis absentia causis Canonicos ad continuam residentiam personalem, seu personale obsequium obligari, ratio ipsa evincit.

Cum enim beneficium detur propter officium *Cap. fin. De Rescript. in 6.* & Canonicorum munus sit, nocturnum pariter ac diurnum officium devote ac reverenter in Ecclesia persolvere, consequens est, ipsos sine justa causa illud omittere non posse.

Verum quidem est, Patres Concilii Tridentini volentes Canonicos ad residentiam & officii sui personalem persolutionem revocare, *Sess. 24. cap. 12. De Reformat.* statuisse, "quod obtinentibus in Cathedralibus aut Collegiatis

»legiatis Ecclesiis dignitates, Canonicatus, præbendas aut
»portiones non liceat vigore cujuslibet Statuti aut con-
»suetudinis, ultra tres menses ab eisdem Ecclesiis quolibet
»anno abesse: salvis nihilominus earum Ecclesiarum con-
»stitutionibus, quæ longius servitii tempus requirunt. «
Verùm ex hoc Decreto nullatenus inferri potest, Tridenti-
num Concilium Canonicis indulgisse trium mensium sine
justa causa à suis Ecclesiis absentiam, sed solum illius tem-
poris absentiam tolerasse; ut nimirum absentes, etiam sine
ulla Superioris licentia aut allegata causa tribus mensibus
per annum, pœnis per Canones absentibus inflictis puniri
non possent: interim Canonicorum conscientiam permit-
tens, an justa ac sufficiens subsit causa, quæ temporis illius
absentiam Deo probabilem faciat, quemadmodum in alio
Decreto, de simili Episcoporum à suis Ecclesiis absentia
idem Concilium expressè declarat.

Dicendum igitur, ut etiam bene advertit Joannes Wig-
gers, nemini de nimio rigore suspectus, concessionem seu
»permissionem absentiam ad tres menses, quam admittit
»Concil. Trident. non sic esse accipiendam, quasi Canoni-
»ci liberè & licitè abesse possint singulis annis tanto tem-
»pore pro merito libitu, sed hoc sensu, quod ex honestis
»causis abesse possint illo tempore absque particulari licen-
»tia Superiorum. « *Tract. 7. De Just. & Jure cap. 3. dub. 20.
num. 91.*

Canonici proinde alique Clerici choro addicti, ita offi-
cio suo defungi debent, ut numquam illi deesse sine justa
causa velint; quin tamen minor aut major causa sufficiens
sit, vel requiratur, pro longioris aut brevioris temporis ab-
sentia dubium non est; quemadmodum multo majorem
causam ordinariè requiri ad justificandam absentiam Pa-
storum & curam animarum habentium, quam Canonicorum:
eò quod majus Ecclesiæ & animarum præjudicium
ex illorum quam horum absentia merito timeatur; tum
quod Pastorum absentiam non tam facile per alios, quam
unius alteriusve Canonici absentiam per Confratrum præ-
sentiam suppleri possit.

§. 3.

*Canonici & Clerici choro adscripti tenentur
per se ipsos Divinum Officium publicè persol-
vere.*

Quandoquidem, ut supra notavimus, proprium Cano-
nicorum officium sit, ut in Choro ad psallendum insti-
tuto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter (ut
loquitur Synod. Trid. Sess. 24. c. 12. De Ref.) distinctè de-
votèque laudent; quis à ratione naturali alienum non re-
putet, præcipuam officii sui partem nolle implere, sed in
alios transferre? Qui, ut jam pridem de talibus dixit Impe-
rator Justinianus, « ex sola Ecclesiasticarum rerum con-
»suetudine Clerici apparent, nomen quidem habentes
»Clericorum, rem autem non implentes Clerici circa litur-
»giam Domini Dei. « *L. 42. §. 10. C. de Epif. & Cler.*

Quamque id justum sit, hæc ratione ostendit idem Im-
»perator: « nam, ait, qui constituerunt, vel fundarunt san-
»ctissimas Ecclesias pro sua salute & communis reipubli-
»cæ, reliquerunt illis substantias: ut per eas debeant sacræ
»liturgiæ fieri, & ut in illis à ministrantibus piis Clericis
»Deus colatur.

Eodem fundamento monuit jam pridem Dionysius
Carthus. Canonicos non cantantes, quamvis in choro
stant; « sed pueris & cantoribus id committentes, ut atten-
»dant quod ait Apostolus: *Qui non laborat non manducet.*
»Nonne, inquit, beneficium datur propter officium, nec
»Ecclesiastici reditus nisi officiantibus in divinis debentur.
Tract. De Vita Canon. art. 19.

Merito ergo Synodus Basileensis postquam declaravit
in cunctis Ecclesiis Cathedralibus & Collegiatis,
»Horis debitis laudes divinas reverenter ab omnibus esse
»persolvendas « tamquam subsequens subjungit: « &
»cum psallendi gratia conveniunt, juncta ac clausa labia
»tenere non debent, sed omnes, præsertim qui majori
»funguntur honore, in Psalmis, Hymnis & Canticis Deo
»alacriter modulentur... nemo ibidem dum Horæ in
»communi publicè cantantur, legat vel dicat privatim
»Officium: nam non solum obsequium, quo obnoxius
»est choro, subtrahit, sed alios psallentes perturbat. « *Sess.
21. cap. 4.*

Hoc Basileensis Concilii Decretum plura subsequenter
Concilia variis temporibus innovarunt, atque novissimè
Generalis Synodus Tridentina evidentissimè eam Cano-
nicorum per se Divinum Officium peragendi obligatio-
nem his verbis expressit: « Omnes divina per se & non sub-
»stitutos compellantur obire officia; & Episcopo celebran-
»ti, aut alia Pontificalia exercenti, adistere & inservire,
»atque in choro ad psallendum instituto, Hymnis & Can-

»ticis Dei nomen reverenter, distinctè devotèque laudare. «
Sess. 24. cap. 12. De Reform.

Quidam Neotericus asserit Tridentinum non loqui ibi
nisi de Ecclesiis Cathedralibus; sed quo fundamento, non
video, cum apertissime loquatur de retinentibus in Ecclesiis
Cathedralibus aut Collegiatis dignitates, præbendas Cano-
nicatus aut portiones.

Quare nec PP. Concilii Provincialis Mechliniensis
an. 1607. tit. 12. cap. 2. dicere dubitarunt sine ulla distin-
ctione, « Meminerint omnes tam in dignitate constituti,
»quam Canonici, Capellani, Vicarii, Beneficiati & reliqui
»habituati, mandati Concilii Tridentini, ut omnes divina
»per se, & non per substitutos compellantur obire officia,
»atque in choro ad psallendum instituto Hymnis &
»Canticis Dei nomen reverenter, distinctè, devotèque lau-
»dare.

Non minus infirmum est, quod prædictus auctor in de-
fensionem consuetudinis Canonicorum non psallendi aut
divina officia per se non obeundi adducit tanquam præ-
cipuum fundamentum, « consuetudinem Urbis & orbis, cu-
»contradicere deberent, inquit, Ecclesiæ Antistites, & ipse
»in primis Vicarius Christianissimus Pontifex, si judica-
»rent eam esse contra jus naturæ, corruptelam. « Ut nihil
dicam de consuetudine Urbis & orbis quam tantâ confiden-
tiâ supponit auctor, cum tamen passim plures sint tam in
Cathedralibus quam Collegiatis Ecclesiis pii ac doctiores
Canonici, qui eam psallendi per se obligationem agnos-
cant; & in aliis negotiis impediuntur, in choro præsentem
cum reliquis reverenter ac devotè Hymnis & Canticis Dei
nomen laudare non omittunt, ut nihil inquam, de hac af-
serta consuetudine dicam, eodem hoc vago ac generali
argumento, quidni gravissimi abusus & hodie & jam pri-
dena justificari ac palliari potuissent.

Nonne hoc argumento varii potuissent defendi abusus
abominandi qui tubinde dormientibus Ecclesiæ Pastori-
bus in medio tritici in area Ecclesiæ seminantur & succres-
cunt? « Scimus, aiebat Adriatus VI. in hac Sede aliquot
»jam annis multa obominanda fuisse, abusus in spirituali-
»bus, excessus in mandatis, & omnia denique in perversum
»mutata. Nec mirum si ægritudo à capite in membra, à
»summis Pontificibus in alios inferiores Prælatos descen-
»derit. « *Vide Palav. Hist. Conc. Trid. 2. cap. 7.*

An non hæc, aliaque similia, dum ipso Romano Pon-
tificæ aliisque Prælatibus videntibus & non contradicen-
tibus invaluerant atque vigeant, hoc speciosum argumentum
defendi potuissent? Quis ambigat, quin illis majore cum
colore, quam huic Canonicorum præterita consuetudini
dictum argumentum applicari potuisset; quandoqui-
dem nullâ penè sit Episcoporum Synodus post Triden-
tinum celebrata, quæ consuetudini illi se non opposue-
rit; Canonicosque de obligatione per se psallendi non
monuerit.

S. Carolus ejusque Episcopi suffraganei simul in Con-
cilio Mediolanensi congregati, postquam monuissent,
quod qui dignitates in Ecclesiis obtinent, & Canonici
nominis, & institutionis suæ memores ea pietate, & affi-
ditate Divina officia colere debeant, ut alii eorum exem-
plo ad studium & amorem divini cultus accendantur, sub-
jungunt: « Itaque auctoritate etiam Tridentini Concilii
»præcipimus, ut cum in choro psallendum est, ipsi quoque
»quantum honoris gradu cæteris præstant, tanto studio-
»sius Psalmis, Hymnis & Canticis unâ cum aliis modu-
»lantes, Dei laudes concelebrent. Cui Officio si defuerint,
»pro absentibus habeantur; & earum horarum quas ea
»ratione non obierint, distributionibus multentur. « *Par-
te 2. cap. 83.*

Hinc videmus zelosissimum Ecclesiæ antistitem ejusque
Coepiscopos consuetudini Canonicorum non psallendi
contradixisse; imò & defectuosos amissione distributio-
num multasse.

Subidem penè tempus Archiepiscopus Cameracensis
cum Provinciæ suæ Episcopis ac Pastoribus in Concilio
Provinciali non minus fortiter ac acriter hanc Canonicorum
consuetudinem improbavit: « In choro cum psalli-
»tur, Canonici omnes qui in choro fuerint, & Sacellani
»psallant: nec sint in sedibus suis otiosi, nec putent se
»functos officio, si vicariâ tantum operâ cultum divinum
»celebrari curent, modo tamen psallere per valetudinem
»queant, nec aliis impediti justis de causis fuerint. « *Anno
1565. tit. 6. cap. 7.*

Similia in plerisque Episcoporum Conciliis occurrunt;
unum duntaxat Synodi Audomarensis anni 1583. quod
unâ præcipuam hujus consuetudinis radicem detegit, ac
surgillat; ipsamque Canonicorum obligationem psallendi
ex proprio ipsorum officio profluere notat, decretum ad jun-
gam: Canonici, ait tit. 12. c. 6. in sedibus suis non sint
»otiosi, sed Deo laudando incumbentes, & voce & corde
»psallant Domino. Minimè enim se indignum eximent
»Canonici, aut alii Canonicis etiam superiores si canant
cum

»cum aliis & ipsi Psalmos, quos non dedignatus est Rex & Propheta David canere; cum Deo canant, sitque hoc proprium ipsorum officium. Denique & hæc nostra omnium, quam omnes expectamus, beatitudo, Deo laudibus, cum nominibus Dei Sanctis, cantandis & celebrandis æternam occupari.

Nunquid hæc Conciliorum iterata decreta abundè evincunt, quàm ineptè vagum illud ac captiosum, imò perniciosum argumentum à non contradictione Antistitum Ecclesiæ desumptum, præsentis materiæ applicetur? Nonne ex decretis evidenter constat, Antistites Ecclesiæ consuetudini illi contradixisse; eamque tanquam meram corruptelam ex Canonicorum desidia, & superbia natam improbasse?

Quod verò post tot totisque iterata Conciliorum adversus hanc consuetudinem decreta, subinde ad tempus dissimulaverint Ecclesiæ Antistites, quid mirum! cum enim experientia doceantur, nequidem ipsis Conciliorum adeo enixis sanctionibus Canonicorum hac in parte ignaviam vel superbiam frangi, qui in desperent, particularibus suis decretis id consecuturos? Præsertim cum nulli hodie penè sint Canonici, qui adversus Episcoporum Decreta, præcipuè in materia disciplinæ Canonialis, se non prætant clypeo exemptionis munitos.

Quod ad non contradictionem Vicarii Christi Summi Pontificis attinet, si Paulo Comitolo credimus, de *Canonicis in choro non psallentibus hoc ab illustrissima Congregatione Romana redditum fuit responsum. NISI RSALLANT, IPSI OFFICIO SUO MINIME SATISFACIUNT. Lib. I. resp. moral. q. 62.*

§. 6.

Canonici rectè assumunt Vicarios, qui in persolvendo Divino Officio sibi adiutores accedunt.

Ecclesia dum Canonicos & divinarum laudum decantationem adstrictos declarat, ipsos ab aliis utilioribus interdum & magis necessariis Ecclesiæ occupationibus avocare non intendit, sed providere duntaxat, ne ex inertia aut quadam animi elatione eas omittant.

Hinc Patres Concilii Colonienfis licet stylo satis acerbo Canonicorum non psallentium ignaviam infectentur, hanc nihilominus clausulam salutarem addunt: *Quem tamen aliud officium Ecclesiasticum aut publicum alio statim rapiet, ut nisi legens preces horarias tempestive absolvere haud possit, hæc lege teneri volumus.*

Similiter Patres Concilii Cameracensis in præcitato Decreto, quo declarant Canonicos suo non functos Officio, si Vicariâ tantum operâ cultum divinum celebrari curent, expressè adjungunt: *Modò tamen psallere per valetudinem queant, nec aliis impediri justis de causis fuerint.*

Ut ergo ob Canonicorum, præsertim Cathedralium aut Collegiatarum, in quibus plures Canonici munere docendi, aut aliis functionibus sunt occupati, intercurrentia impedimenta Divinum Officium non intermittatur, aut non eâ quâ decet solemnitate peragatur, merito Canonici Vicarios assumunt, qui sibi in persolvendis divinis officiis adiutores accedant.

Eum debere esse Canonicorum in assumendis Vicariis finem indicat prædicta Synodus Colonienfis, monens Vicarios » ut attendant, quod Canonicis *adiutores* accedant; horum nimirum vice, qui adversa valetudine detenti, vel »negotiis necessariis avocati, interesse non possunt. » Consonat Concilium Audomarense dum ait: » ita Vicariâ operâ officium peragatur, ut nihilominus si ipsi, quorum » propriè est illud agere, qui dignitatem, Canonicatum, » aut quodvis aliud beneficium vel officium in Ecclesia obtinent, nisi legitime impediuntur, per seipso, & non per alios duntaxat, illud faciant, atque imprimis altaris ministerium, » & hebdomadarium in choro officium.

§. 7.

Quenam in assumptione Vicariorum vel Cantorum à Canonicis aliisque attendenda sint.

Vicarios à Canonicis assumi, ut vices eorum qui vel adversâ valetudine impediti, aut aliis negotiis Ecclesiæ occupati per seipso Divinum Officium solemniter persolvere nequeunt, suppleant, atque Canonicis adiutores accedant superiori §. ostensum fuit; ex quo consequens est, Canonicis in assumendis Vicariis attendendum esse, ut tales assumantur qui dignè divinas laudes persolvant; quique non voce duntaxat sed corde ac spiritu Deo psallant, quorum opera voci concordent, juxta illud S. Augustini in *Psalm. 146. vis rectè psallere? non solum vox tua sonet laudes Dei, sed opera tua concordent cum voce tua.* Qui modo suo

agendi ostendant, se *voluntariè* sacrificia labiorum suorum Deo offerre, non coactè aut mercenariè ad instar famulorum aut opificum mere intuitu lucelli, quod ex decantatione divini Officii accipiunt.

Quare PP. Concilii Cameracensis *an. 1565. tit. 6. c. 15.* monere non dubitarunt Canonicos » ut non constituantur » in Ecclesiis Cathedralibus sive Collegiatis Vicarii, qui » Canonicas, quas vocant horas in choro canant; nisi aut » Sacerdotes, aut in sacris Ordinibus constituti, aut saltem » Lectores ordinati: atque hi quantum fieri potest, sint cælibes, quorum *mores vitæque probata fuerit.* Nec permittantur in choro psallere, nisi vestitu & habitu corporis Ministrorum se esse Dei & Ecclesiæ demonstrent.

Similiter regula Canonicorum jam pridem in celeberrimo illo Aquisgranensi conventu proposita decernit » ut tales ad legendum, cantandum & psallendum in Ecclesia » constituantur, qui non superbe, sed humiliter debitas Domino laudes solvant, & suavitate lectionis ac melodiæ & » doctos demulceant, & minus doctos erudiant; plûsque velint in lectione vel cantu populi ædificationem, quam » pularem vanissimam adulationem.

Hæc si hodie à Canonicis, aliisque, quibus assumptio Vicariorum aut Cantorum incumbit, serio attenderentur neque de sonora voce duntaxat, atque parvitate salarii sive mercedis, qua hujusmodi Vicarii seu Cantores quasi quidam Canonicorum famuli conducuntur, essent solliciti, sperandum esset fore, ut plerisque Ecclesiis, proh dolor! non reperirentur multi de quibus verissimè dicere possemus quod de similibus jam pridem dixit in *Panoplia Evang. l. 4. cap. 78.* magnus ille Gandensium Antistes Wilhelmus Lindanus, » non tantum ut de choro ejiciantur dignissimi, » cum propter vitæ improbitatem, qua passim nimium sunt » mobiles, tum propter impudicos amorem aut indignos » bellorum modulos sacris Dei laudibus insparfos: sed etiam » theatricam magis sonorum confusionem, quàm religiosam pietatis ac devotionis moderationem, quam piorum » animis passim gignere noscuntur. Non enim nunc suo » cantu musici auditorum animos tam ad pietatis cultum » celestiaque excitant desideria, quam avocant, averstunt, alienant: » qui suo agendi mercenario modo laudum divinarum decantationem turpissimè contaminant atque conspurcant: quique Divina Officia eo modo persolvendo, maledictionem pro benedictione in populum ac Clerum sæpius accersunt.

CAPUT III.

Quâ ratione ad Horarum Canonicarum frequentationem exhortandi sint Laici?

§. 1.

Officii Divini publica persolutio principaliter à Clericis peragitur ad ædificationem populi.

SANCTUS THOMAS 2. 2. q. 13. a. 12. in C. quærens, utrum oratio debeat esse vocalis, respondet, quod » duplex sit oratio, communis & singularis. Communis quidem oratio est, quæ per ministros Ecclesiæ in persona totius fidelis » populi Deo offertur: & ideo oportet quod talis oratio innotescat *toti populo* pro quo profertur; quod non posset fieri nisi esset vocalis. Et ideo rationabiliter institutum est, » ut ministri Ecclesiæ hujusmodi orationes etiam *alta voce* » pronuntient, ut ad notitiam omnium possint pervenire.

Porro dubitari nequit, quin Divini Officii publica in Ecclesia persolutio sit oratio communis, quæ per Clericos, tanquam communes ac publicos Ecclesiæ ministros peragitur: quod & idem S. Doctor *Opusc. 29. c. 7.* asserit, dum ait: » orationibus & psalmis vacare in Ecclesia Divinum Officium celebrando, est quoddam *opus publicum* ad Ecclesiæ ædificationem ordinatum.

Igitur non tantum ad devotionem Cleri divinum officium publicè in Ecclesia persolvitur, sed principaliter ad ædificationem populi: ut nimirum habeat divina officia publica, quibus interesse possit & Deum precari, vel laudare per communes ministros Ecclesiæ, suo modo iis cooperando vel assentiendo. Unde rectè notavit pius Geronimus, quod inter cæteras causas multiplicationis psalmodiarum vocalium in Ecclesiis una sit vitæ *Laicorum laudabilis occupatio.* In *Alphabet. litt. N.*

Et quid sanè S. Ambrosium movit, ut psalmos ac hymnos in Ecclesia Mediolanensi decantari juxta morem Orientalium juberet? Nonne ædificatio populi, si Augustino credimus? Qui de hoc instituto *Lib. 6. Confess.*

«*fes. c. 7. ita loquitur: "Annus erat non multo amplius, cum Justina Valentini Regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ causâ, qua fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum Episcopo suo, servo tuo... Tunc hymni & psalmi ut cænerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutum est; & ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera orbis imitantibus.*

«*Et de S. Casario Arelateni scribit in ejus ita Cyprianus Episcopus Tolonenis: "De prefectibus itaque cunctorum sollicitus & providus Pastor statim instituit, ut quotidie tertiæ, sextæque & nonæ opus in S. Stephani basilica Clerici cum hymnis cantarent: ut si quis fortè sæcularium vel pœnitentium sanctum opus exsequi ambiret, absque excusatione aliqua quotidiano interesse posset officio. L. 1. M. 10.*

«*Sed si Divinum Officium, eâ quâ decet opus Dei, reverentiâ ac devotione & cordis compunctione decantaretur, nondubium, quin multum ad populi excitandam devotionem conduceret; multique ad cordis compunctionem, & Dei amorem moverentur, ut dicere possent, quod olim Augustinus L. 9. Confess. c. 6. "Quantum flevi in hymnis & canticis tuis, suavisonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter. Voces illæ influebant auribus meis, & reliquabatur veritas in cor meum, & exastuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ & bene mihi erat cum eis.*

«*Unde passim Concilia enixe monuere Canonicos aliisque, quibus divini Officii persolvendi munus incumbit, ut nihil in officio divino ejusque persolutione fiat aut miscetur, quod non spectet ad populi ædificationem ejusque excitandam devotionem. Qua de re Patres Concilii Provincialis Senonensis An. 1528. c. 17. ita loquuntur: "Cum in Ecclesiis Dei psalmodia cantanda præcipiatur, ut fidelium devotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumque officium, & missarum celebritates, assidue à Clero & populo sub maturo tenore distinctaque gradatione cantentur, ut eadem distinctione collibeant, & maturitate delectent. Propterea præcipimus, ut in Ecclesiis sint musici cantus distincti ac discreti, moventes cor ad devotionem compunctionemque. Porro in Ecclesiis prætextu musici cantus non sunt audiendæ publicæ cantilenæ & lascivæ... Curent ergo Sacerdotes & Clerici sic suos cantus instituire, ut modestâ honestaque psallendi gravitate, placidâque & gratâ modulatione, sic audientium aures deliniant, ut provocent, excitentque ad devotionem compunctionemque; non ad lasciviam, cordisve aut animi vitillationem.*

§. 2.

Intentio Ecclesiæ est, ut populus, præsertim diebus festis, divino officio assistat.

Horas Canonicas sive Officium divinum publicè in Ecclesiis per Clericos decantari ad ædificationem populi, utque populus ad laudandum Deum per temporum intervalla incitetur præcedenti §. ostensum fuit. Quapropter Ecclesia semper admodum sollicita fuit, ut ad frequentationem divini officii populum Christianum excitaret.

«*Constitutiones vulgò Apostolicæ quas admodum antiquas esse inficiatur nemo, ad universos fideles ita loquuntur: "Precationes facite manè, tertia hora, ac sexta, & nona, & vespere atque ad galli cantum. L. 8. c. 34.*

«*De Christianis sui temporis scribit in Apologetico Tertullianus. Ità saturantur ut meminerint etiam per noctem adorandum sibi Deum esse.*

«*Universos quoque fideles excitat & hortatur S. Chrysostomus Homil. 26. in acta. Non idè facta est nox, inquit, ut per totam dormiamus, & otiosi simus. Testantur hoc & opifices, nautæ, negotiatores. Ecclesia Dei mediis surgit noctibus, surge & tu, & vide astrorum choream, obstupescere admirabilem Dei dispensationem. Ad viros & mulieres mihi sermo est, flecte genua, ingemisce, ora.*

«*Quin & in Capitulari Episcoporum Anno. 801. cap. 8. ordinatum fuit, non solum ut Clerici horis competentibus divina agerent officia, sed etiam campanas pullarent ad excitandum populum adorandum: ut omnes Sacerdotes, horis competentibus diei & noctis suarum sonent signa Ecclesiarum, & sacrata Deo celebrent officia, & populos erudiant, quomodo aut quibus Deus adorandus est horis.*

«*Verùm licet Ecclesia desideret, ut fideles quotidie orationi & divinis laudibus sine intermissione vacent, specialiter tamen desiderat & præcipit, ut dies festos Dei cultui singulariter consecratos, orationi aliisque piis operi-*

bus impendant: quapropter præcipua quoque cura. fuit ut illis diebus divinis officiis ut minùs interessent.

«*Hinc S. Theodulphus Episcopus Aurelianensis in ad Parochos Capitulari Cap. 23. & 24. voluit, ut populo diceretur, "ut singulis diebus qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, manè scilicet & vespere... & hæc faciant, quibus basilicæ locus prope est, in basilica: qui verò in itinere, aut pro qualibet occasione, in silvis, aut in agris est, ubicunque eum ipsa hora matutina vel vespertina invenerit, sic faciat, sciens Deum ubique præsentem esse, dicente Psalmista: In omni loco dominationis ejus; & si ascendero in cælum, tu illic es.*

«*Post hæc quid Dominicis diebus faciendum sit subjungit: "Diei verò Dominici, inquit, tanta esse debet observantia, ut præter Orationes & Missarum solemnias, & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam si necessitas fuerit navigandi, itinerandi, licentia datur; ita duntaxat, ut horum occasione Missa & Orationes non prætermittantur. Conveniendum est, Sabbatho die cum luminaribus cuilibet Christiano ad Ecclesiam: conveniendum & ad vigiliis, sive ad matutinum officium: concurrentium est etiam cum oblationibus ad Missarum solemnias.*

«*Licet ergò sancto huic Antistiti sufficeret, si singulis diebus hi, qui per occupationes amplius non possunt, bis orent, nullatenus tamen dubitabat, quin diebus Dominicis ad integrum divinum Officium accedendum esset. Et sanè eo tempore adeò constans erat ea Ecclesiæ disciplina, ut Nicolaus I. sub medium sæculi 9. dicere non dubitarit, "idcirco in diebus fastis ab opere mundano cessandum esse, ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis & Hymnis & Canticis spiritualibus insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communitate, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus.*

«*Et quid plura? Etiam sæculo 10. tam indubitata erat hæc fidelium diebus Dominicis festisque divina officia frequentandi necessitas; atque adeò sollicita erat Ecclesia ne obligationi illi populus deesset, ut inter articulis, super quibus inquirere & interrogare teneretur Episcopus Archidiaconus aut Archipresbyter visitans, hic esset: "Si est aliquis qui in die Dominico vel in præcipuis festivitibus quidquam operis faciat; & si ad matutinas & ad Missam & ad Vesperas his diebus imprætermisere omnes accurrant. "Apud. Reginon. l. 2. de Discipl. Eccles. in Interrogat. n. 17.*

«*Inter decreta quoque Ferdinandi Regis Castiliæ & Sarraceniæ Reginae & omnium Episcoporum in diebus eorum in Hispania degentium, & omnium ejusdem Regni Optimatum an. 1086. hoc erat, "ut omnes Christiani die Sabbathi ad vespescalente ad Ecclesiam concurrant, & Dominica matutina, Missas & omnes horas audiant.*

«*Ex his facile intelligitur, Ecclesiæ mentem esse divina officia, diebus præsertim Dominicis festisque in Ecclesiis esse peragenda, ut populus illis piè ac reverenter assistendo dies istos divino cultui, & Dei laudibus impendat.*

«*Patet quoque, quàm longè à mente & spiritu Ecclesiæ recedant, qui asserere audent, sanctificationi diei Dominicæ aut Festi satisfieri per Sacri unius etiam privati, audicionem; tamen reliquum illius diei occupationibus & negotiis sæcularibus impendatur. Quem errorem, tanquam ab usum divino & Ecclesiastico præcepto contrarium penitus abolendum pridem censuit Synodus Cameracensis An. 1604. tit. 4. cap. 1.*

§. 3.

Quantus fuerit olim Christianorum, etiam Principum in frequentandis divinis officiis fervor?

Quomodo populus Cæsareæ in Cappadocia cum suo Pastore de nocte ad Ecclesiam conveniret, testis est ipse S. Basilus Cæsarensis Episcopus Epist. 57. «*De nocte si quidem populus, inquit, confurgens ante lucano tempore, domum precationis petit: inque labore & tribulatione ac lachrymis indefinens ad Deum factâ confessione, tandem ab Oratione surgentes ad psalmodiam instruuntur. Et nunc quidem in duas partes divisi alternis succinentes psallunt, atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem ac meditationem corroborant: & cordibus suis attentionem, & rejectis vanis cogitationibus mentis soliditatem suppeditant. Deinde uni ex ipsis hoc muneris dato, ut quod canendum est prior ordiatur, reliqui succinunt: atque ita psalmodiæ varietate precibusque subinde interfertis noctem superant. Illuciente jam die pariter omnes velut ore uno*

vat corde uno confessionis Psalmorum Deo offerunt, ac suis quisque verbis respicientiam profitetur.

De populo Mediolanensi similiter testatur S. Ambrosius non Clericos duntaxat, sed & Laicos, tam viros, quam mulieres ad Psalmorum cantum convenisse. « Bene, ait, mari plerumque comparatur Ecclesia, quæ responsorii Psalmorum, cantu virorum, mulierum, virginum, parvulorum, consonans undarum fragor resultat. » *Exam. l. 3. c. 5.*

Sub finem sæculi 6. populum ad hymnos matutinos, præcipue die Dominico convenisse variis locis testatur S. Gregorius Turonensis *Lib. 6. Hist. c. 25.* Cum die Dominico, ait, ad Urbem Turonicam ad matutinas signum morum fuisset, & populus ad Ecclesiam conveniret &c. *Lib. 2. Hist. c. 7. venientibus ad matutinos hymnos populis.*

Nec populus tantum & communis plebs divina frequentabat officia, sed & ipsi Reges & Principes: unum alterumve exemplum proferre sufficit.

De S. Ludovico Galliarum Rege legitur, quod cum exercitu super mare existens coram se in navitorum officium Ecclesiasticum cantare juberet, ubi quotidie, inquit Guil. de Nangis vitæ ejus auctor, divinum Officium solemniter audiebat, videlicet omnes horas Canonicas. Volebat etiam quod, pueri jam adultæ ætati propinqui, quotidie non solum missam, sed & matutinas ac horas Canonicas cum cantu audirent.

Quin & de sanctissimo Rege « refertur, quod quantumcumque infirmus aliquando, horas solemniter cantari faciens, in Capella habebat duos Religiosos, vel alios qui horas juxta lectum suum de die, & de Beata Maria dicebant, dicens cum eis versus sibi contingentes.

Simon Comes Montis-fortis adeo celebris ob partas contra Albigenes victorias, « cum esset in bellis strenuissimus, ait Rigordus, omni tamen die Missam & Horas Canonicas omnes audiebat. » *De Gestis Philippi Franc. Reg. adan. 1213.*

Philippus Dux Burgundiæ Capellam suam, adeo famosam, fundavit, ut in ea quotidie cantaretur totum officium Ecclesiasticum sicuti in Ecclesia Cathedrali, erantque 21. Capellani. Laborareur. *in vita.*

Ex quo exemplo, ut & S. Ludovici jam relato, notat R. P. Thomassinus, unicum finem foundationis Capellarum Regiarum fuisse, ut in iis horæ Canonicæ quotidie decantarentur, quibus Principes cum familia assisterent. *De Discipl. Eccl. p. 4. l. 1. c. 43. nu. 2.*

Plura exempla piorum Principum, qui fervorem suum in frequentandis divinis Officiis ostenderunt profert dictus Thomassinus *Ibid. c. 43. & 44.*

Qui pristinus Christianorum ac ipsorum Principum fervor in frequentandis Ecclesiasticis officiis si populo proponatur; atque unâ exponatur, qua ratione publica hæc Ecclesiæ officia primario ad excitandum ac fovendam populi devotionem peragantur, & quam enixè Ecclesia semper desideraverit, imò & præceperit, ut fideles, diebus præsertim festivis, divinis illis officiis devotè assisterent; hæc, inquam, si populo debito modo proponantur, sperandum est, hodiernam illum populi torporem in frequentandis divinis Officiis paulatim diminuendum; præsertim si & illud accederet omnium efficacissimum adversum hunc torporem remedium, ut divinum Officium eâ, qua par est, devotione & reverentiâ à Ministris Ecclesiæ persolveretur.

§. 4.

Qua ratione in Parochialibus Ecclesiis, in quibus Horæ Canonicæ quotidie publicè persolvi nequeunt, intentioni Ecclesiæ nihilominus satisfieri possit?

Ecclesia volens, ut divina Officia sive Horæ Canonicæ diebus præsertim Dominicis Festisque in Ecclesiis publicè per temporum intervalla decantentur, atque ad eorum frequentationes fideles sollicitè exhortans, id enixè intendit, ut populus iis assistendo dies illos orationi ac divinis laudibus, aliisque piis operibus impendat & consecret.

Proinde licet in Ecclesiis Parochialibus, præsertim ruralibus, in quibus frequenter Parochus vel solus, vel uno Vice-Pastore adjuncto, populi curam agit, eique Sacramenta & pabulum verbi administrare tenetur; atque ob id, neque quotidie, neque etiam Dominicis festisque diebus totum officium diurnum pariter ac nocturnum solemniter pro populi devotione persolvi possit, ipsum tamen finem & scopum, quem per divini Officii decantationem intendit Ecclesia, seduli ac vigilantes Pastores non difficulter allequantur, eo scilicet modo rem divinam atque exercitia Ecclesiastica disponendo, ut populus eo sedulo frequentando, dies festos Orationi ac piis operibus dici possit impendere.

Atque in primis quod dies festos & Dominicos attinet, sedulus Parochus in primis curabit, ut tempore matutino, juxta Conciliorum præscripta, certâ ac statutâ horâ Missa Parochialis solemniter celebretur, atque sub illa ad populum exhortationem sive concionem habere nequaquam omittat. Deinde si alium sibi Sacerdotem adjunctum habeat, qui missam celebret, ut ajunt, matutinalem, curabit, ut nec sub illa ad præsentem adhortatio sive instructio desit.

Tempore pomeridiano, Parochus sedulam sui gregis curam agens; juxta Canonum præscripta, instructionem quem Catechismus hodie dicimus nullo unquam tempore omittet. Deinde conformiter ad Synodorum sanctiones sæpius iteratas, certâ ac statutâ Vesperas solennes celebrabit, unâ cum precibus illis sive hymnis, quæ vulgo hodie laudes vespertinæ vocantur.

His publicis Ecclesiæ officiis, vigilans Parochus alia pietatis exercitia populo adjunget & præscribet; imò poterit, si ita visum fuerit, vel ipsas laudes à vespere separare, vel circa tempus vespertinum rursus ad templum venire, populumque ut eò conveniat, Deo pro beneficiis eo die acceptis gratias acturus aut pro peccatis commissis veniam postulaturus, monere & adhortari.

Quæ omnia si sedulo à Parocho observentur, non deerunt publica pietatis exercitia, quibus populus diebus festis ac Dominicis utiliter occupetur; atque ita finis, quæ Ecclesia per Horarum Canonicarum solennem decantationem intendit, obtinebitur.

Diebus verò feriatis, quibus in Parochialibus Ecclesiis, maximè ruralibus, nequidem jam dicta publica Ecclesiæ officia quotidie haberi possunt, nec illis, licet haberentur, populus victui suo lucrando tum occupatus interesse possit; vigilans ac luminosa veri Pastoris charitas etiam reperit, quo defectum officii publici ac Horarum Canonicarum suppleat, ipsumque spiritum Ecclesiæ teneat.

Quotidie mane, horâ populo commodiori, ad templum properat, eoque populum per pulsam campanam convocat, preces aliquas unâ cum populo devotè recitaturus, inter earum recitationem, meditationem aliqualem miscendo. Post hæc brevem ad populum exhortationem facit, breviter proponendo illa, quibus eâ die populus piè ac Christianè etiam inter seculares occupationes, mentem ac cogitationes suas occupare queat.

Deinde sedulus Pastor non contentus si populus semel in die Deum oret, illum instruit, qua ratione, etiam inter ipsas operas, cor suum ad Deum levare possit; imò quasdam breves scribit precandi aut aspirandi formulas, quibus Deum sæpius de die oret ac laudet.

Ad hæc sub vespere, tempore rursus populo commodiori templum oraturus, certâque preces cum brevi aliqua adhortatione recitaturus accedet.

Illos verò qui vel ob distantiam ab Ecclesia Parochiali, aut alia de causa, communi orationi vespertinæ aut matutinæ interesse nequeunt, Parochus sedulam gregis suæ curam agens, instruit & hortatur, ut eo tempore quo communis oratio habetur (quod per pulsam campanam indicari potuerit) ipsi, si fieri possit, eo quo sunt loco orent, aliisque in communi orantibus se spiritu conjungant.

Quam sollicitè vespertinam illam ac matutinam communem orationem introduci, aut introductam conservari, desideraverit S. Carolus, quem Pastoralis sollicitudo gloriosam reddidit, patet ex Decreto quod in Concilio suo Provinciali IV. p. 1. c. 24. edidit: « Norim, ait, Fideles, quod etiam Concilio Aurelianensi quarto nolim justum est, sibi sæpius singulis diebus orandum esse; quod si aliquando frequentius non possunt, saltem non vespere solum, sed etiam mane id à se præstari oportere. Quare Episcopi cura sit, illum vespertinæ orationis quotidianæ communis usum, mane etiam, paulo scilicet ante auroram, aut sub ortum solis, id quod in plerisque hujus provinciæ locis jam servari cepimus est, ubique locorum cum in urbe, tum in Diocesi paulatim introduci, atque eâ ratione institui, ut vel in Ecclesia, vel suæ quique domi cum familia certo loco, vel in officinis tabernisve, vel in ipsis etiam agris, atque adeo in itinere, vel in aliis denique locis ubicunque, ut in illo Concilio cautum est, eâ matutinâ hora sint, & patresfamilias, & liberi, & famuli, & artifices opificesve & operæ, institoresve, & ceteri, quicumque sunt, sive mares, sive feminae, hujus matutinæ orationis officio, antequam artificium, negotium, remve ullam aggrediantur, precibus, litanis, omnique oratione ac toto animo mentèque vacent, sicque quotidianarum actionum, operum & negotiorum initium, à Deo faciant, sive nemque itidem.

Hujus zelosissimi Pastoris exemplo quanto cum fructu rari communis orationis matutinæ ac vespertinæ praxim nonnulli zelosiores in Belgio Pastores induxerint, & observent, ostendit Eruditissimus D. « Opstraet in

suo Pastore Bono; & indubiè in pluribus Parochiis non sine magna populi ædificatione & utilitate introduceretur, si superiores juxta S. Caroli monitum, ad ejus introductionem sedulo allaborarent.

Hæc si observent Pastores, quis ambigat, quin præcipuus finis, quem in publica horarum decantatione etiam florentissimis sæculis intendit Ecclesia, obtineatur; nimirum ut per temporum intervalla, ad communem orationem ac pias instructiones à præpositis suis accipiendas populus incitetur.

Quid enim aliud fuit, etiam apud sanctissimos illos in Ægypto ac Palæstina Anachoritas, psalmorum recitatio, nisi fervens ac devota rerum divinarum meditatio? Neque ipsi etiam in Palæstina sanctissimi Monachi opera sua manualia intermittebant, ut præter matutinum & vespertinum tempus ad orationem ac psalmorum recitationem convenirent, quia, ut refert Cassianus *Lib. 3. Inst. c. 2.* Ità ab iis incessanter operatio manuum privatim per cellulas exercetur, ut psalmorum quoque vel cæterarum scripturarum meditatio nunquam penitus omittatur. Cui præces & orationes per singula momenta miscentes, in his officiis quæ nos statuto tempore celebramus, totum diei tempus absument. Quamobrem exceptis vespertinis ac nocturnis congregationibus nulla apud eos publica solemnitas, absque die Sabbati vel Dominica celebratur, in quibus hora tertia sacræ communionis obtentu conveniunt.

LECTIONES verò, quæ ex sacro codice psalmorum meditationi & recitationi interpoluere sanctissimi illi Anachoritæ, non aliud quam quædam piæ exhortationes sive instructiones erant; ut infra, ubi de lectionibus agitur ostendetur.

Ex quibus intelligitur, quod licet zelosi Pastoris sollicitudo, & Ecclesiasticæ disciplinæ ardens zelus non reperiat, quo desideratam Ecclesiæ disciplinam quoad litteram aut vigentem interdum conservare, aut abolitam restaurare queat, ejus tamen spiritum teneat, aut restauret. Quod non in hac tantum, sed multis aliis disciplinæ articulis à providis ac vigilantibus Pastoribus fieri, qui Ecclesiæ spiritum novit, facile advertet.

CAPUT IV.

De Ritu quo hora Canonica peragi debent.

§. 1.

Quis officii divini ritus præscribere, aut mutare possit?

Apostolus postquam Corinthiis, quod à Christo acceperat de Sacramento Eucharistiæ tradidisset, subjicit *1. ad Cor. 11. v. 34. Cætera autem cum vobis disponam, id est, ordinabo, constituam, ac sigillatim præscribam cætera spectantia ad dignam, honestam & ordinatam mysteriorum celebrationem.*

Exemplo: Apostoli credidere Episcopi Apostolorum successores, sibi incumbere tanquam Ecclesiæ principibus, & Religiosi cultus præcipuis moderatoribus, ordinare, ac sigillatim præscribere, ad dignam ac honestam divinarum officiorum celebrationem spectantia: ut nimirum juxta ejusdem Apostoli monitum, *omnia honestè & secundum ordinem publicis Ecclesiæ conventibus fiant 1. ad Cor. 14. v. 40.*

Imò cum non ambigerent, quin res foret summi momenti ne quid indecens aut minus honestum in divinum officium irreperet, voluerunt, ut in Synodo Episcoporum prius, quod in officio divino recitandum esset, probaretur, atque probatum ab omnibus observaretur.

«Placuit etiam hoc, inquit Patres Africani, ut præces, quæ probatæ fuerint in Concilio, sive præfationes, sive commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino contra fidem præferantur, sed quæcunque à prudentioribus fuerint collecta dicantur. « *In Concil. Eccles. Afric. Can. 103.*

«Et Concilii Bracarensis Patres sub finem sæculi. 6. Placuit, inquit, omnibus communi consensu, ut unus atque idem psallendi ordo in matutinis ac vespertinis officiis teneatur, & non diversæ ac privatæ, neque monasteriorum consuetudines cum Ecclesiastica regula sint permixtæ. « *Anno 565. Can. 1.*

Quin & ejusdem Provinciæ habitum Episcoporum Concilium sancivit, «ut per singulas Ecclesias Episcopi per Dioceses (id est Parochias juxta temporum illorum phrasim) ambulantes primùm dicant Clericos, quomodo ordinem Baptismi teneant vel Missuram & qualiter quæcunque officia in Ecclesia peragantur. «Et si rectè quidem invenerint? Deo gratias agant; si

autem minus, docere debeant ignaros. « *An. 572. Can. 1.*

Ulterius progressus S. Theodolphus Aurelianensis Antistes in *Capit. ad Presbyt. c. 4.* decrevit, deferri ad Synodum libros, vestimenta & vasa sacra: «Quando, inquit, more solito ad Synodum convenitis, vestimenta, & libros, & vasa sacra, cum quibus vestrum ministerium & injunctum officium peragitis, vobiscum deferre: nec non duos aut tres Clericos, cum quibus Missarum solemnitas celebratis, vobiscum adducite, ut probeatur quàm diligenter, & quàm studiosè Dei servitium peragatis.

Nullatenus ergo dubitabant Episcopi, quin ad ipsorum præcipuè curam spectaret, ut honestè ac secundum ordinem officia Ecclesiastica persolvantur; nec facile permitendum credebant, ut quisque pro suo arbitrio ritibus Ecclesiasticis addat vel demat: «noverant enim ut rectè notat Cardinalis Bona, quàm facile foret in superstitiones & ineptias incidere, si omnibus permitteretur quidpiam vel minimum in sacris ritibus innovare. « *De Reb. Liturg. l. 1. c. 7.*

Hanc quoque ab antiquo Episcopis impositam circa ritus Ecclesiasticos sollicitudinem & auctoritatem agnoscentes Concilii Tridentini Patres, statuerunt, ut Canonici tam Cathedralium, quàm Collegiatarum Ecclesiarum distributiones amittant illius diei, quo personaliter competens sibi servitium juxta formam ab Episcopis præscribendam non impleverint. *Sess. 22. cap. 3. De Reform.*

Porro sicut Pastoralis sollicitudo, & is quem in Ecclesia Principatum obtinent Episcopi, eos invigilare jubet, nè quid inhonestum aut indecens in exteriorem Religionis cultum irrepit, ità quoque eos attendere cogit, ut si quid aliquorum incuria aut errore indignum irreperit, tollatur & mutetur.

Quapropter etiam in nostræ penè ætatis Conciliis injunctum legitur Episcopis, ut diligenter Breviaria, Missalia, Antiphonalia, aliosque ad Ecclesiasticum Officium spectantes libros diligenter visitent & examinent; & si quid superfluum, aut cultui divino indecens aut minus dignum repererint, tollant.

Concilium Senonense anno 1520. Lutetiæ Parisiorum sub Antonio à Prato S. R. E. Cardinale, necnon Senonensium Archiepiscopo, & Galliarum Primatè celebratum statuit *Can. 1.* «ut Diocæsani statim post dissolutam præsens Concilium diligenter visitent Breviaria, Missalia, Antiphonalia, ac Sanctorum Legendas. Et quæ deprehenderit in illis superflua, aut non satis pro Ecclesiæ dignitate convenientia, ipsi continuo tollent & refecabunt, & quæ viderint esse necessaria, adjicient.

Similiter sub idem penè tempus, Patres Concilii Coloniensis attendentes «nonnulla in divinum Officium cæce quodam judicio invecata, judicant operæ pretium facturi, si Missalia perinde atque Breviaria pervideri curarent, ut amputatis tantum superfluis & quæ superstitiosius invecata videri possint, ea tantum quæ dignitati Ecclesiasticæ & priscis institutis consentanea fuerint, relinquuntur. « *Anno 1536. p. 2. c. 11.*

«Concilium quoque Mechliniense intelligens, quoniam in Divino Officio quandoque, & potissimum in festis, quæ certis Diocæsibus propria sunt; in historiis quæ leguntur, & sequentiis Missarum quædam occurrunt, quæ subinde pios offendunt, ut curent Episcopi & quod in eo officio purgandum videtur & corrigendum, expurgent & corrigant, aut loco officii hujusmodi jubeant officium de communi cantari. « *Anno. 1570. rit. de divino officio cap. 7.*

Certum proinde atque indubitatum est, præcipuam curam circa ritus divini officii (salva tamen constitutione, Pii V. de qua §. sequenti) penes Episcopos esse.

§. 2.

De Breviario Romano, quo hodie utimur; ejusque emendatione.

Deplorat Pius V. summam fuisse, non tantum omnium pene Ecclesiarum in recitandis Dei laudibus, & decantando divino officio varietatem ante Concilium Tridentinum, sed etiam summam divini cultus perturbationem ex eo, quod Episcopi in Ecclesiis, quæ ab initio communiter cum cæteris veteri Romano more Horas Canonicas dicere & psallere consueverunt privatim sibi quilibet Breviarium confecerunt.

Huic verò divini Officii perturbationi & nimis varietati remedium adhibere voluerat Paulus IV. sed eo, nondum opere perfecto, è vivis sublato, Patres Concilii Tridentini in illa salutari reformatione ab eodem Concilio constituta, Breviarium ex ipsius Pauli IV. Papæ ratione restituere cogitarunt. Itaque quidquid ab eo in

«sacro

» sacro opere collectum elaboratumque fuerat, Concilii
 » Patribus Tridentinum à Pio IV. Papa missum est. Ubi
 » cum doctis quibusdam & piis viris à Concilio datum
 » esset negotium, ut ad reliquam cogitationem, Breviarii
 » quoque curam adjungerent, instante jam conclusione
 » Concilii tota res ad auctoritatem judiciumque Romani
 » Pontificis ex Decreto ejusdem Concilii relata est: qui illis
 » ipsis Patribus ad id munus delectis, Romam vocatis, non-
 » nullisque in urbe idoneis viris ad eum numerum adjun-
 » ctis, rem perficiendam curavit.

Hæc ex Bulla Pii V. qui in eadem subjungit: « Verum eo
 » etiam in via in universa carnis ingressos nos, inquit, ita di-
 » vina disponente Clementia, licet immerito ad Apostola-
 » tus apicem assumpti, cum sacrum opus, adhibitis etiam ad
 » illud aliis peritis viris, maxime urgeremus, magna in nos
 » Dei benignitate (sic enim accipimus) Romanum hoc Bre-
 » viarium vidimus absolutum. Cujus ratione dispositionis,
 » ab illis ipsis qui negotio præpositi fuerant non semel co-
 » gnita, cum intelligeremus eos in rei confessione ab anti-
 » quis Breviariis nobilium urbis Ecclesiarum, ac nostræ va-
 » ticanae Bibliothecæ, non discessisse, gravesque præterea
 » aliquos eo in genere Scriptores secutos esse, ac denique iis
 » remotis quæ aliena, & incerta essent, de propria summa
 » veteris Divini Officii nihil omisisse: opus probavimus, &
 » Romæ imprimi, impressumque divulgari jussimus.

Hoc Breviarium ita probatum & evulgatum, ab omni-
 » bus quibuscunque tam Regularibus quam secularibus
 » utriusque sexûs ad Horarum Canonicarum recitationem
 » adstrictis recipi mandavit, atque secundum illius præscrip-
 » tum Horas Canonicas recitari voluit, « abolendo unâ
 » Breviarium novum à Francisco Cardinale S. Crucis edi-
 » tum, ac etiam quæcunque alia Breviaria, vel antiquiora,
 » vel quovis privilegio munita, vel ab Episcopis in suis Diœ-
 » cesibus pervulgata, omnemque illorum usum de omnibus
 » orbis Ecclesiis, Monasteriis, Conventibus, Militiis, Ordini-
 » bus & locis virorum & mulierum, etiam exemptis, in
 » quibus aliàs Officium divinum Ecclesiæ Romanæ ritu di-
 » vici consuevit aut debet: illis tamen exceptis, quæ ab ipsa
 » prima institutione, à Sede Apostolica approbata, vel con-
 » suetudine, quæ, vel ipsa institutio, ducentos annos inter-
 » cedat, aliis certis Breviariis usa fuisse constiterit: quibus,
 » ut inveteratum illud jus dicendi & psallendi suum Offi-
 » cium non adimimus, sic eisdem, si fortè hoc nostrum,
 » quod modò pervulgatum est magis placeat, dummodo
 » Episcopus & universum Capitulum in eo consentiant, ut
 » id in Choro dicere & psallere possint, permittimus.

Deinde statuit, « Breviarium ipsum (nimirum Roma-
 » num à se evulgatum) nullo unquam tempore vel totum
 » vel ex parte mutandum, vel ei aliquid addendum, vel om-
 » nino detrahendum esse. « Hæc ex Pii V. Decreto, quod
 » Breviario Romano præfigitur, circa quod notanda se-
 » quentia.

Primo, quod Episcopis, sive particularibus Ecclesiis,
 » quæ juxta exceptionem in dicto Decreto appositam, suis
 » antiquis utuntur Breviariis, sua maneat salva auctoritas
 » ea revidendi, corrigendi, aut mutandi, dum pro divini
 » Officii dignitate, aut populi & Cleri ædificatione amplius
 » congruere judicaverint.

Ad hæc notandum, quod licet Episcopi, in quorum Ec-
 » clesiis Breviarium Rom. receptum est, nequeant illud vel
 » in totum vel ex parte mutare propria auctoritate, illis ta-
 » men eo Decreto inhibita non sit, Divini Officii persolu-
 » tionem intendere ac vigilare, suæque auctoritate ordinare,
 » quæ ad conciliandum Divino Officio majorem reveren-
 » tiam, & in Clero ac populo devotionem crediderint expedi-
 » re, tollere verò, quæ in Divinas laudes, vel irreverentia,
 » vel superstitio, vel avaritia fortè induxissent.

Post hæc cum Pii V. successores Romani Pontifices
 » comperissent, plura in Breviarium Romanum aut lapsu
 » temporis irrepsisse, vel à Correctoribus à Pio V. electis
 » non animadverta remansisse, quæ dignitate Divini Offi-
 » cii videbantur prorsus indigna, rursus novum ipsius
 » emendationem instituire munus sui crediderunt; atque
 » inter alios Urbanum VIII. « in eandem cogitationem
 » traxere, ut ipse loquitur, & sollicitudo nostra, ait, erga
 » res sacras, quas primam & optimam partem muneris
 » nostri censemus, & piorum doctorumque virorum ju-
 » dicia & vota, conquerentium in eo contineri non pauca,
 » quæ à primo nitore institutionis excidissent, sive inchoa-
 » ta potius quam perfecta forent ab aliis, certè à nobis
 » supremam imponi manum desiderarent. Nos itaque huic
 » rei sedulam operam navavimus, & jussu nostro aliquot
 » eruditi & sapientes viri suam serio curam contulerunt,
 » quorum diligentia studioque perfectam opus est, quod
 » gratum omnibus, Deoque & sanctæ Ecclesiæ hono-
 » rificum fore speramus. « In Bulla Breviario Rom. præ-
 » fixa.

Denique indicatis illis quæ in Hymnorum emendatio-
 » ne ac aliquorum mutatione, aut novorum editione: item-
 » que circa Psalmorum & Canticorum interpunctionem ad-
 » ditis asteriscis ab ipso in hac correctione facta essent, sub-
 » jungit: « Patrum sermones & homilia collata cum pluri-
 » bus impressis editionibus, & veteribus manuscriptis; ita
 » multa suppleta, multa emendata atque correctæ. Sancto-
 » rum historiarum ex prisca & probatis Auctoribus recogni-
 » ta. Rubricæ detractis nonnullis quibusdam adjectis, cer-
 » tius & commodius explicata.

Hactenus Urbanus VIII. Quæ ostendunt, non exi-
 » guam fuisse impensam operam, ut nihil apocryphum, nihil-
 » que Divini Officii majestate indignum publice in Ecclesia
 » recitaretur. Verum ea est humani ingenii, & maxime cir-
 » ca factorum & historiarum veritatem assequendam, imbeci-
 » litas ut illa etiam sapientissimos ac diligentissimos suos
 » non raro fugiat scrutatores; ut proinde mirari debeat ne-
 » mo, quod non obstante adeo diligenti sub Urbano facta
 » historiarum atque homiliarum, quæ Breviario Romano
 » continebantur discussione & inquisitione, aut eo quod in
 » approbatione novorum officiorum à S. Congregatione
 » Rituum hodie adhibetur examine, nonnulla postmodum
 » à viris eruditis, post iteratam de factis aut historiis illis dis-
 » cussionem, judicentur, & evidenter ostendantur apocry-
 » pha, aut ut minus de falsitate admodum suspecta.

Quis enim hodie est, qui non agnoscat falso adscribi
 » primis Romanis Pontificibus, qui ante Siricium florue-
 » runt, quæ ex Epistolis Decretalibus eorum nominibus
 » inscriptis sunt desumpta, & in ipsorum respectivè festis
 » ex præscripto Romani Breviarii recitantur? Illarum enim
 » epistolarum adeo dilucidè detecta est hodie suppositio &
 » falsitas, ut R. P. Labbeus S. J. in ultima Conciliorum
 » editione ad Epistolam I. sancto Clementi adscriptam nota-
 » re non vereatur: « Mirum est viris doctissimis Turriano,
 » Binnio, & quibusdam aliis in tantâ eruditionis Ecclesia-
 » sticæ luce probari potuisse decretales illas epistolas, à
 » quocunque seu Mercatore, seu peccatore fabricatas, &
 » antiquis Romanæ Urbis Pontificibus circiter annum
 » Christianæ epochæ octingentesimum suppositas: adeo
 » enim perspicacibus viris deformes videntur, hoc saltem
 » tempore, ut nulla arte, nulla cerussa aut purpurislo fucari
 » possint. Eas omnes, saltem plerasque earum repudiarunt
 » eruditissimi quique Tractatores Catholici Baronius, Bellar-
 » minus, Ferronius, Contius, Antonius Augustinus, Lorinus,
 » Sirmundus, Ducius, Petavius, Marca, Bosquetus, ut alios
 » modò, sive antiquiores, sive recentiores silentio obvol-
 » vram.

Neque de eisdem dicere veretur P. Christianus Lupus
 » *Quisquis earum natales jam credit legitimos atque authenticos, cen-
 » setur nugæ vendere & fabulas.*
 » Idem propè est judicium eruditorum de lapsu ac pœni-
 » tentia S. Marcellini, cæterisque quæ ex actis cujusdam Sy-
 » nodi Sinvesanæ ad diem 26. Aprilis leguntur.
 » Item, quæ de Baptismo Constantini ejusque circumstan-
 » tiis in lectionibus secundi nocturni in festo S. Silvestri re-
 » feruntur, nonne communi penè calculo pro apocryphis
 » habentur ac rejiciuntur?
 » Quid de profectioe Dionysii Areopagitæ Sociorum-
 » que ejus in Galliam sub Clemente I. aut scriptis per illum
 » libris de divinis nominibus, de cœlesti & Ecclesiastica
 » Hierarchia, de mystica Theologia & aliis quibusdam, quæ
 » ipsi in Breviario Rom. afferuntur & inscribuntur? Num-
 » quid illa hodie à plurimis in discernendis veris à falsis ex-
 » pertissimis ac oculatissimis viris tanquam non satis firmo
 » nixa fundamento rejiciuntur? Uti & illa quæ de Mar-
 » thæ, Mariæ Magdalenæ, Lazari, Marcellæ atque Maximini
 » in Massiliam appulsi; Lazarique in Massiliensium, Maxi-
 » mini verò in Aquensium Episcopos ordinatione in festo S.
 » Marthæ recitantur.

Denique acta S. Catharinæ Virg. & Mart. è quibus
 » desumpta sunt, quæ in ejus festo recitantur, ob varias, quæ
 » in iis occurrunt falsas narrationes, plurimis hodie suspecta
 » sunt.

Quod in festo S. Paulini Episcopi Nolani legitur, Pau-
 » linum seipsum in servitute tradidisse, ut filium cujus-
 » dam viduæ à servitute redimeret, cæteraque, quæ in ser-
 » vitute egisse & contigisse narrantur, nonne à plurimis
 » hodie magno cum fundamento ut falsa rejiciuntur? Illa,
 » quæ de S. Petro Alexandrino 26. Novemb. referuntur; niri-
 » mirum de excommunicatione Arii per ipsam facta: item-
 » que de accessu Achillæ & Alexandri deprecatorum Arii ad
 » Petrum in carcere constitutum, responsisque ipsius Petri,
 » noctu apparuisse sibi Jesum veste discissa, causamque rei sci-
 » citanti, dixisse: Arius vestem meam, quæ est Ecclesia, dilace-
 » ravit; nonne similiter hodie de falsitate suspecta à multis
 » reputantur?

Hæc aliaque quæ quotidie deprehenduntur in Bre-
 » viario Romano, non satis certa & fundata à viris in dig-
 » noscendis sinceris ab apocryphis, dubiis ab indubitatis,
 » oculatissimis; atque inter cæteros R. P. Papenbrochio
 » etique

ejusque sociis, qui non sine ingenti labore, neque exiguo fructu evulgandis atque discutiendis Sanctorum actis occupantur; hæc inquam, multorum virorum, divini Officii majestatem ac excellentiam æmulantium, excitant vota & desideria, ut aliquando Romanus Pontifex, prædecessorum suorum exemplo, Romani Breviarii, quo pendet omnis Belgicus Clerus utitur, accuratum examen, emendationemque instituat; quo fiat, ut apocryphis, atque dubiis historiis & factis sublatis, nulla nisi firmis fundamentis innixa, & ædificationi Cleri & populi congruentia, ipsiusque divini Officii excellentiæ digna relinquuntur aut inferantur.

Idque tanto majori cum fiducia de Sede Apostolica sperandum, quod jam olim à S. Gelasio Papa in Concilio Romano 70. Episcoporum dictum referatur, "Gesta SS. Martyrum, qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & multiplicibus confessionum triumphis irradiant ideo secundum antiquam consuetudinem *singulari cautela* in Saera Romana Ecclesia non legi, quia, inquit, & eorum, qui conscribere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus & idiotis *superflua* aut *minus apta* quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur: sicut cujusdam Quirici, & Julitæ: sicut Georgii, aliorumque hujusmodi passiones, quæ ab hæreticis perhibentur conscriptæ. Propter quod, ut dictum est, ne vel *levis* sublannandi oriretur occasio, in S. Romana Ecclesia non leguntur." Hæc Gelasius *apud Gratian. dist. 15. Can. 3.* Quæ ostendunt, quam sollicita jam pridem fuerit Romana Ecclesia, ne gesta aut acta Sanctorum vel falsa, aut depravata in Ecclesia legerentur.

§. 3.

Diversitas particularium Ecclesiarum in Ritibus Divini Officii, unitati Ecclesiæ non officit: & quem ritum quisque sequi debeat?

Omnes Christianorum exteriorem Religionis cultum eò collimare & dirigi, ut per illum fideles moneantur & incitentur, ut tanquam *veri adoratores, adorent Patrem in Spiritu & veritate*, nemo Catholicorum ambigit. Quapropter Apostoli eorumque successores liberum sibi esse non dubitarunt, varios diversosque ritus exterioris illius cultus præscribere, prout institutis & moribus gentis aut populi, cui præficiantur, magis convenire judicabant. Quin & Ecclesiarum Antistites eam sibi crediderunt esse potestatem, ut etiam à Sanctissimis & Apostolicis viris traditos & institutos ritus interdum mutare possent, cum ob populi aut temporum circumstantias ad pietatem & verum interiorem Religionis cultum promovendum ritus alios subinde judicarent convenientiores: quemadmodum rectè notavit Vir Eruditus Andreas Masius *in præfat. ad Liturg. Syrorum.* Cum enim animadverteret breviorum esse apud Syros, quam apud Græcos S. Basilii liturgiam, hanc hujus rei affert rationem: "Quippe is fuit perpetuus hominum in Religione sensus, inquit, ut intra præscriptas à Patribus cæremonias quantumvis sanctissimas sese continere pauci potuerunt. Unde pro temporis tractu ad illas pro vario Antistitum pietatis affectu, alia atque alia addita, multa etiam mutata videre est.

Hinc illa tum olim tum hodie Ecclesiarum & Congregationum in externis Religionis cæremoniis varietas; manente interim ipsius Ecclesiæ immota & inconcussa fidei unitate. "Plura sunt, ait S. Fulbertus Carnotensis Episcopus *Epist. 2.* in Ecclesiasticis Officiis, in quibus Orientales Ecclesiæ & nostræ communi observatione sibi respondent: sunt verò alia in quibus alias ab aliis cultu dispari, & varia observatione audivimus dissonare. Nec tamen nos offendit observantiæ diversitas, ubi fidei non scanditur unitas.

Illudque à SS. Patribus traditum esse, nimirum nihil officere consuetudines diversas rituum Ecclesiasticorum, si unitas charitatis servetur in Fide Catholica tradit S. Anselmus Cantuariensis Episcopus. Conquerenti enim Waleranno de varietate rituum Ecclesiasticorum respondet: "Utique si per universam Ecclesiam uno modo & concorditer celebrarentur, bonum esset & laudabile: Quoniam tamen multæ sunt diversitates, quæ non in substantia Sacramenti, neque in virtute ejus aut fide discordant, neque omnes in unam consuetudinem colligi possunt: æstimo eas potius cum pace concorditer tolerandas, quam discorditer cum scandalo damnandas. Habemus enim à SS. Patribus, quia si unitas servatur charitatis in Fide Catholica, nihil officit consuetudo diversa.

Deinde subjicit, "Si autem quæritur unde istæ natæ sint consuetudinum varietates, nihil aliud intelligo, quam humanorum sensuum diversitates, qui quamvis in rei veritate & virtute non dissentiant, in aptitudine

»tamen & decentia administrationis non concordant: quod enim unus aptius esse judicat, alius sæpe minus aptum æstimat: neque in hujusmodi varietatibus non contentiore, puto ab ipsius rei veritate exorbitare. *In Respons. ad Querel. Waleran. cap. 1.*

Dicendum ergo cum Tertulliano, *Regula fidei una omnino est sola immobilis & irreformabilis. Cætera jam disciplina & conversationis admittunt novitatem.* De Veland. Virg.

Regulam verò in hac rituum ac cæremoniarum officii Ecclesiastici varietate quisque tenere debet, quam in simili Ecclesiastica disciplinæ diversitate tradit S. Augustinus: "Nec disciplina ulla est, ait, in his melior gravi prudenti- que Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam, ad quam fortè devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum, & propter eorum inter quos vivitur societatem servandum est." *Epist. ad Januar. cap. 2.*

Conformiter ad hanc regulam, Clerici si alicui particulari Ecclesiæ sint adscripti, atque in ea resideant, necessario sequi debent ritum illius Ecclesiæ: neque recitando Officium Divinum ritu Romano satisfaciunt. "Quoniam (ut rectè notat S. Thomas *Quolibet 6. art. 8.*) quemadmodum dum Clericus, quia Ecclesiæ mancipatus atque addictus est, ad Officium Ecclesiasticum obligatur, sic etiam quia tali Ecclesiæ ratione beneficii addictus est, talis Ecclesiæ officium recitare debet.

Indecens proinde atque abusivum est, quòd interdum Canonici recitari velint in choro per Vicarios Divinum Officium juxta vetustum ritum suæ Ecclesiæ, ipsi verò illud ad præscriptum Breviarii Romani persolvant.

Illi verò qui nulli particulari Ecclesiæ sunt adscripti, sed titulo patrimonii sunt ordinati, juxta jam traditam regulam S. August. "Rectè facerent, ait Bellarminus, si utam illius Ecclesiæ sequerentur, apud quam ordinariè versari solent." *L. 1. De Bonis Operib. in partic. cap. 18.*

Imò juxta illam SS. Patrum traditam in hac materia regulam, idem dicendum videtur de Clericis, Ecclesiæ quidem particulari adscriptis, sed legitima de causa non residentibus, ut nimirum sequantur ritum & consuetudinem Ecclesiæ apud quam pro eo tempore morantur.

§. 4.

Cantum in Divinis laudibus adhibere ritus est vetustissimus: & quæ ejus utilitas?

Cantum in Divinis laudibus adhibere, ritum esse vetustissimum, ab ipsius quoque Christi & Apostolorum exemplo originem trahentem docet S. August. *Epist. 55. ult. edit. cap. 28.* "Sine dubitatione, ait, faciendum est maxime illud, quod de Scripturis defendi potest, sicut de Hymnis & Psalmis canendis, cum & ipsius Domini & Apostolorum habemus documenta & exempla, & præcepta de re tam utili ad movendum pie animum & accendendum divinæ lectionis affectum.

Nequaquam tamen ubique eodem tempore, neque ab omnibus æquè receptum & probatum fuisse, fatendum est.

Testis enim est S. Augustinus *lib. 9. Conf. cap. 7.* suo tempore primum à S. Ambrosio in Ecclesia Mediolanensi institutum fuisse, ut Hymni & Psalmi canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mæroris tædio contabesceret.

Ipsè verò Augustinus subinde sentiens animum suum in ipsa sonora vocum modulatione non nihil hæere, voluntatemque quærere, dicebat: "melos omne suavium cantilenarum quibus Davidicum Psalterium frequentatur, ab auribus meis removeri velim, atque ipsius Ecclesiæ; tutiusque mihi videtur quod de Alexandrino Episcopo Athanasio sæpe mihi dictum commemorari, qui tam modico flexu vocis faciebat sonare lectorem Psalmi, ut pronuntianti vicinior esset quam canenti. Veruntamen cum reminiscor lacrymas meas, quas fudi ad cantus Ecclesiæ tuæ in primordiis recuperatæ fidei meæ, & nunc ipso quòd moveor, non cantu, sed rebus quæ cantantur, cum liquidâ voce & convenientissimâ modulatione cantantur, magnam instituti hujus utilitatem rursus agnosco. Ità fluctuo inter periculum voluptatis & experimentum salubritatis; magisque adducor, non quidem irretractabilem sententiam proferens, cantandi consuetudinem approbare in Ecclesia; ut per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat. Tamen cum mihi accidit ut me amplius cantus, quam res quæ canitur, moveat, pœnaliter me peccare confiteor, & tunc malle non audire cantantem." *Lib. 10. Conf. cap. 33.*

Hinc collige, S. Athanasio magis probatam fuisse Psalmorum recitationem, quæ pronuntianti vicinior est

set quam canenti. Quam & hodie nonnullæ Religiosorum Congregationes amplecti malunt.

Patet deinde, Augustinum, licet fluctuantem, cantandi consuetudinem magis approbasse in Ecclesia tum ob affectum quem in se senserat ex cantu Psalmorum, tum ex effectu quem cantus in animis infirmorum excitare solet: dum nimirum per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgit.

Hunc Ecclesiastici cantus effectum jam pridem expresserat S. Justinus in resp. ad quæst. 107. aut alius quicumque est auctor quæstionum illarum quæ inter opera Justini reperiuntur: «excitat enim cantus animum ad ardentem cupiditatem »ejus, quod in carminibus canitur;» deinde addit, «ponit »insurgentes ex carne affectiones: cogitationes malas expellit, quæ nobis ab invisibilibus inimicis injiciuntur: ir- »rigat animum ad ferendos fructus divinatorum bonorum.» Porro quod hodierni cantus Ecclesiastici plerumque non sint similes effectus, non tam vitio ipsius cantus, quam vitio hominum adscribendum. Si enim *liquida voce & convenientissima modulatione.* cantaretur, ut loquitur Augustinus, non dubium, quin plures piæ animæ, non minus quam Augustinus, utilitatem hujusmodi modulationis seu cantus in se reperirent.

§. 5.

De cantu alternativo: & quæ ejus utilitas?

PLerique antiquiores, qui de divinis Officiis scripserunt, secuti Socratem, crediderunt, alternativi cantus consuetudinem, suam sumpsisse originem à S. Ignatio Antiochiæ in Syria tertio post B. Petrum Episcopo, qui, ut narrat Socrates Lib. 6. Hist. cap. 8. vidit aliquando Angelos Hymnis alternatim decantandis S. Trinitatem celebrantes; & canendi rationem quam in illa visione animadverterat, Ecclesiæ Antiocheni tradidit, Unde ista traditio ad omnes postea Ecclesias permanavit. » Hæc Socrates.

Verum nonnulli nescientes unde hæc acceperit Socrates, qui amplius quam tribus post Ignatium seculis scripsit, cum nullus ante ipsum illius visionis aut traditionis meminerit, constanter asserunt, primos omnium, Flavianum ac Diodorum, regnante Constantio, psallentium choros Antiochiæ bifariam divisisse, & Psalmos Davidicos alternis canendos eis tradidisse: eamque rem primum Antiochiæ institutam, postea ad reliquas totius orbis Ecclesias dimanasse, ut testatur Theodoretus; & ante ipsum Theodorus Mopsuestenus, qui tempore Flaviani & Diodori floruit; referens tamen ante Flavianum cantum alternativum Syris notum fuisse. Vide notas Henricivales, ad. cir. c. 8. Socratis.

Porro quidquid sit, illud constat, tempore S. Basilii populum Cameracensem in duas partes divisam alternis succinenter Psalmos cecinisse: eumque ritum asserit, servatum fuisse apud » utramque Lybiam, Thebæos, Palæstinos, Arabes, Phænicas, Syros, & qui ad Euphratem habitant, & » ut semel dicam, ait, omnes apud quos vigiliæ, preces, » communesque psalmodiæ in pretio sunt. » Ep. 57.

Testis est B. Paulinus, S. Ambrosium » introduxisse in » Ecclesiam Mediolanensem, quod in alias dein Ecclesias » Occidentis manavit, ut psalmi, & hymni alternatim more » Orientalium dicerentur. » In Vita S. Ambrosii,

Refert quoque Callianus Lib. 3. Instit. c. 8. sanctissimos Monachos in Palæstina, Psalmos, uno modulante, & aliis succincentibus recitasse; additque rationem: ut labor hac diversitate divisus delectatione quadam defectionem corporis releveret.

Ad hæc cantus alternativi hæc est utilitas, quod nunc canendo nunc tacendo facilius possit animus ad interiorum provocari devotionem: quia dum lingua paululum cessat spiritus magis excitatur; ideoque ut jam pridem advertit S. Basilus Epist. 57. hoc forma recitandi contingit, ut oratio mentalis facilius jungatur vocali, alternis canunt, ait, atque ex eo simul eloquiorum Dei exercitationem & meditationem corroborant.

Ab omni proinde ævo probata atque recepta fuit alternatim recitandi aut canendi Psalmos & Hymnos, quæ hodie viget Ecclesiæ disciplina: ita ut unusquisque psallentium aut recitantium Horas Canonicas, tam publicè quàm privatim, suo muneri satisfaciat; si quisque alternatim versus Psalmorum aut Hymnorum recitet, licet nec Psalmorum nec Hymnorum versus ab altero socio vel Choro recitatos privatim repetat.

Patet quoque, eum psallendi ritum receptum fuisse, tum ut labor hac diversitate divisus delectatione quadam defectionem corporis releveret, tum vel præcipue, ut lingua paululum cessante spiritus magis excitetur; atque mens interior facilius se recolligere, & ad interiorum devotionem excitare queat.

Van Espen Opusc. Can.

Ex quo ulterius intelligitur, quod licet in alterno cantu aut recitatione, dum ab uno versus Psalmi aut Hymni canitur vel recitatur, alterius lingua cessare possit, spiritus tamen attendere debeat; ut nimirum, dum alius voce & spiritu Deum laudat, alter spiritu psallat.

Unde de alterno cantu agens S. Carolus, ait: Omnes in » choro Divina Officia, ut temporis ratio postularit, Alter- » nis vocibus canant, recitent attentèque audiant. » In Conc. Mediol. 1. p. 2. c. 25.

Atque hinc rursus consequitur, divinas laudes alternis vocibus esse decantandam distinctè ac tractim, ut uno canente aut recitante, alius intelligere atque attendere possit. Quare etiam S. Carolus præcitatæ verbis subjungit: Idque » non cursim, non perturbatè, non oscitanter, sed leniter, distin- » ctè ac studiosè faciant.

§. 1.

De Musica, musicalibus instrumentis; Musicis, & pueris Chori.

PLurimi sunt, qui jam pridem mirum in modum cantum musicæ extulere, tanquam movendis & excitandis animæ affectibus aptissimum. » Quid enim illa » præstantius; ait Cassiodorus l. 2. Ep. 40. quæ naturæ convenientiam ubique dispersam virtutis suæ gratiâ comprehendit? Quidquid enim in conceptum alicujus modificationis existit, ab harmoniæ continentia non recedit, Per » hanc competenter cogitamus, pulchrè loquimur, convenienter movemur; quæ quoties ad auras nostras disciplinæ suæ lege pervenerit, imperat cantum, mutat animos: » artifex auditus & operosa delectatio... Tristitiam noxiam » jucundat, tumidos furores attenuat, cruentam sævitiam » efficit blandam, excitat ignaviam soporantemque languorem, vigilantibus reddit saluberrimam quietem, vitiatam turpi amore ad honestum studium revocat castitatem, sanat mentis tedium bonis cogitationibus semper » adversum, perniciofa odia convertit ad auxiliatricem gratiam, & quod beatum genus curationis est per dulcissimas voluptates expellit animi passiones.

Hæc Cassiodorus, cui consonat Maximus Tyrius Serm. 21. » Humanam musicam, ait, quæ animos circuit, quidnam aliud esse dixerimus, quàm pædagogicum quoddam » officium, quod animæ affectiones moderatur; id enim » nimiam elationem, impetumque animi quasi quibusdam » incantationibus demulcet, remissionem atque infractionem sublevat exacuitque.

Ob hos, aliosque tum à veteribus: tum recentioribus recensitos musici cantus convenientes ad moderandas animi passiones effectus, creditum est, non inutilem, aut incongruum ejus futurum in Ecclesiasticis Officiis usum: nam ut notat S. Thomas 2. 2. q. 91. art. 2. » laus vocalis ad hoc necessaria est, ut affectus hominis provocetur in Deum: & » ideo quæcunque ad hæc utilia esse possunt, in divinas laudes congruentur assumuntur.

Verum » illud ab antiquis observatum est (ait Cardinalis » Bona) nunquam ab aliqua gente mutatam fuisse musicam, » quæ & ipsa interiori mutata sit. » De Divina Psalm. cap. 17. §. 3. n. 3.

Musica vetus, inquiebat Sextus Empyricus l. 6. c. 22. virilis erat, recens effracta & effeminata. Et Severinus Boetius l. 1. c. 1, Amisit musica gravitatis & virtutis modum, ac penè in turpitudinem prolapsa minimum antiquam speciem servat.

De sui temporis musica ita loquitur Maximus Tyrius Serm. 21. Musica ut nunc est extenuato corpore incedens, pulchritudinem & suavitatem illam veterem abiecit. Quapropter à lege propria deflectens calamitosa nobiscum efficitur, animusque tum publicè, tum privatim in perniciem trahit; relicta autem priori simplicitate in levitatem fatuam abiit, & ut verissimè dicamus, evasit in flagitium.

His aliisque veterum sententiis de musicæ depravatione relatis, subjicit Cardinalis Bona loco citato. » Has veterum » sententias eo libentiùs transcripsi, quo magis hodierna » musicæ deplorabilis status innotescat. Fastidit ætas nostra » concentum gravem & stabilem, amatque modulos quosdam, quibus in frustra concisus cantus diffiliat & enervetur,

Et sane qui etiam Belgii nostri ordinariam musicam attenderit, nonnè fateri cogetur & vel invitatus, jure merito veterum illorum dicta, ut plurimum illi applicari posse? Hodieque verum esse, quod in Panopol. Evang. lib. 4. c. 78. dixit magnus ille Gandensium Præsul Wilhelmus Lindanus: » Musicos plurimos esse dignissimos, ut de choro ejiciantur, tum propter impudicos amorem, aut indignos » bellorum modulos sacris Dei laudibus insparfos, tum » theatricam magis sonorum confusionem, quàm religio- » sam pietati ac devotionis inordinationem, quam piorum ani-

»animis passim gignere noscuntur. Non enim nunc suo
»cantu Musici auditorum animos (pergit laudatus Antistes)
»tam ad pietatis cultum, cœlestiaque excitant desideria,
»quàm avocant, avertunt, alienant. Scio enim aliquando di-
»vinis me interfuisse laudibus, subjungit Lindanus, cum vel
»attentissimus auscultarem, ecquid fortè psalleretur; ne
»unum quidem potuisse intelligere verbum: ita erant om-
»nia syllabarum repetitionibus commissa, vocibus confusa,
»clamoribus potius horridulis, quàm cantu obscurata.

Nunquid quisque sibi id non semel accidisse, & frequen-
ter accidere, cum divinis Officiis musicè decantatis interes-
se contingit, lubenter fatebitur?

Quid igitur mirum, si ob hæc aliaque, quæ in musicam
»repperunt, eamque tam fœdè conspurcârunt, Viri etiam
sancti usum illius è templis & divinis Officiis eliminan-
dum censuerint? Atque inter alios B. Aëlredus Abbas
Rhievallensis in Anglia S. Bernardo coævus, in sui tempo-
ris musicam tanquam divinis laudibus planè indignam acri-
ter invehitur, ejusque vitia graphicè depingit: » Ad quid,
»rogo, terribilis ille follium flatus, tonitruum potius frago-
»rem, quàm vocis exprimens suavitatem? Ad quid illa vo-
»scis contractio & infractio? Hic succinit, ille discinit; al-
»ter supercinit, alter medias quasdam notas dividit & inci-
»dit. Nunc vox stringitur, nunc frangitur, nunc impingi-
»tur, nunc diffusiori sonitu dilatatur. Aliquando, quod pu-
»tet dicere, in equinos hinnitus cogitur, aliquando virili
»vigore deposito in fœminæ vocis gracilitates acuitur, non-
»nunquam artificiosa quadam circumvolutione torquetur,
»& retorquetur. Videas aliquando hominem aperto ore,
»quasi intercluso halitu expirare, non cantare, ac ridiculo-
»sâ quâdam vocis interceptione quasi imitari silentium
»nunc agones morientium vel extasim patientium imitari.
»Interim histrionicis quibusdam gestibus totum corpus
»agitatur, torquentur labia, rotantur oculi, ludunt humeri
»& ad singulas quasque notas digitorum flexus responderet.
»Et hæc ridiculosa dispositio vocatur religio; & ubi hæc fre-
»quentius agitantur, ibi Deo honorabilius serviri clama-
»tur. » *Spec. char. lib. 1. c. 23.*

Nonne hic depictum quodammodò intuemur musico-
rum nostrorum ordinariæ agendi modum? Et quidem
eo vivaciùs, quò musica creditur nobilior ac solemnior.

Pergit deinde Aëlredus: » Itans interea vulgus sonitum
»follium, crepitum cymbalorum, harmoniam fistularum
»tremens attonitusque miratur, sed lascivas cantantium
»gesticulationes; meretricias vocum alternationes & in-
»fractiones non sine cachinno risuque intuetur, ut eos non
»ad oratorium sed ad theatrum, nec ad orandum, sed ad
»spectandum æstimes convenisse: nec timetur illa tre-
»menda Majestas, cui assistitur, nec defertur mystico illi
»præsepio cui ministratur, ubi Christus mysticè pannis in-
»volvitur, ubi Sacratissimus ejus Sanguinis calice libatur,
»ubi aperiuntur cœli, assistunt Angeli, terrena cœlestibus
»junguntur, ubi Angelis homines lociantur. Sic quod SS.
»Patres instituerunt, ut infirmi excitarentur ad affectum
»pietatis, in usum assumitur illicitæ voluptatis. Non enim
»sensui præferendus est sonus, sed sonus cum sensu, ad in-
»citamentum majoris affectûs, plerumque amittendus.
»Ideoque talis debet esse sonus, tam moderatus, tam gra-
»vis, ut non totum animum ad sui capiat oblectationem,
»sed sensui majorem relinquat portionem.

Quis, quæso vel paululum attendens hodiernum populi
concursum ad Ecclesias sive seculares sive Regulares, in
quibus sciuntur Divina Officia musicè, variisque musica-
libus instrumentis solemniter decantanda, non fatebitur,
& hodiernos musicæ effectus graphicè ab Aëlredo fuisse
expressos.

Numquid enim si quis populum stantem attentius con-
sideret, non raro fateri cogetur, eum non ad oratorium sed
ad theatrum, nec ad orandum, sed ad spectandum convenisse.

Quin & lubinde fit, ut leves ac lascivas vocum alternationes
& infractiones sive musicam non sine cachinno risuque aus-
cultent; imò animo impuro & lascivo excipiant, quod tunc
contingere frequentius solet, si musicæ atque musicalibus
instrumentis voces sonoræ muliebres accedant. Quare si
in Monasteriis Monialium musica canatur, specialiter in-
vigilandum est earum directoribus, ne illa auditores ad
lasciviam potius, quàm ad pietatem & devotionem alliciat;
ipsamque lasciviam frequentius juventutem, quàm devo-
tum populum ad Ecclesiam invitet.

Hæc omnia attentius quoque expendens sæpè dictus
Gandensium Antistes, veritus non fuit dicere: » illarum
»magis constantiam admiror Ecclesiarum, quæ istum præ-
»videntes divini cultus abusum, semel musicam illam cho-
»ro excludere maluerunt, uti Trajectensis, & quod au-
»dio Lugdunensis: quam illarum veneror magnificam

»quam ipsi & putant, & jactant ad eam Majestatem, quæ Dei
»chorum omni phenacorum syntagmate, vocum omnis
»generis discrimine, imò & turbarum clangore, cornu-
»storum stridore, alioque strepitu vario, ne quid præ-
»mittere videantur quod cantici verba semel obscuret
»sensumque sepeliat & obruat, sibi præclarè gloriantur
»implevisse.

»Verum, ait sæpius citatus Antistes, non me fugit, qui-
»busdam musicam cum organis & musicis rectius videri
»retinendam: quibus, inquit, equidem perlibenter assen-
»tiar, si una pro isto musices genere, quod nunc passim Ec-
»clesias occupat, aliud introducatur & gravius, & rebus
»ipsis convenientius: & si non, ut oportet pronuntiatio-
»ni quàm cantui vicinior, saltem rebus quæ canuntur ap-
»tius atque accommodatius.

Hæc Lindanus; quibus addi possunt, quæ circa musicam
observanda præscripsit Religiosissimus Modiolanensium
Præsul S. Carolus: » in Divinis Officiis, aut omnino in Ec-
»clesiis nec profana cantica, sonivè nec in sacris canticis
»molles flexiones, voces magis guttere oppressæ, aut deni-
»que lasciva ulla canendi ratio adhibeantur. Cantus & so-
»ni graves sint pii ac distincti, & domui Dei ac divinis lau-
»dibus accommodati: simul & verba intelligantur, & pie-
»tatem auditores excitentur. » *In Concil. Mediol. 1. p. 2. c. 5.*

Illud quoque optandum esset, quod jam pridem summo-
pere optabat Lindanus, ut Canonici alique quibus Musi-
corum incumbit assumptio, attenderent, ut eligerentur
cantores Psalmorum intelligentes, & Deum vita simul & voce mo-
derata potius, quàm incondito garritu laudantes.

Neque ut plerumque fit, dum ad sacrum ministerium blan-
da vox queritur, quod olim deplorabat S. Gregorius, quæ
congrua vita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimu-
let cum populum vocibus delectat. *L. 4. Epist. 44.*

Monebat Mussus Episcopus Biruntinus, inquit Stephe-
nus Durantus: cantores seu musicos, quoties musæum as-
cendunt, orationem præmittere ad Dominum ut det
illis vocem in sua ipsorum ora benè sonantem: præcipue
»verò ut sursum habeant cor ad Dominum, & illud placeat
»cordi, quod cantant ore: ne Deus indignatus dicat illis:
»Quare cantatis justitias meas, & assumitis verba mea per ora vestra?
» *De Ritib. Eccles. 1. 3. c. 21.*

Sanè quanto perè optanda sit in reformando hoc homi-
num genere Prælatorum cura & sollicitudo, nemo, qui vel
leviter vitam ac mores illorum attenderit, non fatebitur;
imò vereor ne & hoc tempore dici posset, quod dixit Du-
rantus: » Verum hodie, dolenter refero, in Ecclesiis musi-
»ci, qui cantorum vice funguntur, hominum omnium sunt
»dissolutissimi, adeo ut adagium populo dederint: Musicè
»viverè, hoc est, dissolutè & effeminatè.

Neque obscurum est, undè id in illo hominum genere
natum sit evenire. Cum enim assidue divinis Officiis de-
cantandis occupentur, facile contingit, ut pietatis ac Re-
ligionis spiritum ac fervorem conformem non habentes,
divina Officia sine ullo pietatis spiritu ex quadam necessi-
tate, aut merè intuitu salarii inde provenientis modo pla-
ne mercenario ac profano peragant, Atque hinc ulterius
contingit, ut sensum omnem circa sacratissima nostræ Reli-
gionis mysteria gustum amittant, nullumque proinde ex il-
lis spiritualem animæ fructum percipiant: quo desituti,
quid mirum! si continuo in pejora ruant, atque paulatim in
malis obdurescant.

Quod circa Musicos adultæ ætatis observandum dixi-
mus, id indubiè quoad pueros chori, quos hodie Choristas,
vel Chorales dicimus, similiter servandum: ut nimirum
non tam attendatur vox sonora, quàm vitæ morumque in-
nocentia, eaque pietatis specimina, quæ in ea ætate habe-
ri possunt: qui non tantum cantibus, sed & vitæ innocen-
tiæ chorum Ecclesiæ excitent.

Deinde cum pueri illi ab infantia sua specialiter divino
cultui consecratur & deputentur, summopere quoque
invigilandum, ut omni cura & studio à vitiis & corruptio-
ne seculi conserventur, ipsamque Baptistini innocentiam
illibatam conserventur, Unde jam pridem statuit regula Ca-
nonicorum, » ut hujusmodi pueris custodiendis & spiri-
»tualiter erudiendis, talis à Prælatibus constituendus sit doctri-
»næ & vitæ probabilis Magister, qui eorum curam sum-
»mâ gerat industriâ, eosque ita constringat, qualiter Ec-
»clesiasticis doctrinis imbuti, & armis spiritualibus induti,
»& Ecclesiæ utilitatibus decenter parere possint. » *In Conc.
Aquis. an. 816. cap. 135.*

Insuper illud attendendum, ut pueri pro majori vel
minori pietate ac fervore, sæpius vel rariùs Divinis Of-
ficiis interesse jubeantur; dum enim à mane ad vesperam
ut frequenter per abusum contingit, Divinis Officiis
continuo interesse coguntur, contingit, ut sæpius cum

et sine ulla pietate adesse & canere jubeantur; ex quo tunc ulterius fit, ut sensim omnem erga præcipua nostra Religionis mysteria affectum devotionis amittant; & hinc paulatim insensibilitatem quandam ad res divinas contrahant; & per illam tandem ad vitia etiam gravia prolabantur.

Et sane, quia similis circa hujusmodi pueros cura negligitur, experientia, pro dolor! docet, pueros, qui reliquis pietate ac morum innocentia præluere deberent, frequentius esse cæteris pejores, atque in solida pietate & devotione tepidiores; adeo ut etiam hodie vix alii, quam ex infirma plebe pueri ad id officii haberi queant: verentur nimirum honestiores parentes, ne si pueri choro destinentur, pejores fiant. Quod quam Religioni nostræ indecorum sit, nemo non videt.

§. 7.

*An organa in divinis laudibus sint assumenda?
Et quid in illorum usu observandum aut cavendum.*

Organorum usum tempore S. Thomæ in divinis laudibus sive Officiis receptum non fuisse ex verbis ipsius 2. 2. q. 91. art. 2. colligunt nonnulli. Quærens enim utrum in divinis laudibus sint cantus assumendi, pro parte negativâ hoc format argumentum: In veteri lege laudabatur Deus in musicis instrumentis & humanis cantibus; sed instrumenta musica sicut Cytharas & Psalteria non assumit Ecclesia in divinas laudes, ne videatur judicare. Ergo pari ratione nec cantus in divinas laudes sunt assumendi. Huic argumento respondens S. Doctor, neque negat majorem, neque minorem, sed minorem concedendo, ostendit quâ ratione conveniat, hujusmodi instrumenta assumere in veteri Lege, nequaquam verò conveniat in nova lege, "Hujusmodi enim musica instrumenta, inquit, magis animum movent ad delectationem, quam per ea formetur interius bona dispositio. In veteri autem testamento usus erat talium instrumentorum, tum quia populus erat magis durus & carnalis: unde erat per hujusmodi instrumenta provocandus, sicut & per promissiones terrenas: tum etiam quia hujusmodi instrumenta corporalia aliquid figurabant.

Ex his apparet, Sanctum Thomam supposuisse organa atque musicorum instrumentorum usum in divinas laudes suo tempore non fuisse receptum. Unde Cardinalis Cajetanus commentans dictum locum. "Nota inquit, quod tempore divi Thomæ Ecclesia non utebatur organis." Et post ipsum Navarrus asserens quod usus organorum & horum sonus non sit faciendus tanti ad verum cultum divinum, quanti vulgus facit, hæc inter cæteras addit rationem: "Quis est nova cæremonia laudandi Deum in Ecclesia Catholica: vivente enim Sancto Thomâ, qui obiit anno 1274. non erat adhuc eorum usus in Officiis divinis." De Orat. c. 16. nu. 46. Quin & hodie, teste Cardinale Bona, "Romæ in Sacello Summi Pontificis semper sine instrumentis officiorum solemniter celebrantur; & Ecclesia Lugdunensis, quæ novitates nescit, ait idem Cardinalis, semper organa repudiavit, neque in hunc diem nascivit. De Divina Psalm. cap. 17. §. 5.

Verum licet ratio Doctoris Angelici contra organorum usum jam allegata, per se sit vera, inquit Cardinalis Cajetanus, potest tamen per accidens tolerari extensa jam consuetudo organorum, propter nimiam elongationem hominum à divino cultu, ut vel sic alleciti, divinis intersint. Quia tamen organa, prosequitur Cajetanus, in Ecclesia medicinam animæ à remotis esse cogitaverit, parca illis utetur, ne sanis noceat, minuendo vel tollendo eorum devotionem.

Hactenus Cajetanus. Quæ multum consona sunt Conciliis tum præterito tum præteriti sæculo celebratis, in quibus usus organorum, qui tum in divinis Officiis passim receptus erat, non absolute rejicitur, tanquam divinis laudibus indecens, aut populi devotionem impediens, sed quæ circa illum servanda, aut vitanda sint, præscribuntur.

"Organorum usum, (inquiunt Patres Concilii Senon. cap. 1528. cap. 17.) Ecclesia à Patribus ad cultum servitiumque divinum recepit. Nolumus itaque quod organis instrumentis resonet in Ecclesia impudicâ aut lascivâ melodia, sed sonus omnino dulcis, qui nihil præter hymnos divinos & cantica spiritualia repræsentet.

Simile est Decretum sub eadem pene tempore Patrum Colonienis. Similiter Synodus Oecumenica Tridentina mandans "arceri ab Ecclesiis musicis eas, ubi sive organo, sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur, ostendit, se non universum organorum usum, sed ejus duntaxat damnare abusum. Unde S. Ca-

Van Espen Opusc. Com.

rolus Concilii Tridentini fidelis executor organa in Ecclesia admittit, tametsi reliqua instrumenta excluderit. Organorum tantum, ait, in Ecclesia locus sit; Tibiæ, Cornu & reliqua musica instrumentis excludantur.

Illud igitur sedulo curare tenentur, qui Divino Officio intendunt, ut organa, quæ unice ad infirmioris populi devotionem sublevandam & fulciendam in divinas laudes admittunt, nihil sistent, quod vel devotionem turbat, aut animum ad cogitationes seculares, aut, quod impium est, lascivas & impuras incitet, aut moveat; quod & circa tintinnabula, aliisque similia instrumenta servari, anxie inculcârunt Belgii nostri Concilia.

Cohibent, ait Synodus I. Mechliniensis, Episcopi Cantores, organistas, campanarios & alios & quoscunque à lasciva, militari, quavis indecora musica in cantu, organis, & campanis sub pœna 10. stuferorum ad pios usus arbitrio Episcoporum applicanda. Et si semel puniti non abstinerint, pœnâ carceris aut aliâs arbitrariâ plectantur.

Et cameracensis, item Mechlin. II. addunt, "ut qui tintinnabula, & campanulas ad harmoniam quandam pulsare solent, caveant omnino ne hujusmodi pulsatione cantiones turpes, inhonestas & vulgò jactatas imitentur: sed potius Hymnorum & Canticorum Ecclesiæ modulationes... Si quis non paruerit, puniatur, ut qui multis labendi occasionem præbuerit, & in refacris dicata, spurca, & inhonesta attulerit." An. 1565. tit. 6. cap. 15.

Insuper supradictum Concilium Cameracense usum organorum ita moderatur, "ut quæ in Missis ad doctrinam & instructionem populi legantur, aut cantantur, ita legantur & cantantur, ut præsentibus distincte singula verba exaudire possint. Quare, ait, in Symbolo canendo placet nec organa, nec musicam adhiberi: nisi sit simplex, ac talis ut singula verba sine repetitione possint intelligi. Deinde addit: "quæ in choro cani debent ad instructionem, ea canantur verè, ut intelligantur mente: non autem organis, quæ sic edificare nequeunt ut viva vox piæ mentis interpret & nuntia.

Hinc apparet, quod ex mente Patrum Concilii Cameracensis, non conveniat, ut in Choro Psalmorum, Canticorum, aut Hymnorum versus organo canantur: quandoquidem illi cantentur ut Clerus saltem eos intelligat & attendat, quod ita commodè fieri nequit dum organo canantur.

§. 8.

Ritus est vetustissimus, & sine Divini Officii planè consonus, ut per distincta temporum intervalla recitetur.

Animus non est in præteriti §. ostendere, quod diei aut noctis tempore singulæ divini Officii partes sint exsolvendæ (id enim præstabitur infra ubi de singulis agetur) sed tantum quod sit ritus antiquissimus, ipsi divino officio seu Horis Canonicis cœvus, & ubique semper receptus & sedulo conservatus, ut divinum officium non uno & eodem tempore, sed per temporum intervalla per partes recitetur.

Illum ritum docent Apostoli dum diversis ac præscriptis horis ad Sextam, Nonam aliisque horas orationis conveniunt. Docere id primi Christiani, qui adeo sollicitè ac religiosè ad communem orationem constituti diei ac noctis horis, id est mane, hora tertiâ sextâ, & nona, vesperè, & ad galli cantum, ut loquuntur Constitutiones vulgò Apostolicæ, conveniebant.

Denique ritum illum expressere uno consensu SS. Patres, nihil adeo inculcantes, quam ut horis distinctis ad orandum, tum Clerus tum populus convenirent.

Quinimo præcipuum fuisse Horarum Canonicarum scopum, ut frequentius per temporum intervalla, per exteriorem illum Religionis cultum, in nobis continuum orationis desiderium excitaretur aut foveretur, communis ac consonans est Patrum sententia.

"Quamquam Apostolus semper orare nos jubeat, & sanctis, etiam ipse somnus oratio sit, inquit S. Hieronymus, tamen diversas orandi horas debemus habere, ut si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat." Ad Eustoc. De Custod. virg.

Et S. Augustinus viduam illam verè probam docens modum semper orandi ait epist. 130. cap. 9. ult. edit. "In ipsa fide, & spe & charitate continuato desiderio semper oramus: sed ideo per certa intervalla horarum & temporum etiam verbis rogamus Deum, ut illis rerum signis nos ipsos admoneamus, quantumque in hoc desiderio profecerimus nobis ipsis innotescamus, & ad hoc augendum nos ipsos acrius excitemus.

Et infra: "Ideo ab aliis curis atque negotiis, quibus

»ipsum desiderium quodammodo tepescit, certis horis ad
»negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis
»nos ipsos admonentes in id, quod desideramus, intende-
»re, ne quod tepescere cœperat omnino frigidescat, & peni-
»tus extinguatur nisi crebrius inflammetur *Epist. 130. cap. 9.*
ult. edit.

Nullatenus ergo intentioni Ecclesiæ, atque ipsarum Ho-
rarum Canonicarum institutioni sit conformis ille ritus,
quo per distincta temporum intervalla ad communem
orationem convenitur, «ut anima, quæ terrenis adhuc im-
»plicatur desideriis & curis secularibus impeditur (quem-
»admodum in simili loquitur S. Leo) ex intervallo saltem
ad divina respiret. « *Serm. 4. De Jejun. 7. mensis.*

Ut igitur nihil de obligatione, juxta Ecclesiæ intentio-
nem Horas Canonicas, etiam privatim, per distincta ac præ-
scripta tempora recitandi (quam nonnulli de reliquo etiam
in iis quæ juris naturalis sunt, admodum indulgentes, ad
superstitionem usque aggravant & extollunt) determi-
nem, illud tamen cum Cardinale Bellarmino *De Bonis Ope-
rib. in part. lib. 1. cap. 18.* audeo asserere: «quod quidquid
»sit de rigore juris, certè dubitari non debet, quin sit lon-
»gè perfectius, fructuosius & facilius officia singularum ho-
»rarum suis, propriisque temporibus celebrare, quàm mul-
»ta simul officia sine ulla horarum & temporum distinctio-
»ne conjungere. Sic enim satis sit Ecclesiasticæ institutio-
»ni, quæ ideò in certas horas diurnas, atque nocturnas
»officium distribuit, ut in iisdem horis, atque aded per
»omnes totius diei partes, Deum laudemus: sic etiam maxi-
»mè utilitas ex officii recitatione ad nos accedit, dum tam
»crebro ad nos ipsi redimus, & à tumultibus sæculi ad pa-
»cem Dei animum revocamus: sic denique labor precum,
»horarum in tot partes divisus ita minuitur, ut levissimus
»ac penè nullus esse videatur.

Hactenus Cardinalis Bellarminus qui & addit: Denique
»ita faciendum esse tunc etiam, cum privatim Officium
Divinum persolvitur, SS. Patres apertissimè docent. «
Non dubium tamen, quin arctior sit obligatio recitandi
Horas Canonicas distinctis atque præstitutis temporibus
publicè in communi, quàm privatim: multoque inconve-
nientius, atque intentioni Ecclesiæ multò magis adversum
sit, si Horæ Canonice conjunctim & uno tractu persolvantur
in publico officio, quàm si id privatim contingat.

Illud quoque asserere non dubito, quod qui necessariis
aliis occupationibus non distractus, Horas Canonicas uno
eodemque tempore persolvere consuevit, suo agendi
modo vincatur parum de spiritu Ecclesiæ habere; qui-
nimò non obscure ostendat, se Horarum Canonicarum
pensum potius reputare pro onere quodam, quo se exone-
ratum gaudet, quàm medio suavissimo, sæpius per diem
Deum, tanquam publicus Ecclesiæ minister, laudandi se-
sequæ ab aliis occupationibus recolligendi, & spiritum ora-
tionis resuscitandi.

Illos verò, qui non verentur, etiam ipsas Vesperas &
Completorium, contra præscriptum ordinem, anticipare
& recitare ante meridiem, eò quod invitati ad convivium
timeant ne si non anticipaverint, post sumptum prandiam
sint indispositi ad Horas illas devotè recitandas; aut ne
convivio tanto tempore occupentur, ut tempus lectioni
Horarum non supersit; illos, inquam, non tantùm spiritu
Ecclesiastico vacuos, sed nec dignos, ut Ecclesiastici nomi-
nentur, judico.

C A P U T V.

De externa reverentia in recitatione Horarum Canonicarum servanda.

§. 1.

Rationes quæ suadent, reverentiam exterioram in Divino servandam esse.

Summam in Divinis Officiis etiam exterioram corporis
reverentiam esse servandam plura evincunt. «Si enim
quis Principem sæculi rogaturus habitu honesto, gustu
»decenti, prolatione non præcipiti, sed distincta, attenta
»quoque mente, seipsum ac verba studet componere, in-
»quit Synodus Basileensis *Sess. 21. §. 3.* quanto diligentius
»in sacro loco omnipotentem oraturus Deum, hæc omni-
»no curare debet.

Synodus quoque Mechliniensis cum monuit, quod in
Officio Divino «negotium nobis sit cum Deo ipso, qui
»Rex Regum est, & Dominus Dominantium, « subinferre
non dubitat, in eo ab omni actione, inhonesta & indecenti
abstinendum esse. *An. 1670. tit. 12. cap. 1.*

Et ante hos omnes S. Bernardus, postquam dixerat:

»Oportet nos orationis tempore curiam intrare caelestem,
»illam utique curiam, in qua Rex regum stellato sedet so-
»lio, circumdante innumerabili & ineffabili BB. Spirituum
»exercitu; «mox infert: «Quantà ergo cum reverentiâ,
»quanto timore, quantà illic humilitate accedere debet à
»palude sua procedens & repens ranuncula vilis! quàm tre-
»mebundus, quàm supplex, quàm denique humilis & so-
»licitus & toto intentus animo majestati gloriæ in præsen-
»tia Angelorum, in Concilio justorum & congregatione
»assistere poterit homuncio. *Serm. de 4. Noviss.*

Alterum, quod suadet externam reverentiam, devotam-
que corporis totius compositionem in divino officio esse
servandam, est adstantium ædificatio. Cum enim, ut
supra ostensum est, Horæ Canonice publicè in Ecclesia
persolvantur, etiam ad ædificationem & devotionem
»populi; quis ambigat, quin ea debeat esse persolventium
exterior compositio, quæ ipsos adstantes ædificet, & ad
pietatem animique devotionem excitet: eaque omnia vi-
tanda sint, quæ populum distrahere, aut offendere
possint.

Hinc Patres Concilii Moguntini monentes Canonicos,
ut ad divina Officia peragenda non mente tantùm sed &
corpore se componant: rationem addunt: «quo simul &
Deo cultum exhibere, & populo consideranti devotionem augere
valeant. Anno 1549. cap. 53.

Denique nemini dubium est, & ipsâ experientiâ nimium
compertum, exterioram corporis devotam compositio-
nem, ob intimam corporis & animæ connexionem & unio-
nem, plurimum ad interioram mentis & spiritus devotio-
nem conducere, ut infra latius ostendetur.

§. 2.

Reverentia Divino Officio debita exigit, ut eo du- rante abstineatur a confabulationibus, risibus, aliaque actione profana.

Ipsam reverentiam Divino Officio debitam exigere, ut
omnia exteriora ita componantur, ut etiam exterius
ostendatur, negotium esse non cum homine, sed cum
Deo, omniaque vitanda, quæ tantâ majestate sunt indigna,
vel ipsum religionis ac pietatis opus turbare, aut adstan-
tes distrahere vel offendere possent, ratio ipsa docet.

Unde Patres Concilii Basileensis, cum ostendissent
summâ reverentiâ Horas Canonicas esse persolvendas
mox subjiciunt: «Clerici cum in choro fuerint, gravita-
»tem servant, quàm & locus & officium exigunt, non in-
»simul aut cum aliis confabulantes seu colloquentes, aut
»litteras seu Scripturas alias legentes. « *Sess. 21. §. 3.*

Imò Patres Concilii Colonienfis anno 1536. p. 3. c. 6.
longè abominabile esse pronuntiant, «quod quidem tum
»cum Divina aguntur, inter sese de rebus profanis tra-
»ctent, mullitationes, colloquia, risus & cachinnos inter-
»misceant. Quidam aut in aliquem chori angulum se re-
»cipientes, de nugis, ne quid gravius dicamus, commen-
»tantur: aut foris per templum magno cum populi offen-
»diculo deambulantes, oculos pariter & aures ad vanita-
»tem convertunt, atque sacra loca sædant, positi in lapi-
»dem offensionis & petram scandali.

Deindè adjungunt, quod meritò à Canonicis notan-
dum: «Hac lege nullum excipimus, sive claris sit natalibus
»prognatus, sive plebeus. Quin potius qui genere præ-
»stant, meminerint se illic Canonicos agere, & non conver-
»sari in aulis, sed in scholis virtutum ac Ecclesiasticæ dis-
»ciplinæ.

Et S. Carolus de reverentia in choro servanda tractans:
facebant, ait, somnus, risus, joci, rixa, colloquia. In Conc.
Mediol. 1. p. 2. c. 53.

Denique Synodus nostra Mechliniensis considerans,
quod in Divino Officio negotium nobis sit cum Deo ipso
cavit «sub pœna amittendæ distributionis, & alia arbitra-
»ria pro modo scandali, ut in choro à fabulis, risibus, &
»aliis insolentis abstinetur. « *Anno 1607. tit. 12. cap. 1.*

Et sanè quis hæc atque similia Ecclesiæ Decreta mire-
tur? Quid enim indignius, quàm profanis illis confabula-
tionibus cum populi scandalo occupari, quando cum ipsa
Divina Majestate tractandum est, quando pro beneficiis
gratiæ agendæ; pro peccatis tum propriis, tum populi ve-
nia postulanda: atque rursus pro novis beneficiis impe-
trandis instanter orandum?

Convincuntur sanè Canonici aliique similes confabula-
»tores nullam aut exiguam de Dei præsentia, atque Divini
Officii Majestate habere ideam. Aliam profecto osten-
debant piissimi illi Monachi, qui licet in innumerosa
essent multitudine, tantum tamen silentium in recitandis
Divinis Laudibus à cunctis servabatur (ait Cassianus *lib.*
2. Insti. c. 10) « Ut cum in unum tam innumerosa fra-
trum

»trum multitudo conveniat, præter illum qui confurgens
»Psalmum decantat in medio, nullus penitus hominum ad-
»esse credatur. «

Hæc Monachi illi qui Laici duntaxat erant. Pudeat ergo
Canonicos aliosque, qui jam in Clerum adscripti, imò
plerumque Sacerdotio insigniti, tantò majore reverentia
Dei laudibus aliisque Religionis exercitiis præ illis debe-
rent assistere, quantò status ipsorum perfectione statum
Laicalem antecellit, confabulationibus Divinum Officium
perturbare.

Verùm si confabulari aliisque sæcularibus actionibus
tempore Divini Officii occupari planè sit indignum? non-
nemeritò reputatur *abominabile*, & à Superioribus severe
punendum, quod hodie, proh dolor! nimirum frequens
est, in risum & cachinnos prorumpi, mox ut quidquam
extra ordinem in choro contingit. Si quis error, aut quid in-
ordinatum vel in ritu, vel in cantu accidat, mox aliquos in
risum & cachinnos moveri videre est. Cùm e contra si ali-
quo pro religiosa perfolutione Divini Officii zelo ageren-
tur, potiùs similis defectus eos ad tristitiam & dolorem ex-
citare deberet, dum Divinum Officium per hujusmodi de-
fectum aliquo modo profanari conspiciunt.

§. 3.

*Reverentia Divini Officii debita requirit in per-
solventibus honestum atque gravem, eumque
uniformem corporis situm.*

Divini Officii reverentiam exigere honestum mode-
stumque totius corporis situm nemo ambigit: quare
Doctor Seraphicus de hæc reverentia tractans in *Spec.
disciplin. p. 1. cap. 15.* inter alia acriter reprehendit inordi-
natos, qui hodie nimium frequentes sunt, corporis situs &
gestus.

»Adhæc inquit, honesti fratres in corporis dispositio-
»ne, decenter & uniformiter sint in choro: decenter, qui
»sine vaga dispositione vel turpi; vagâ, ut quando chorum
»ingressi, vel intrante vel adstante conventu, nunc segniter
»resident, nunc stantes quidem, hæc & illac membrorum,
»ut languentium incongruâ quadam exagitatione se gy-
»rant. «

Denique addit: «Turpis erit situs si sint ibi molliter, aut
»remisse se in stallis suis, brachiis, tibiisque resolutis no-
»stabiliter incurvando, aut in partem unam penitus, ut
»possunt, protenso in alteram corpore accubando, ita ut
»lecti mollitiem quærere videantur. «

Hos corporis inordinatos situs jam pridem in Canonicis
aliisque Choro adstrictis, tanquam disciplinæ Divini
Officii adversos reprobârunt patrum Concilia; voluerunt-
que, cùm in choro fuerint, gravitatem servent, quam & lo-
cus, & officium exigunt. Illud præterea attendentes, ut om-
nes, uniformem corporis situm observent.

»In choro inquit S. Carolus) pro temporis & officii
»ratione, ex instituto & more Ecclesiæ sedeant, stent, fle-
»ctant genua, caput aperiant, & submittant: Omnes verò
»nequè idem faciant. « In Concil. Mediol. 1. p. c. 53.

Idem in aliis Conciliis observare licet: ut nimirum, dum
surgendum est, aut genua flectendum, id per omnes fiat.
Quod sanè si observaretur, indubiè non parum ad concili-
andam Officio Divino reverentiam valeret.

§. 4.

*Reverentia Divini Officii exigit, ut distinctè &
tractim illud perfolvatur.*

Plurimum valere ad Conciliandam Divino Officio re-
verentiam, si illud distinctè, tractim atque gravi tono
reciteretur, nemini dubium est: uti e contra, quòd sum-
mam Divino Officio irreverentiam, & astantibus atque
recitantibus turbationem ac distractionem, imò tædium
quoddam & nauseam pariat festinanimum atque præci-
pitata, & confusa ejus recitatio, ratione & experientia
compertum est.

Quapropter Ecclesia sollicita, ut Horæ Canonice omni
qua decet reverentia seu publicè seu privatim recitentur,
nihil adeò sollicitè ac studiosè inculcat ac præcipit, quàm
ut distinctè ac tractim recitentur.

Patres Concilii Basileensis, cùm ostendissent omni reve-
rentiâ divinas Laudes fore perfolvendas, mox tanquam
consequens subjiciunt: «Laudes divinæ per singulas ho-
»ras non *cursum* ac *festinanter* sed *sedatim* ac *tractim*, & cùm
»*pausa debita*, præsertim in medio cujuslibet versiculi Psal-
»morum, debitam faciendo inter solemne ac feriale offi-
»cium differentiam, reverenter ab omnibus perfolvantur. «
Sess. 21. §. 3.

Et habita Synodus Senonensis sub Antonio à Prato
S. R. E. Cardinalis & Archiepiscopo Senonensi An. 1528.

c. 19. «admonet generaliter beneficiatos & alios in SS. Or-
»dinibus constitutos, qui ad horas Canonicas tenentur, ut
»si orationes suas Deo acceptas fore cupiant non in gut-
»tere vel inter dentes, seu deglutiendo, aut syncopando, di-
»ctiones vel colloquia autrisus intermiscendo, sed sive soli
»sive associati, diurnum, nocturnumque officium reve-
»renter, verbisque distinctis peragant: ac tali in loco, undè
»à devotione non retrahantur. «

Quòd prædicta Concilia pluribus e posuerunt, id præci-
sè expresse Concilium Viennense, rescindens ab usum,
Horas Canonicas *transcurrendo* & *syncopando* absolvendi
habetur. Clem. 1. De Celebr. Miss.

Et Similiter Synodus Tridentina Sess. 24. De Reform. c. 12.
præcipit, ut compellantur omnes in choro ad psallendum in-
stituzo hymnis & canticis Dei nomen, non tantum reveren-
ter, sed & distinctè laudare.

Quid de hoc Concilio Tridentini Decreto censuerit fi-
delissimus ejus executor S. Carolus supra retulimus, præci-
piens nimirum, ut Canonici Divina Officia alternis vocibus
canant aut recitent, idque non *cursum*, non *percursum*,
non *oscitanter*, sed *leviter* DISTINCTE, ac *studiosè* fa-
ciant. In Concilio Mediol. 1. p. 2. c. 53.

Similia in omnibus penè Conciliis inculcantur & præ-
cipiuntur; & quidem nostra Mechliniensis recitatio supra
citato Synodi Tridentinæ Decreto addit: Quòd Decre-
tum præsens Synodus INVIOABILITER observari man-
dat.

Verùm quis non obstupescat, quòd haud obstantibus
tot totiesque iteratis Ecclesiæ severissimis decretis, atque
ipsâ divinarum laudum Majestate & excellentiâ, passim in
Ecclesiis Canonicorum perfolvantur Horæ Canonice cum
tanta præcipitantiâ, tantaque confusione, ut vix quid cana-
tur intelligi possit; ut subinde videaris confusum audire
boatum potiùs quàm cantum suave sonantis Ecclesiæ.

Sed unde tantus ac tam universalis, atque a seculo inoli-
tus in decantandis divinis laudibus abusus? Non aliunde
credo, quàm quòd plerique hodie Canonici «à verò
»procul aberrantes falsò existiment «(ut loquitur Conci-
»lium Colonense an. 1536. p. 2. c. 5. sese non alicujus offi-
»cii in Ecclesia exercendi, sed quietis & inertie tantum
»causâ Canonicatus esse adeptos: perinde atque satis sit,
»paucis quibusdam Clericis admodum ignaris, tenui pre-
»tione conductis, curam divini Officii committi quod de-
»inde ejuscemodi mercenarii non servatis temporum in-
»terstitiis, syncopando transcurreunt, interim ipsis Cano-
»nicis totâ vitâ torpentibus. «

Et sanè, nonne hodie frequenter videre est, in Eccle-
siis seu Cathedralibus, seu Collegiatis, frequentè etiam
Canonicorum numero constantibus, paucos aliquot
Vicarios tenui pretio conductos Horis Canonicis can-
tandis occupatos; easque tantâ dein præcipitantiâ & con-
fusione percurrentes, ut etiam diei Dominici Nocturnos
ex Psalmis 18. & 9. lectionibus cum suis Responsoriis &
Hymnis, item Laudes sive Matutinum constans 7. Psal-
& duobus Canticis cum Hymno & Capitulo, unius cir-
citer sesquihoræ spatio absolvant. Feriale verò Noctur-
num, una cùm Laudibus, quantumvis longioribus con-
sistat Psalmis, uti Sabbathi & Feriæ V. videas unius horæ
spatio, quo pii Clerici legendo vix absolvere possunt,
totum, etiam canendo, absolvi non longius in cæteris
Horis decantandis, cum proportione, spatium temporis
impedientes.

Veniet profectò aliquando dies illa, in qua videbunt
Canonici, «quòd Canonicus nomen sit Officii, operis & mi-
»nistræ Clericalis: non autem reddituum, præbendarum, aut
»emolumentorum, « ut loquitur pius Guilielmus Parisi-
ensis De Collat. benef. c. 4.

Videbunt quoque se esse constitutos, ut laudes Dei in
communi perfolventes, ut regula ipsorum inculcat, pro suis
populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Deum
exorent. In Concil. Aquilg. an. 816. c. 131.

»Heu miseros & infelices. Quid Deo vestro responde-
»bitis? (meritò exclamat piissimus Cardinalis Bona) ut
»die judicii, cum vobiscum ponet rationem, quòd opus
»suum feceritis *fraudulenter*? Quid dicetis animabus,
»quarum bona percepistis in vita vestra, ut earum peccata
»portantes, indignationem Dei averteretis ab illis? «
div. Psalm. Cap. 111. §. 2. num. 4.

CAPUT VI

Horæ Canonice devotè perfolvenda sunt.

§. 1.

*Sola exterior reverentia in perfolutione Horarum
Canonicarum non sufficit, sed necessaria est in-
terior devotio.*

P 4

Horas

Horas Canonicas reverenter ac distinctè pro operis tanti dignitate & excellentia persolvendas esse, præcedenti conclusione ostendimus. Verùm si in hac exteriori reverentia listatur Horarum Canonicarum recitatio, quantumcunque etiam solemnis atque exteriori reverenter facta decantatio, erit non Christianus & Deo dignus Religionis cultus, sed merè judaicus; quo exteriùs duntaxat, nequaquam verò spiritu & veritate (uti à veris adoratoribus exigitur) Pater adoretur & colatur.

Unde meritò, nisi interior devotio & spiritus accedat; ut scilicet dum Horas Canonicas psallimus sive recitamus id versetur in corde, quod ore profertur, suggillabit nos eadem illà Prophetica oburgatione Dominus, qua olim Judæos perstrinxit: *Hypocritæ, bene prophetavit de vobis Isaias, dicens: populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me.*

Scite proinde dixit Prosper Aquitanicus:

Letus vera in Dominum depromitur ore precantis.

Si quæ voce fluunt, INTIMA CORDIS habent.

Hinc & illud Hieronymi apud Gratianum *Dist. 92. Can. 1. Cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Audiant hæc adolescenti, audiant ii, quibus in Ecclesia est psallendi officium: Deo non voce, sed corde cansandum.*

Ad quæ Hieronymi verba valde appositè Glossographus hos versus adducit:

Non vox, sed votum; non cordula musica sed COR.

Non clamans sed AMANS; clamans in aure Dei.

Cui consonat illud S. Benedicti, tantopere filiis suis inculcatum: *sic stentus ad psallendum, ut mens nostra cõcordet voci vestræ.*

Id pluribus verbis, sed eodem sensu expressit Augustinus in *Psal. 30. Serm. 3.* dum dixit: *si orat psalmus, orate. Et si gemit, gemite. Et si gratulatur, gaudete. Et si sperat, sperate. Et si timet, timete.*

Meritò proinde Generale Concilium Lateranense sub Innocentio III. Clericis distinctè præcipit in virtute obedientiæ, ut Divinum Officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebrent, & devote. *Cap. DOLENTES De Celebr. Miss.*

Hæc verba (ait Prosper Fagnanus ad citatum *cap. 40.*) aperte ostendunt, Concilium præcepisse devotionem illam, quæ est donum Dei, & sic devotionem formalem & interiorem, quæ cum sit actus virtutis Divino indiget auxilio. Non autem nudam devotionem materiale & apparentem.

§. 2.

Devotio exigit, ut cum quadam spirituali animi alacritate & gaudio Horæ Canonice persolvantur, & ad eas ex motu Spiritus Sancti accedatur.

Solidam ac verè Christianam devotionem in se complecti promptam quandam alacritatem exequendi quæ officii nostri sunt, certum est. Quinimo, teste devotissimo Genevensium Antistite Fran. Salezio in *Introd. ad vit. dev. p. 1. c. 1.* *Devotio nihil aliud est, quam agilitas quadam & alacritas spiritualis, per quam suas in nobis charitas operatur actiones, seu per quam nobis datur promptitudo & affectus easdem exequendi: & sicut charitatis officium est, ut ad omnia mandata Dei generaliter & universaliter implenda nos moveat, sic effectus devotionis est, ut nos ad illa promptè & diligenter perficienda inducat. Hactenus Salezius.*

Hinc patet, devotionem in recitante sive persolvente Horas Canonicas, requirere quandam alacritatem & promptitudinem animæ, quæ ipsum moveat ad alacriter & cum gaudio quodam spirituali recitandum vel legendum. Unde nihil quoque in Scripturis tantopere commendatum, quàm ut cum corde jubilo cantetur atque Domino psallatur.

Jubilare, ait Psalmista, *Deo omnis terra, servite Domino in laetitia.*

Quin & Ecclesia ut moneat ministros suos cum lætitia ac gaudio psallendum esse, *Psalum 94.* assumpsit, ut per illem ad Horarum Canonicarum recitationem ministros suos invitet, & præparet. In quo Psalmi bis nos invitat Psalmista, ut cum gaudio Domino psallamus *Venite, inquit, exultemus Domino, jubilemus Deo salutaris nostro. Et rursus: In Psalmis jubilemus ei.*

Quid enim est jubilarè? Respondet Augustinus in *Psal. 35.* *Gaudium verbis non posse explicare, & tamen voce testari quod corde conceptum & verbis explicare non potest, hoc est jubilarè.*

Hæc meritò perpendent, qui ad Horarum Canonicarum recitationem vel decantationem inviti & coacti quodammodo accedunt: nihil tantopere, quàm earum finem de-

siderantes: quos videmus etiam pigrè & cum tædio quoddam exterius etiam nonnunquam se prodente, ad Horas accedentes; quasi reputarent ipsum Divinum Officium onus aliquod humeris suis impositum: cum contra illud reputandum sit opus verè Divinum; & præcipuè Canonicis, aliisque Clericis, qui majoribus Ecclesiæ negotiis non distrahuntur, maxime desiderabile: ut nimirum illo occupati, nomine totius Ecclesiæ hic in terris agere incipiant, quod in tota æternitate cum beatis Spiritibus peragent in cœlis; scilicet misericordias Domini in æternum cantare.

Rectè proinde monet S. Carolus in Concilio Mediol. V. *parte 6. cap. 6.* *ut studio quodam intimæ pietatis, cujus splendor foris etiam eluceat, unusquisque vel Canonicus vel aliusve minister, quicumque sit, qui chori officiis adstrictus est, ad chori disciplinam sese instruat.*

Insuper devotio exigit, non tantum ut alacriter & cum gaudio divinis laudibus occupemur, sed etiam, ut spiritu ad eas moveamur & excitemur: id est, ut sit Spiritus S. sive charitas quæ ad Horarum Canonicarum recitationem nos excitet & moveat.

Huic admodum sollicitè invigilent, quicumque Horis Canonicis recitandis astringuntur, necesse est. Cum enim quotidiana occurrat recitandi necessitas, facile contingit, ut, ni spiritus frequenter resuscitetur, tandem per frequentem illam, atque quotidianam recitationem, sensim quasi ex consuetudine, & modo planè humano, quemadmodum opifices ad suas quotidianas operas nequaquam verò adigente Spiritu S. ad Horarum Canonicarum persolutionem accedatur; atque ita fiat, quod potius ex more, ut loquitur Synodus Coloniensis *quam mente orare quis instruat, cujus pars inter hypocritas reputabitur* An. 1536. p. 2. cap. 8.

Pius quidam ac eruditus auctor libri inscripti: *Abbrégé de la Morale de l'Evang. ed. c. 2. Lucæ 4. 27.* reflectens quomodo dicatur, Simeon in Spiritu venisse in templum exclamat: *Quam multi Christiani hodie intrant, templum per curiositatem, ex consuetudine ex humano respectu, propter interesse, & quam pauci movente Spiritu S.!* *Nonne idem hodie jure dici posset de accedentibus ad Horas Canonicas: quam multi ad eas accedunt ex consuetudine, humano respectu, spe lucri, & quam pauci movente Spiritu Sancto!*

Meritò proinde monet S. Carolus accedentem ad Horas Canonicas, *ut secum cogitet, se ad chorum nempe ad Sancta Sanctorum, ut Canone antiquo cantum est, & ad publicæ orationis Sacrificium accedere.... Illud etiam cogitet, quam ob causam eo se contulerit: tum sibi statuat, se in conspectu Dei omnipotentis, & in corona innumerabilium Angelorum & Sanctorum esse. Qua cogitatione videat, perpetuèque reputet se eo loci consistere, ut Deo sanctissimum cultum, venerationemque tribuat, atque ab eo, & sibi, & aliis omne bonum deprecetur.* *In Concilio Mediol. V. parte 3. cap. 6.*

§. 3.

Devotio requirit, ut ad Horas Canonicas non accedatur spe lucri temporalis: & unde colligatur, quod aliquis principaliter intuitu lucri accedat?

UT devotè psallatur, & Divinæ Laudes ex corde, non ore tantum Deo persolvantur, necesse est, ut charitas laudet & psallat: teste enim Augustino in *Psal. 37. Tacetis, si amare destiteris. Frigus charitatis, silentium cordis est.*

Porro qui spe lucri temporalis ad psallendum incitatur, non charitate, quæ non querit quæ sua sunt, sed cupiditate movetur: neque clamor est in corde, sed silentium.

Ad hæc devotio exigit, ut voluntariè Laudis Sacrificium Deo offeratur *Voluntariè*, ait Psalmista, *sacrificabo tibi.* *Laudetur ergo, ait Augustinus in Psal. 37. voluntate, & in charitate. Gratuitam sit & quod amatur, & quod laudatur.... Voluntariè sacrificabo tibi, noli ex necessitate: si enim propter aliud laudas Deum, ex necessitate laudas, si adeslet tibi quod amas, non laudares Deum. Vide quid dicam? Laudas Deum, v. g. ut tibi det amplam pecuniam. Si haberes aliunde amplam pecuniam non à Deo, nunquid laudares Deum? Si ergo propter pecuniam laudas Deum, non voluntariè sacrificas Deo, sed ex necessitate sacrificas, quia præter illum nescio quid aliud amas.*

Quin & lib. 2. *De Serm. Dei in Monte cap. 16.* idem Doctor asserere non dubitat: *Quæcunque res propter aliud aliquid queritur, sine dubio inferior est, (nimirum in estimatione querentis) quàm id propter quod queritur: & videt illud primum est propter quod rem istam queris, non ista res, quam propter istud queris. Quæ propter Evangelium & Regnum Dei propter cibum querimus*

«idem dic, si officium frequentamus propter distributione-
»ne») priorem facimus cibum (vel distributiones) & po-
»sterius Regnum Dei» vel Officium Divinum.

Et teste S. Bernardo »qui officium Ecclesiasticum quæ-
»rit; aut eo tenet animo, eoque intuitu, ut huic vitæ habe-
»at necessaria, perverso nimis ordine cœlestibus tertena
»mercatur.«

Quandoquidem ergo malitia Simonix in hoc potissi-
mum consistat, quod res spirituales ad eam utilitatem quo-
dammodo redigantur, ut quodam modo temporalibus coæ-
quentur, imò inferiores habeantur: quid mirum, si Cano-
nici alique ministri, qui interfunt Horis Canonicis prin-
cipaliter pro denario, live ut distributiones accipiant, Si-
monix saltem mentalis Rei judicentur?

Et quidem Patres Concilii Colonienfis hunc pernicio-
sum affectum in plurimis Canonicis & Clericis dominari
verentes, anno 1536. sequens Decretum, omnium Cleri-
corum animis merito imprimendum, ediderunt: Utinam,
»inquit p. 3. cap. 13. optando à Deo Optimo Maximo
»consequi possimus, ne quisquam lucri causâ divinis inter-
»vellet, alioquin non accessurus sacra, veluti quem nummi magis
»quàm Dei amor in templum trahit, quæstum pietatem
»esse putantem: qui non dubium, ex numero eorum est,
»de quibus Isaias dixit: Omnes diligunt munera, sequuntur re-
»tributiones. Nec multum is abest (uti plerisque doctissimis
»Viris placuit (ab horrendo crimine Giezi, qui existimavit divi-
»num munus pecuniâ redimendum. Quare viderint Clerici nô-
»stri, ut eorum mens & intentio tota in Deum referatur,
»ut cum David. confiteantur Deo in directione cordis, ac in la-
»vibus suis pronuntient omnia iudicia oris ejus. In via etiam testi-
»moniorum Domini delectentur sicut in omnibus divitiis.
»Optandum ut Psalmus ille 118. qui toties non sine causa
»in Ecclesiis replicatur, ore simul & correspondente sin-
»gulis verbis mente decantetur, & cum eodem Psalte ex
»animo dicatur: VOLUNTARIE sacrificabo tibi & confitebor
»nomini tuo, Domine, quoniam bonum est. Non adimit Chri-
»stus, sed decernit operanti suam mercedem: dignus est
»venim operarius mercede suâ, & qui altario deservit, de altario &
»vivet. Sed interim cogitare debet Clericus, se vivere non ut
»vedat; sed edere, ut Christo vivat, habereque semper menti
»reconditum Christi verbum, Primum querite regnum Dei
»& justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis.»

Ideam veritus Stephanus Parisiensium Antistes Prohibe-
mus, ait, vobis omnibus, ne committatis Simoniam etiam mentalem,
adeundo ad Divinum officium sub spe materialium distributionum.
Synodus Paris. p. 114.

Dignoscitur verò, an Canonicus aliusve Ecclesiæ mini-
ster principaliter ob distributiones materiales adeat Divi-
num Officium, si ex modo ejus agendi pateat, eum spe illa-
rum distributionum præcipue ad frequentandas Horas Ca-
nonicas moveri & excitari: quod enim præcipue ad agen-
dum incitat, illud & primum in corde locum obtinere du-
bitari nequit, juxta illud compertissimum Augustini effa-
tum: Pondus meum, amor meus, eo feror, quocunque feror.

Si igitur Clericus aliquis Horas illas sollicitè frequentet,
quibus distributiones majores sunt annexæ, illas verò qui-
bus nullæ, aut exiguæ constitutæ sunt, sine justa causa pas-
sim negligat, nullamque illas frequentandi sibi curam esse
ostendat; indicium erit non obscurum, quod Horas non
amore Religionis, sed amore pecuniæ frequentet; easque
tanquam medium ad distributiones ordinet. Canonicus
quoque, qui mox ut officium, cui distributionum lucrum
annectitur, est absolutum, è choro discedere solet neglecto
Officio quod distributiones non pendit, tametsi etiam im-
mediate sequatur, difficulter se à suspitione Simoniacæ li-
berabit.

Quapropter Petrus Parisiensium Cantor Simonix arguit
Clericos, qui volebant Festum S. Stephani, postulante quo-
dam Prælate, ritu duplici cantari, »nisi unâ partem & re-
»fectionem annuam Clericis promitteret, insuper num-
»mos matutinales illius noctis duplicandos ut sic celebra-
»rent potius festum nummi duplicati quàm Festum S. Ste-
»phani... Quibus sunt similes, pergit Petrus Cantor, qui-
»dam in Ecclesia plallentes & pro pretio cantantes; quibus
»pecunia disciplina est, nummus Decanus, ac etiam Deus.
»Qui idololatræ sunt, nummum potius adorantes, quàm
»Deum, non aliâs Deo cantaturi, nisi propter nummum.» In ver-
»bo abbrev. c. 66.

Subdit deinde prædictus Auctor: »Quid vilius, quàm
»duas horas in Ecclesia quadam (quia ad illas decantandas
»non est constituta certa pecunia) à laicis dici horas Domini,
»ne veteras denarii imò diaboli, imò ad has horas decantandas
»& horas Beatæ Virginis non adsunt Clerici, sed præsentem
»in aliis, ab his fugiunt, ut nullum opus sibi vendicet in Eccle-
»sia Spiritus Sanctus cum nihil gratis in ea fiat, sed omne sibi vendi-
»cet nummus.

Si hodie superesset Petrus, in multis reperiret Ecclesiis,

quod in una se reperisse deplorat, & quasdam horas Vica-
riorum, quasdam Canonicorum & Capellanorum, non im-
merito appellandas videret.

Nonne cum magno divini officii dedecore conspicitur, à
duobus tribusve Vicariis horas illas passim cursim, & syn-
copando decantari, quibus decantandis nullus nummus est
constitutus? Numquid qui diligunt decorem domus Dei,
magno animi dolore videre coguntur Canonicos, Capella-
nos, aliosque Clericos, horis Canonicis, quibus distributio-
nes quotidianæ sunt assignatæ, penè non absolutis, quasi
aufugere, & ad plateas aut consortia confabulationis causâ
se conferre, interim illâ officii parte, quæ distributione ca-
ret, neglectâ?

§. 4.

*Quæ distractiones impediant, quominus quis de-
bita cum devotione Horas Canonicas ardens
sit recitare.*

NOrunt omnes piæ animæ, quantis evagationibus & di-
stractionibus etiam vel invita mens humana subiecta
sit; & ne ad imperfectiores forsitan duntaxat aut infir-
mioris sexus homines id spectare credas, quid de se dicat
exercitatissimus ille Dei orator & cultor Augustinus, audia-
mus. »Verè dicam, ait in Psalm. 73. homo in hominibus, &
»ex hominibus: attendat quisque, & videat quanta agantur
»in corde humano, quemadmodum ipsæ plerumque ora-
»tiones impediantur vagis cogitationibus, ita ut vix stet
»cor ad Deum suum & vult se tenere ut stet, & quodammo-
»do fugit à se, nec invenit cancellas, quibus se includat,
»aut obices quosdam, quibus retineat avolationes suas, &
»vagos quosdam motus, & stet jucundari à Deo suo.»

Hinc illud S. Thomæ 2. 2. q. 83. art. 13. communiter ab
omnibus receptum: Evagatio mentis, quæ fit præter propositum
orationis fructum non tollit; juxta illud S. Basilii in Serm. de
orando Deo à Doctore Angelico allatum: »Si debilitatus fixè
nequis orare, quantumcunque potest, te ipsum cohibeas,
»& Deus ignoscit, eò quod non ex negligentia, sed ex fra-
»gillitate non potest, ut oportet, assistere coram eo,»

Dicendum ergo cum eodem Doctore Angelico, quod in
spiritu & veritate oret, qui ex instinctu Spiritus ad oran-
dum accedit, etiam si ex aliqua infirmitate postmodum eva-
getur.

Involuntariæ proinde mentis evagationes atque distra-
ctiones Horarum Canonicarum fructum non impediunt,
iisque non obstantibus, qui ex instinctu Spiritus Sancti ad
eas accedunt, in spiritu & veritate Deo psallunt. Ac pro-
pterea nonnunquam parvi pendendæ sunt, neque ad eas
expellendas nimia & anxia sollicitudine, quæ nonnunquam
non solum amplius devotionem impediret, sed & capitis do-
lorem pererit, laborare oportet.

Verum Canonicus alique Horis Canonicis recitandis ad-
stricti, qui, cum juxta monitum Sapientis deberent ante ora-
tionem præparare animam suam, malunt superfluis colloquiis &
vanis confabulationibus vacare, nequaquam sibi persuade-
re debent se ex aliqua infirmitate evagationem mentis pati,
aut præter propositum, ut loquitur S. Thomas, sed voluntariè
saltem indirectè, sive in causa.

Dicitur enim à Theologis & Canonistis actio aliqua vo-
luntaria in causa, si sequatur ex aliquo voluntariè posito,
quod, sequeretur, omitti debuisset.

Quis verò ambigat hujusmodi vana ac superflua collo-
quia seu confabulationes immediatè ante recitandas Ho-
ras Canonicas esse omittendas ne similis mentis evagatio in-
ter officii divini recitationem sequatur?

Horum numero annumerandi indubiè & hi, qui ad instar
Atheniensium, ad nihil aliud penè tota die vacant, nisi aut dicere,
aut audire aliquid novi. Qui contra Canonum præscripta sine
officii sui necessitate per plateas vel andronas obambulant, ubique fa-
bulis diversis commiscuntur. Vide Canonem 47. & 48. Synodi
Carthag. 4. & Narbon. anno 589. Can. 3.

Quin & illi meritò timeant, ne per suborientem mentis
evagationem fructum amittant orationis, qui contra statum
Clericalis exigentiam negotiis temporalibus se totaliter
immergunt.

»Sunt enim (ait Cardinalis Bona De Divina Psalm. c. 19 §.
»5. num. 3.) quadam magni ardeliones, qui non nisi terram,
»& carnem sapiunt, & quasi gigantes sub pondere negotio-
»rum gementes, vel non orant omnino, vel tumultuariâ
»celeritate suos psalmos deglutientes, corpore in templo,
»mente in foro sunt, quibus illud profecto convenit quod
»scriptum est: Labor laborum ipsorum operiet eos.

Ad hæc experienciâ nimis compertum est illud Vene-
rabilis

rabilis Bedæ: "quæcunque sapius agere, loqui vel audire solemus, eadem necesse est sapius ad animum quasi solitam propriamque sedem redire." *De Templo Salom.*

Similiter qui sensibus suis exterioribus in ipsa Horarum recitatione nimiam indulgent vagandi licentiam, haud dubiè voluntariâ frequenter mentis evagatione laborare convincuntur. Nec enim dubium, quin sensus suos comprimere deberent, ne similis evagatio mentis oriretur: vulgaris enim parcemia est: *Incustoditum capiat ovile pecus*, ita mentem non custoditam per apertas sensuum exteriorum fenestras expugnat dæmon, & multiplices intrudit alienas cogitationes & distractiones.

§. 5.

Remedia adversus distractiones tempore Horarum Canonicarum.

PRæcipuum ac penè necessarium adversus evagationem mentis, & distractiones in oratione remedium est indefessum studium & continuus conatus, vitam suam ita componendi secundum Deum, seu ita Deo vivendi, ut hæc pia ac Christiana vitæ compositio, omnisque à vanis & inutilibus, seu sensualibus occupationibus alienatio, sensuumque exteriorum continua mortificatio sit assidua quædam ad orandum præparatio, & non interrupta quædam spiritus & animæ, quantum necessariæ status nostri occupationes permittunt, recollectio. Quem in finem indubiè subserviunt non tantum orationis mentalis destinata tempora, sed quæ inter medias occupationes fieri possunt brevissimæ, sed crebræ & raptim ejaculatæ orationes, quas inter antiquos Monachos frequentissimas fuisse restatur S. Augustinus, & sollicitè piæ mulieri probæ commendat.

Aliàs si hæc cura absit, liberamque ac effrænem quis concedat sensibus suis evagandi libertatem nullumque sese recolligendi & in spiritu orationis vivendi studium impendat, in vanum ille sperabit, quod mentem suam ita indomitam & effrænem uno impetu, cum tempus Divini Officii instat, continere atque recolligere poterit, ipsisque orationis objectis ita alligare, ut ad consueta objecta non diffluat.

Secundum remedium adversus distractiones in divino officio oborientes assignant passim SS. Patres, vivaciter apprehendere nos psallere, seu recitare Horas Canonicas in præsentia Divinæ Majestatis: Quomodo obtinebit quis, ut in oratione sensus ejus non vagetur, interrogat S. Basilii *Interr. 201. in Regul. Brev.* si sit certus, inquit, se assistere ante oculos Dei. Et alibi: Hoc stude in vita tua, ut orationem puram offeras Deo, neque in diversa rapiatur mens tua. Memento enim te sub Dei stare conspectibus, qui occulta cordis conspiciat, & abscondita mentium novit.

Idem remedium contra mentis evagationem filiis suis suggestit S. Benedictus, aliique Monachorum Patres, ut vi-

dere est in Concordia Regularum Benedicti Anani cap. 25. Quorum vestigiis inhærens S. Carolus, sollicitè monuit, ut Clericus, cum in choro est, "tum sibi statuatur. se in conspectu Dei omnipotentis, & in corona innumerabilium Angelorum, & Sanctorum esse."

Idipsum nobis insinuat Ecclesia in Hymno feriæ s. ad Laudes, Dei præsentiam his verbis nobis in mentem renovans: *Speculator adstat desuper, qui nos diebus omnibus, actusque nostros prospicit, à luce prima in vesperam.*

Tertium remedium admodum conveniens est devota ac pia corporis dispositio, ac modesta, distincta atque gravis Horarum recitatio vel cantus.

Licet enim exteriora sive in corporis gestibus, sive in vocibus & sonis secundum se Deo grata esse nequeant, sed solus interior ex charitate profluens cultus, nihilominus quin exteriora illa plurimum conducant ad excitandos in animo veræ pietatis affectus ambigi nequit. Ea enim corpus inter & animam est connexio, ut quæ corpus afficiunt, in animam quoque redundant suscitentque affectus conformes in animam; ita nimirum ut, quod experienciâ compertissimum est, voces & motus corporis lascivi, similes quoque in anima affectus causent, uti & pii motus affectus pios.

Hinc Christus Dominus totius pietatis exemplar, etiam vocibus orasse legitur. Et quod ad corpus attinet, interdum oculis in cælum elatis, aliquando in genua provolutus, & subinde in faciem prostratus oravit.

Quartum remedium suppeditare poterunt illa, quæ in horis Canonicis ad affectus per temporum intervalla excitandos inseruntur: ut v. g. Hymni, item versus, Antiphonæ, lectiones, oratio Dominica, Hymnus glorificationis in fine cujusque Psalmi, &c. quæ omnia si canantur & dicantur secundum intentionem Ecclesiæ, plurimum ad recolligendum spiritum, & avertendam mentis evagationem valebunt, ut ex infra dicendis patebit.

Multum quoque valebit ad dispellendas distractiones, si per diligens studium Psalmorum aliqualem intelligentiam, præcipue per piam ac frequentem illorum meditationem, fuerit quis affectus. De qua re inferius, dum de Psalmis agetur, latius tractabitur.

»Quintum remedium nonnullis esse poterit, & quidem efficacissimum, ut observat Cardinalis Bona, ipsas quascunque involuntarias evagationes, quæ volentibus nihilque cooperantibus adveniunt, parvi pendere, neque obveas expellendas nimiam sollicitudine, quæ capitis dolorem pariat, laborare." *De Divin. Psalm. cap. 19. §. 6.*

Denique ad impetrandam in recitatione Horarum devotionem, indubiè conveniens est, quod suggerit S. Carolus loco citato: "Peroratis Psalmis, absolutoque Canonico Officio paululum tacitus consistat, genibusque flexis veniam deprecetur, & negligentia & distractionis, aliisque culpæ, quam in eo precatationis officio admiserit: tumque hoc oret, ut pro Christi totiusque Ecclesiæ meritis, orationis suæ obsequium, ac ministerium gratum sit atque acceptum."

P A R S S E C U N D A

De singulis Partibus Horarum Canonicarum.

C A P U T P R I M U M.

De singulis Partibus Officii Nocturni.

§. 1.

*De Versu: Domine labia mea aperies, &c.
Et Deus in adjutorium, &c.*

Officium nocturnum, cui inter Horas Canonicas primum locum damus, utpote quod aliis horis præmittitur, inchoatur ritu Romano à versiculo desumpto ex Psalmo 50. *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* Cujus ritus meminit Amalarius sæculo IX. In nocturnali officio, ait, dicimus primò, *Domine labia, &c. Lib. 4. de Eccles. Offic. cap. 9.*

Et ante Amalarium, eundem versiculum ad inchoationem Officii nocturnalis, dici voluit S. Benedictus, & quidem tertio, at non primò, ut Romani, sed post Versum: *Deus in adjutorium, &c.*

Neque obscurum, cur hunc versum nocturnali sive primo officio præmitti voluerint; sciebant enim, quod nemo possit dignè laudare Deum, nisi Deus aperiat ejus

labia, ut docet S. Augustinus. Unde Amalarius. "Quia convenimus ad confitendum Domino, precamur eum, ut suâ directione labia nostra aperiat, & ad suam laudem os nostrum fatiscat."

Magno proinde affectu pronuntiandus hic versiculus, non ut à Domino aperiantur labia oris, sed adaperiatur cor nostrum in laude sua: ne aliàs silentium sit in corde, dum est clamor in ore.

Versum *Domine labia* sequitur ritu Romano versiculus *Deus in adjutorium*: qui etiam ritu Romano, & ex præscripto S. Benedicti reliquis omnibus Horis præmittitur.

Recitationem illius versiculi usitatissimam fuisse etiam apud antiquos Monachos, constat ex Cassiano, qui verbis Isaac Abbatis multiplices ejus utilitates fuisse describit. *Collat. 10. cap. 10.* "Hic namque versiculus, ait, non immeritò de toto Scripturarum excerptus est instrumentum. Recipit enim omnes affectus, quicunque inferri humanæ possunt naturæ, & ad omnem statum atque universos incursus præcipue satis & cõpetenter aptatur. Habet siquidem

idem adversus universa discrimina invocationem Dei, habet humilitatem piæ confessionis, habet sollicitudinis ac minoris perpetui vigilantiam, habet considerationem fragilitatis suæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præsentis semperque adstantis præsidii. Qui enim jugiter suum invocatur protectorem, certus est eum semper esse præsentem.

Verissimum proinde est, quod notat Walfridus Strabo *De Reb. Eccles. cap. 25.* antiquos Patres statuisse versum illum, *Deus in adjutorium*, non tantum officiis, sed etiam operibus omnibus præmittendum, "ut invocatio Divinæ opitulationis, initio cujuslibet actionis assumpta, facilitorem faciat & postulandi constantiam, & obtinendi virtutem."

Tanto autem sollicitius divinum auxilium initio orationis invocandum est, quanto acrius eo tempore invisibiles hostes contra nos certamen instituunt, ut observant SS. Patres, atque inter alios pulchrè describit Joannes Climacus.

Merito igitur monet S. Carolus, "ut Clericus singulariter attentionem renovare & excitare studeat, dum illa verba, quæ ad sanctæ orationis spiritum inflammandum valent, pronuntiat: *Deus in adjutorium meum intende.*"

Ritus quoque habet, cujus à 400. annis meminit Joannes Belet *de Div. Offic. c. 24.* ut ad pronuntiationem dicti versus *Crucis fiat signaculum*; quo indicatur, quidquid à Deo speratur, id per merita Crucifixi sperari.

§. 2.

De Gloria Patri &c. & Ritu per versum illum finiendi singulos Psalmos.

Versus *Deus in adjutorium &c.* concluditur per versum *Gloria Patri & Filio, &c.*

Hic versus ab Antiquis dictus *Hymnus Glorificationis* ex eo tempore cœpit in Ecclesia, quo ab Apostolis promulgatum est Evangelium. Cum enim sacrum Baptisma ab eisdem jussu Domini in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti collatum est à Fidelibus hunc hymnum cani cœptum esse, & absque scripto traditum, pluribus asserit S. Basilii *Tract. de Spiritu Sancto cap. 27.* & ex ipso aliisque probat Baronius ad annum 325.

Clausulam verò quæ hodie hymno Glorificationis additur: *sicut erat in principio, &c.* non statim post Nycænam Synodum in omnibus Ecclesiis in usu fuisse testatur Theodoretus; quin nec sæculo 7. patet ex Concilio Toletano IV. an. 633. quod *cap. 13.* præcipit ut in fine omnium Psalmorum dicatur *Gloria & honor Patri & Filio & Spiritui Sancto in secula seculorum.*

In multis tamen Ecclesiis clausulam *sicut erat* sæculo 6. receptam fuisse, constat ex Decreto Concilii Valensis II. anno 529. *Cap. 5.*

Ritum finiendi singulos Psalmos per *Gloria Patri &c.* in pluribus Ecclesiis sæculo 6. & 7. receptum esse evincunt varia Concilia & Benedicti Regula, quin & sæculo 5. eundem in sua Provincia usitatum fuisse scribit Cassianus; qui & refert nusquam per Orientem in fine Psalmorum, se audisse hymnum glorificationis cantari. Ex quo, uti & pluribus aliis, ut notat Baronius ad an. 325. commentitia esse detegitur Epistola illa Hieronymi nomine ad Damasum Papam missa; in qua scribitur, quod Hieronymus Damasum monuerit, ut more *Orientalis* Ecclesiæ in fine Psalmorum hymnum glorificationis etiam Occidentalis Ecclesia adderet: cum constet nequidem tempore Cassiani, ac proinde multis annis post Hieronymum, ritum hunc in Oriente fuisse notum.

Ratio hujus ritus jam à mille & ducentis circiter annis in Ecclesia Occidentali recepti, est, ut dum forsitan inter Psalmorum cantum aut recitationem mens evageretur, rursus ad hujus hymni sonum recolligeretur, seque ad Summæ illius Trinitatis glorificationem & adorationem incitaret; quapropter an. 589. *cap. 2.* decreverunt Patres Narbonenses ut per majores Psalmos, prout fuerint prolixiores, pausationes fiant, & per quamque pausationem *Gloria Trinitatis* Domino decantetur. "Cui conformis est ritus hodiernus, in plures partes dividendi Psalmum prolixissimum *Beati immaculati*, singulasque partes terminandi per *Gloria Patri.*"

Eadem ratione, ut refert Cassianus, pristini Monachi in Palæstina ipsos Psalmos cum interjectione orationis sæpius interdicebant: "non enim multitudine versuum; sed intelligentiâ delectabantur; illud totâ virtute, ait Cassianus, sectantes: *Psallem spiritu, psallam & mente.*"

Ut verò hanc mentis & spiritus attentionem & recollectionem, quam in hac iterata hymni glorificationis repetitione intendit Ecclesia, facilius Clerici assequantur, conveniens judicârunt Concilia, ut Canonici alique Clerici ad recitationem hymni glorificationis, sive *Gloria Patri, &c.* corpus inclinando, se se per illum exteriorem corporis

motum ad interiorem ac religiosam SS. Trinitatis adorationem incitarent.

§. 3.

De Alleluja.

Vox *Alleluja* vox Hebraica est, quæ latine significat *Laudate Deum cum júbilo*, sive *Jubilare Deo*, Proprièque gaudium exprimit Beatorum; eorumque vox est, ut expressit S. Joannes in sua Apocalypsi. Nam ut appositè Augustinus; *Quid habituri sumus in illa Patria? Quid acturi sumus? In secula seculorum laudabunt te*, inquit, *hoc erit totum negotium nostrum, sine defectu Alleluja.*

Porro ut gaudium illud, sive animæ jubilus aptius exprimatur "dum psallimus *Alleluja* jubilamus magis quam canimus (inquit Rupertus Abbas *lib. 1. de Divinis Officiis cap. 35.*) unamque digni sermonis syllabam in plures neumas, vel neumarum distinctiones protrahimus, ut jucundo auditu mens attonita repleatur, & rapiatur illic, ubi sancti exultabunt in gloria lætabuntur in cubilibus suis."

Satis hinc patet, quamobrem tempore Paschali frequentius, quam aliis temporibus cantetur; dignum enim est ut beatitudinis & gaudii futuri vocabulum eo tempore magis frequentetur; quo resurgens Dominus ejusdem beatitudinis spem nobis propinavit & portas cœli aperuit.

Quapropter licet tempore S. Augustini variæ essent Ecclesiarum consuetudines circa tempus cantandi *Alleluja* ipsi tamen quinquaginta Pascha inter & Pentecosten diebus ubique canebatur, teste Augustino *Epist. 55 cap. 17.*

Patet quoque cur jam pridem tempore quadragesimæ, hodie verò à septuagesima usque ad Pascha non canatur, quia ajunt Patres Concilii Toletani IV. *Can. 11.* "Tempus est non gaudii, sed mœroris: tunc enim opus est fletibus ac jejuniis insistere, corpus cilicio & cinere induere, animum mœroribus dejicere, gaudium in tristitiam vertere, quousque veniat tempus Resurrectionis Christi quando oportet *Alleluja* in lætitia canere, & mœrorem in gaudium commutare: hoc enim Ecclesiæ universalis consensio in cunctis terrarum partibus roboravit."

Colligitur quoque ex dictis cur à septuagesima usque ad Pascha magis conveniat versiculus *Laus tibi Domine Rex æternæ gloriæ*, qui eo tempore voci *Alleluja* substituitur: quia *Alleluja*, ut dictum est, non tantum significat *laudate Deum*, sed *laudate Deum cum júbilo* sive *gaudio*: ipseque modus canendi *Alleluja* ad gaudium & jubulum magis invitatur, quam ille quo canitur. *Laus tibi Domine, &c.*

Ex his sufficienter patet, quo affectu vox illa *Alleluja* & versiculus *Laus tibi Domine, &c.* dici debeat juxta intentionem Ecclesiæ; qualesque affectiones ad illorum recitationem excitandæ sint.

§. 4.

De Invitatorio.

Post versum *Deus in adjutorium, Gloria Patri, & Alleluja*, vel *Laus tibi Domine* immediate sequitur ritus Romano Psalmus 94. additâ brevi *Antiphonâ*, quam ex ipso Psalmi argumento *invitatorium* dicimus. Ab aliquibus vocatur *versus apertionis*, vel *responsorium exhortationis*, interdum *sonus*. Recitatur enim Psalmus hic ut per modum *soni*, aut *invitatorii* excitemur & præparemur ad psalmodiam: unde nec more aliorum psalmorum alternatim recitatur, aut canitur, sed ab uno alterove: idque per modum excitantis & mœnentis. Chorus verò *Antiphonam* post singulos Psalmi versus, aut integram, aut dimidiatam repetens, atque excitanti seu invitanti succinens, seipsum quoque ad laudandum Deum exhortatur, idque sub varia consideratione pro temporum atque Festorum divertitate; id est, nunc tanquam *Dominum qui fecit nos*: nunc ut *Regem Apostolorum, Martyrum &c.* Atque eâ ratione rectè vocatur *Antiphona* illa, *responsorium exhortationis*, quasi per eam exhortanti respondetur. Vide *Regulam Magistri cap. 44.*

Nec sine ratione ab Ecclesia in hunc finem assumptus est Psalmus 94. Continet enim efficacissima motiva, quibus ad dignè Deum laudandum incitemur. Dicit quippe Deum esse *Salutare* sive *Salvatorem* nostrum; quod sit *Rex magnus super omnes, deos: in cujus manu sunt omnes fines terræ, & qui altitudines montium conspicit.* Quæ summam ejus Majestatem magnificè exprimunt.

Deinde monet, ut tanquam *populus* ejus & *oves pascuæ* ejus, *procidamus & ploremus coram illo*, tanquam *Domine qui fecit nos.* Quod indubiè magnum est, ad reverenter, atque cum humillima submissione Deum laudandum incitamentum.

Denique

Denique in sequentibus minatur, quod si hodie vocem ejus non audierimus, exemplo Patrum qui ei in deserto rebelles fuerunt, in requiem ejus non introibimus. Unde Augustinus: *Magnus terror! ab exultatione cepimus, sed ad magnum timorem concludit Psalmus ille.*

Hinc monemur, ut discamus exultare Domino cum tremore, quasi hilares, sed nondum securi.

§. 5.

De Hymnis.

Absoluto Invitatorio subsequitur *Hymnus*: quæ vox græca est, latinè significans *laudes*. Unde Hymni proprietates describens S. Augustinus in *Psalm.* 184. ait: «Hymnus scitis quid sit? Cantus est cum laude Dei. Si laudes Deum, & non cantas, non dicis hymnum. Si cantas, & non laudas Deum, non dicis hymnum. Si laudas aliquid quod non pertinet ad laudem Dei, etsi cantando laudes, non dicis hymnum. Hymnus ergo tria ista habet, & canticum, laudem, & Dei.»

Ulus hymnorum in Divinis Officiis frequenter meminit S. Augustinus: eosque in Mediolanensi Ecclesia primum decantari jussit S. Ambrosius; tum ut populus mœroris tœdio levaretur; tum ut contra Arianorum perfidiam, per veritatem hymnis expressam, armaretur.

Verum quidem est, nonnullos etiam ex Catholicis hymnos humano studio in laudem Dei, atque Apostolorum & Martyrum triumphos compositos, sicuti hi quos beatissimi Doctores, Hilarius atque Ambrosius ediderunt, reprobasse, pro eo, inquit Patres Synodi Toletanæ IV. an. 633. cap. 13. quod de Scripturis Sanctorum Canonum, vel Apostolica traditione non existunt: sed contra hos, usum illorum hymnorum dicti Patres, aliaque Concilia vindicarunt: ipsaque tandem Universalis Ecclesia admisit: non quidem omnes, sed qui digni sunt forma cantari, ut loquitur Concilium Turonense secundum.

Duo quippe in hymnis attendenda sunt: Primum quidem, ut nihil in illis irreligiosum aut prophanum occurrat, sed omnia & audientium ac recitantium ædificationi, & excitandæ aut fovendæ pietati subserviant.

Alterum, ut e tono canantur, quo ipsi præsentés ad Psalmorum, aut Canticorum, quibus præmittuntur, devotam decantationem excitentur & invitentur: idque pro ratione temporis & officii; nimirum nunc ad gaudium, nunc ad mœrorem.

Quare meritò culpât Lindanus Musicos illos Cantores, qui latissimos divinæ laudis hymnos, tristissimis Musicorum modulis; contra lugubres Ecclesiæ Threnos latissimo modulamine contaminant. In Panop. Evang. l. 4. c. 78.

Hinc quoque conveniens esset, ut hymni qui in Laudibus vespertinis, aliisque Divinis Officiis, ad quæ populus convenire solet, in quadragesima, Adventu, & similibus diebus tono lugubri, juxta Ecclesiæ intentionem canerentur; ut ita per exteriorē illum lugubrem cantum populo indicaretur, dies illos esse dies pœnitentiæ.

§. 6.

De Antiphonis.

Antiphona est vox græca, latinè idem significans quod vox reciproca vel contrasonans, seu cantus oppositus.

Hinc alternum cantum S. Isidorus, lib. 1. De Div. Offic. c. 10. vocat *Antiphonas*: & Socrates *Antiphonarum* appellat; unde (inquit Vir eruditus Joannes Mabillonius De *Cursu Gallic.* §. 1. n. 6. *Antiphonæ*, quæ ad alternum Psalmorum cantum præcinuntur, nomen retinuerunt.

Igitur, quæ hodie *Antiphonæ* dicuntur, propriè hoc nomine vocari nequeunt, nisi in quantum alternis vicibus post absolutum Psalmum ab altero choro inchoantur, vel quia dant tonum Psalmo alternè canendo, ut ita ab illis Psalmus quodammodo inchoari dicatur. Quæ enim hodie dicitur *Antiphona*; est brevis sententia, quæ Psalmo aut Cantico præmittitur, continens ordinariè versum aliquem Psalmi magis convenientem ad excitandum affectum conformem officio quod celebratur: & ad cujus symphoniam, ait Amalarius Psalmus cantatur per duos choros. In ipsa enim, id est Antiphona, conjunguntur simul duo chori. L. 4. De Eccles. Offic. c. 7.

Quo titulo *Antiphona* quoque utilis est adversus distractiones; dum enim alternatim canendo mens fuerit evagata, per illum novum utriusque choro concentum quasi excitata, ad seipsam rursus reducitur, ut opere Divino attendat.

Pneuma in fine, ait Hugo à S. Victore, loquitur ineffabile gaudium.

Quo rursus ex capite, Antiphonæ cantus, per illam quasi jubilationem mentem suaviter afficiens, ad pietatem excitat, & attentionem conciliat.

Ex quibus sufficienter intelligitur, quâ ratione illa quæ Psalmorum recitatione præmittuntur, ab Ecclesia sint ordinata, ut vel ad piam Psalmorum decantationem præparemur, vel ad eam per intervalla excitemur.

§. 7.

De Psalmis.

Psalmodyam sive eantum Psalmorum esse basim, imò & substantiam Divini Officii, reliqua verò quasi ad eam facilius atque devotius peragendam addita esse, jam pridem observatum fuit. «Sacra Psalmorum modulatio» (ait Dionysius Areopagita aut alius verus auctor de cœlesti Hierarchia) quæ omnibus Pontificiis mysteriis *essentia* instar, & necessario adhibetur, ab eo quod sanctitate omnibus præstat, abesse non debet.

Psalmos in toto orbe, tam in nocturnis quàm in diurnis fidelium conventibus recitados fuisse constat, ita ut primus, medius & novissimus esset David, teste Chryostomo Hom. 6. de Pœnit.

Nec mirum videbitur Psalmorum librum præ reliquis Scripturæ Sacræ libris ita ubique & ab omnibus ad Deum laudandum fuisse assumptum, si ejus excellentiam, tum ex materia, tum ex forma seu genere descriptionis attenderit, quam adeo magnifice passim Patres deprædicant, & brevi compendio in *Præfat. in Psalm.* expressit Cardinalis Bellarminus his verbis: «Est enim liber Psalmorum, ait, quasi compendium & summa totius veteris Testamenti: quidquid enim Moyses vel in historia tradidit, vel in Legge præcipit, & quidquid Prophetæ ceteri vel exhortando ad virtutes, vel prædicando futura scripserunt, id totum in Psalmis David brevissimè comprehendit. ... Hortatur ad virtutes, retrahit à vitiis, invitat, allicit, minatur, terret; atque hæc omnia non simplici narratione complectitur, seu vario carminum genere phrasibus poetiis & metaphoris plurimis & admirabilibus, denique novo quodam genere dicendi ita rapit animos in amorem, & laudem Dei ut nihil dulcius, nihil salutaris cani audiri vè possit.»

Verum licet Psalmorum ubique recepta fuerit in divinis Officiis recitatio; circa tamen eorundem distributionem per singulas divini Officii partes, fuisse, & nunc esse diversas apud varias Ecclesias & Monachorum Congregationes consuetudines, compertum: illud tamen ubique sollicitè observatum, ut ea Psalmorum esset dispositio, ut integrum Psalterium una hebdomada absolveretur.

Et quidem S. Benedictus, postquam pro singulis officiis & horis numerum & ordinem psalmorum ordinavit, subjungit cap. 3. Reg. «Hoc præcipue componentes, ut si cui forte hæc distributio psalmorum displicuerit, ordinet, si melius aliter judicaverit: dum omnimodis id attendatur, ut omni hebdomada psalterium ex integro numero 150. psalmorum psallatur.»

Similis quoque fuit, & modo est ordinatio Psalterii Ecclesiæ Romanæ, sive ritu Romano: & quidem «Psalmi» mutatio, unius in alterum: ut pro *Confitemini* in Prima Dominicali dicatur à Septuagesima usque ad Pascha *Psalm.* *Dominus regnavit*; & pro *Jubilate* in Sabbato de B. Virgine dicatur, *Bonum est confiteri*, ideo decreta est, ait Gavantus, ut in hebdomada, quoad ejus fieri potest, expleatur Psalterium, neque *Psalmus unus* omittatur in Officio totius hebdomadæ. *Comm. in Rubr. Brev. sect. 5. cap. 8. num. 10.*

Et quis dubitet, eam Psalmorum distributionem, & devotioni, & instructioni recitantium fore convenientiorem?

Inde enim contingit, ut diversis quotidie, in majoribus saltem Horis, occurrentibus Psalmis, facilius evitetur tædium, quod ex eorundem Psalmorum frequenti recitatione oriri solet.

Deinde cum Psalterium tam veteris, quàm novi Testamenti historiarum, & mysteria juxta SS. Patres repræsentet, indubiè admodum convenit, ut vel eo titulo frequenter integrum Psalterium recitetur.

Contingit quoque ex iterata psalterii recitatione, quòd illud facile memoriæ mandabitur: quod adeo, præcipue Clericis, Patres utile judicaverunt; ut nimirum sic possent die ac nocte in psalmis meditari.

Undè pius Tongrensis Decanus Radulphus (qui sæculo XV. floruit) cum dixisset, quod sicut pauci sunt dies Dominici & multæ feriæ, ita pauca debent esse festivitates, & multæ feriæ, seu dies Sanctorum trium lectionum subjungit pro ratione, «sit etiam ad hoc summa ratio, ut Psalterium continetur, in quo principaliter officium consistit.» *De Canon. observantia prop. 7.*

Hanc rationem Radulphi contra pluralitatem festivitatum IX. lectionum (quibus intercurrentibus Psalterii recitatio interruptitur) probans Gavantus addit: *Videant Episcopi*

ne pluralitate festorum fiat injuria officio feriali Domini Dei nostri. In Rubr. Brev. Sect. 3. c. 3. n. 5.

« Et sanè credendum est, ait Radulphus, hujusmodi observationem magis gratam esse ipsis Sanctis Dei ad finem, »ut *Psalterium*, Sacra Scriptura, Officium mortuorum, 7. »Psalmi pœnitentiales, quindecim Psalmi graduales & »hujusmodi servantur justo ordine & paucæ fiant festi- »tates. Non enim Sancti Dei appetant indebitas laudes, »sed ut rationabile fiat obsequium nostrum.»

Cum igitur Psalmorum recitatio præcipua sit Divini Officii portio; imò ejus quodammodo essentia & basis, patet quàm sollicitè curandum sit, ut ea devotè, & cum piis animi affectibus peragatur. Hac de causa Monachi in Oriente, ut refert Cassianus, psalmos quosque præsertim longiores, non continuè & uno tractu ad finem usque percurrerant; sed quibusdam interfectionibus, post denos scilicet aut duodenos versus paulisper pausando, brevi orationi, aut meditationi insistebant.

Qui privatim horas Canonicas recitat, horum sanctissimorum Monachorum exemplum pro temporis opportunitate & Spiritus sancti unctione imitari poterit. In choro verò, cum nullatenus expediat, ut aliis canentibus, alii abrumpan ac meditationi insistant, hic modus excitandi affectum servari haud poterit; attamen non deerit occasio & tempus ad Deum frequentius aspirandi, & orationes brevissimas ejaculandi, si, ut oportet, & superius notatum fuit, cantus Psalmorum sit gravis, distinctus, & medius inter versus debita servetur pausa.

« Et quoniam attentio validè admodum excitatur, ait S. Carolus in Conc. Med. V. parte 3. cap. 6. si, quæ quisque »profert, rectè intelligit; ideo in ea potissimum expositio- »ne Psalmorum assidue versetur, quæ non varia sit, sed »quæ tota in excitandis exercendisq; sanctis affectibus »versetur: cum autem magnus psallendi fructus in Psalmo- »rum affectibus versetur, sive quis in choro, sive privatim, »sive submissâ, sive altâ voce oret: idcirco certos sibi locos »Psalmorum præfinit, quibus omnis hæc ratio conclu- »datur.

« Loci præcipui præter cæteros hi sunt, unde salutes »affectus existunt: laus Dei, memoria bonorum nostro- »rum, commemoratio nostræ miseræ, & reprehensio ma- »le agentium.

« Psalmorum verbis cum Dei bonitas prædicatur, ad »illius dilectionem, & ad gratiarum actionem, de bene- »ficiis, quæ à Divina benignitate proficiuntur, le toto »animo accendant. Cum illius infinite sapientia aut po- »tentia commemoratur, admiratione afficiatur: tum in- »timè gratuletur, cum aliquid Dei auxilio bene gestum »narratur.

« Cum bonorum memoria, recordatioque Psalmorum »vocibus excitatur; desiderium quoddam concipiat illa »sibi & aliis consequendi; tum illa eadem à Deo petat, tum »in Deo spem animo capiat fore, ut divinâ ejus ope, non »modò quæ bona sunt, quæque salutaria, assequatur, sed »quæ mala, ac quæ perniciem afferunt, vitet.

« Aliquando etiam intimè in Domino gaudeat, se bona »Deo juvante adeptum esse, & mala caville.

« Ex miseriarum commemoratione timorem concipiat, »dolorem, ac humilitatem, cum suas agnoscit infirmita- »tes.

Porrò hæc Psalmorum intelligentia, quam hic commen- dat S. Carolus ita debet esse incitandis exercendisq; sanctis affectibus, ut tamen non omnino à sensu literali Psal- morum recedat; sed ex illo naturaliter quodammodo fluat: ita ut ipsè literalis Psalmorum sensus ex se non ad mysticum aut moralem incitet, & invitet. Pro hac intelli- gentia assequenda præ reliquis conveniens judicatur Para- phrasis Jansenii Gandensis in Psalmos; nec inutilis erit Commentarius D. Sacy.

Monet quoque S. Carolus, ut recitans psalmos, obser- vet, quis in psalmo loquatur, an Deus, an Ecclesia, an pœnitens, an aspirans ad perfectionem. « In hunc finem non inutilis erit libellus, cui titulus: *Regles de S. Augustin. pour l'intelligence des Pseumes.*

§. 8.

De Versibus, Oratione Dominica, Absolutione, & Benedictione.

Post Antiphonas & Psalmos in officio nocturnali sequi- tur *Versus*, quem nonnulli à *veriendo* dictum autumant: jam enim pridem receptum fuit, ut ad cantum ipsius *Versus* faciem illico ad altare vertamus. Alii verò, & ve- rosimilius, dictum volunt *Versum*, eo quòd solet esse ver- ficulus alicujus Psalmi aut alterius Scripturæ, cujus medie- tas ab Acolycho aut Chorale canitur, & altera medietas à Clero succinente suppletur.

Van Espen Opusc. Can.

Talis verò assumi solet versiculus è Psalmo aut Scriptu- rapro *Versu*, qui ipsam statum Officii in memoriam re- vocet; quemadmodum pluribus probat Cardinalis Bona, & quisque hodiernos *Versus*, præcipuè in officio de Tem- pore, attendendo facile advertet.

Cantatur autem *Versus* clarâ & acutiâ voce, & fre- quentius cum neuma: ut nimirum hoc cantu excitemur, mentemque nostram evagantem revocemus & recolligamus. Ut proinde *Versus* non incongruè comparentur *brevissimis & raptim quodammodo jaculatis orationibus*, quas crebra s fuisse apud Monachos Ægypti, testatur Augustinus *Epist.* 130. usumque earum continuum orationis spiritum in no- bis conservandum mirificè commendat.

Canitur autem post Psalmos ante Lectiones, ut qui inter psallendum forsan distracti fuerint, per cantum ipsius *Versus* ac Lectionum doctrinam diligenter & attentè excipi- endam excitentur.

Ritu Romano *Versum* sequitur *Oratio Dominica* ad mun- danda corda & opera nostra: & cum communi assensu »terminata propter Sanctorum communionem « inquit Hugo à S. Victore in *Spec. Eccl. c. 3.*

Finita Oratione Dominicâ sequitur alia Oratione dicenda ab eo qui Officio præest, quæ *Absolutio* appellatur. Dice- rem, ait Stephanus Gavantus, *Absolutionem* appellari sum- ptâ denominatione à nobiliori, quæ dicitur in tertio noctur- no, in qua sunt ea verba: à *vinculis peccatorum nostrorum ab- solvat nos* &c. « In Rubr. Brev. Sect. 5. c. 11.

Prædictæ orationis suo nomine *Absolutionis* meminit à 200. annis Radulphus Tongrensis, & à 400. annis sub no- mine *precum* Durantus. Sub nomine verò *Benedictionis* sæ- culo 6. ut credit vir eruditus Hugo Menardus, S. Bene- dictus, Agens enim de Benedictione, quam *versu* recitato per Abbatem recitari jubet S. Pater, ait: *Quæ benedictio est capitulum illud quod modo appellatur Absolutio.* Ad Conc. Reg. p. 344.

Hoc ritu nos docere voluit Ecclesia, quod per ora- tionem præparari debeamus ad audiendum verbum: quan- tenus precibus propitiatus Dominus adaperiat cor no- strum in lege sua, detque sensum ad intelligendum Scri- pturas.

Pronuntiatâ *absolutione*, Lector seu qui lecturus est lectionem, sciens se sine speciali Dei adjutorio non posse officio ritè defungi, præsertim, ut illud quod ore legit corde credat; atque opere compleat, conversus ad eum, qui officio præest, petit benedictionem his verbis: *Jube Domine benedicere.*

Hic ritus, ait Cardinalis Bona *De Divin. Psalm. cap. 16. §. 14.* « antiquissimus esse videtur, nam in manuscriptis »Græcorum Patrum homiliis plerumque præfixa reperi- »untur hæc verba, *benedic. Pater*, quod Jacobus Gretze- »rus ex antiquo more petendi benedictionem à Prælato, »priusquam legere quis inciperet, derivasse arbitratur. »Quare & in multis sermonibus S. Ephrem hæc eadem »verba prænotata vidimus, quia ejus scripta publice in »Ecclesia legi solebant, ut testatur D. Hieronymus.»

In Ecclesia Latina sæculo IX. ritum hunc postulandæ benedictionis in usu fuisse, colligitur ex Capitulari Ludovici pii *Anni 817. quo statuitur c. 67. Ut Lector stando bene- dictionem petat.*

Humili Lectoris postulationi annuens Sacerdos, aliusve qui Officio præest, benedictionem à Deo postulat hac aut simili brevi precinacula: *Benedictione perpetua benedicat nos Pater æternus.*

Quo ritu ostenditur, quod licet Sacerdotes constituti sint, ut populo benedicant, ipsi tamen nequeant suâ prop- riâ virtute eam impartiri sed per orationem à Deo, qui est fons omnis benedictionis, & sibi ac aliis impetrare de- beant.

§. 9.

De Lectionibus.

Usum lectionum in divinis officiis jam pridem usitatum fuisse constat. Refert enim Justinus Martyr, lectio- nes ex Apostolis & Prophetis in conventu fidelium legi solitas fuisse.

Et Concilium Laodicense sæculo IV. decrevit, ut *psalmis lectiones interponerentur.*

Monachos quoque tum in Ægypto tum, Palestina lectiones inter psalmorum decantationem interpoluisse constat ex Cassiano.

De lectionibus disserens Sanctus Isidorus *Lib. 1. De Eccl. Offic. c. 10.* ait: « Est autem lectio non parva audientium »ædificatio, ut quando psallitur, psallatur ab omnibus »cum oratur, oretur ab omnibus, cum lectio legitur, fa- »cto silentio, æquè audiatur à cunctis. . . . Nec putes »parvam, nasci utilitatem ex lectionis auditu. Siquidem »oratio ipsa fit pinguior, dum mens recenti lectione sagi- »nata

nata per divinarum rerum, quas nuper audivit, imagines
»currit.«

Porrò cum præ reliquis omnibus, licet à Sanctissimis vi-
ris, conscriptis libris, longè excellat ad inflammandos
affectus & instructionem fidelium Scriptura Sacra, etiam
temper moris fuit; ut è libris Scripturæ lectiones præcipuè
lumerentur.

De Monachis Ægypti refert Cassianus: «numero duo-
»denario Psalmorum adjungunt lectiones geminas, id est
»unam veteris, & aliam novi Testamenti... In ipso verò
»Sabbati vel Dominico die utraque de novo recitant Te-
»stamentò, id est unam de Apostolo vel Actibus Apostolo-
»rum, & aliam de Evangeliiis. « Hæc Cassianus *Lib. 2. Instit.*
cap. 6. qui nullibi meminit aliunde quàm è S. Codice de-
sumptas lectiones à Monachis fuisse recitatas.

S. Benedictus *Cap. 9. & 11. Reg.* agens de recitandis lectio-
nibus ait: «Codices autem legantur in vigiliis, tam *Vete-
»ris Testamenti, quàm Novi.* Die Dominico legantur aliæ
»4. lectiones de *Novo Testamento.* « Deinde vult, ut dicto
»hymno *Te Deum Laudamus*, Abbas legat *lectionem de Evan-
»gelio*, cum honore & reverentia stantibus omnibus.

Præcipuum proinde locum obtinuit S. Codex è quo le-
ctiones desumerentur; quin tamen in nonnullis Ecclesiis,
etiam primis sæculis, lectioni S. Codicis adjuncta fuerit le-
ctio ex actis Martyrum, aut scriptis SS. Patrum desumpta,
ambigi nequit.

Et quidem S. Benedictus permittit ut præter Scripturas
Sacras legantur earum expositiones, quæ à nominatis, &
orthodoxis, Catholicisque Patribus factæ sunt.

Imò sæculo IV. in nonnullis Ecclesiis fuisse lecta scripta
B. Ephrem testatur S. Hieronymus *De Script. Eccles. c. 115.*
Ad antiam, ait, *venit (B. Ephrem) claritatem, ut post lectio-
nem Scripturarum publicè in quibusdam Ecclesiis ejus scripta reci-
tentur.*

Similiter sub idem tempus Concilium Carthag. III. pas-
siones Martyrum legi permittit, *cum anniversarii dies eorum
celebrantur.*

Nequaquam proinde hodierna Ecclesiæ consuetudo,
recitandi publicè in Ecclesia, præter Scripturam Sacram,
acta Sanctorum, cum eorum dies anniversarii recurrunt
aut scripta Sanctorum Patrum à Majoribus nostris impro-
bata fuit; sed illud solum sollicitè cautum, ut nihil, nisi
probatum & ad ædificationem audientium idoneum lege-
retur.

Hinc jam pridem in Synodo Milevitana sub Innocentio
I. Decretum est, «ut nullæ preces dicantur in Ecclesia, nisi
»quæ à prudentioribus tractatæ, vel comprobatæ in Sy-
»nodo fuerint: ne fortè, inquit, aliquid contra fidem,
»vel per ignorantiam; vel per minus studium sit compo-
»situm.«

Quantopere sollicitus fuerit S. Gelasius I. ne quid apo-
cryphum, aut dubiæ fidei in Ecclesia recitaretur, supra
notavimus: ex cuius verbis rectè intulit jam pridem Ra-
dulphus Tongrensis, *quod legenda & cananda in Eccle-
sia Dei, ultra omnia debeant esse pura, clara, & facilia absque
hæsitacione quacunque.* De Canon. observ. prop. 17.

Et ante Radulphum S. Bernardus expendens divini o ffi-
cii dignitatem melliflue docet, quæ sint digna in Ecclesia
recitari: «In celebritate celebri, ait *Epist. 212.* non novella
»audiri decet vel levia, sed certè authentica & antiqua,
»quæ Ecclesiam & ædificent, & Ecclesiasticam redoleant
»gravitatem; quod si nova audire libet, & causa requirit,
»ea, ut, dixi, recipienda censuerim, quæ cordibus audien-
»tium quo gratiora, eò utiliora reddat & eloquii dignitas &
»auctoritas. Porrò sensa indubitata resplendeant veritatem,
»sonent justitiam, humilitatem suadeant, doceant æquita-
»tem, quæ etiam lumen veritatis mentibus pariant, for-
»mam moribus, crucem vitiis, affectibus devotionem, sen-
»sibus disciplinam.«

Hodierna proinde disciplina legendi non tantum Scri-
pturam S. sed & Patrum scripta, & SS. acta jam pridem
communiter & ubique penè recepta fuit; quamvis non-
nullæ fuerint Ecclesiæ, quæ præter Scripturam S. alia in di-
vinas laudes admittere diutius renuerint. Et quidem hanc
disciplinam in Ecclesia Lugdunensi sæculo 9. adhuc super-
stitem acriter propugnavit S. Agobardus ejusdem Ecclesiæ
Antistes in libris *De Divina Psalmodia & De Correctione
Antiphonarii.* Vide Mabillonium *De Cursu Gallic. §. 2.
num. 26.*

Quoad alios hodiernos, circa *lectionum* recitationem ritus,
nonnulla à pristinis intercedit diversitas.

Quòd enim hodie lectiones tum ex sacra Scriptura tum
Patrum homiliis, aut actis SS. determinatæ sint, pristina
disciplina non consonat. Solebant enim in Ecclesiis præser-
tim Cathedralibus, Collegiatis & Monachorum esse libri
Scripturarum, Legendarii, quibus acta SS. continebantur,
& Homiliarii, è quibus lectiones recitabantur; neque finis
lectioni imponebatur, quousque à Prælate aut Præside

chori finis imponeretur. Vide Bona *De Div. Psalm. cap. 16.
§. 14.*

Atque hinc indubiè factum, quòd in vetustissimis Bre-
viariis M. S. nullæ reperiantur descriptæ lectiones. Cum
enim ad arbitrium Superioris ex Scriptura sacra, Legendari-
is & Homiliariis legerentur, nequaquam incertæ atque
indeterminatæ illæ lectiones describi poterant. Vide Ob-
servaciones Paschaffi Quenel. in antiq. Brev. Cassin. in ap.
ad pœnit Theodori pag. 327.

Finis autem, ut nonnulli credunt, à Prælate imponeba-
tur per hæc verba, quæ hodie à lectore finita lectione di-
cuntur, *Tu autem*; atque ad hunc ritum alludere videtur
Petrus Cellensis *Lib. 6. epist. 20.* Volens enim significare
quòd in studio charitatis nunquam sit finiendum, ait: *Le-
ctio; illo finè TU AUTEM continuetur.*

His verbis Prælati statim parens Lector dicebat: *Domi-
ne miserere nobis*: postulans nimirum sibi ignosci, si quid in
lectione deliquisset.

Verbis Lectoris, prout & hodie in usu est, succinebat
Chorus, *Deo gratias*: «quod non ad ultimam precem Le-
»ctoris, ut rectè notavit Rupertus Abbas, sed ad totam
»lectionem respicit. Gratias namque agimus Deo, quòd
»doctrinæ suæ panem nobis frangere dignatus sit, ne fame
»audiendi verbum Dei pereamus. « *Lib. 1. De Divin. Offic.
cap. 14.*

Ad hæc lectiones præsertim è Scriptura S. multò, quàm
hodie prolixiores erant. Et quidem cum noctes essent
longiores, adeò prolixa erat lectio in quibusdam locis, ut
in antiquis consuetudinibus Cluniacensibus notetur, quòd
nonnunquam in sex noctibus absolvent totum Italam
præter lectiones ex Patrum homiliis, integra Epistola ad
Romanos duabus noctibus ferialibus legebatur. Vide
Thomasin. P. IV. L. 1. cap. 42. §. VI. Verum licet non
ubique tam prolixa foret lectio, illud tamen sedulo obser-
vatum fuit, ut S. Scripturæ Libri integri, nequaquam, eo-
rum partes duntaxat, ut hodie contingit, legerentur;
quod & sæculo 11. adhuc in usu fuisse, ex ordine recitandi
Sacros libros à Ruperto Abbate descripto *lib. 12 De Div.
Off. c. 24. & 28.* non obscure colligitur. Unde indubiè pu-
riori Ecclesiæ disciplinæ se conformant, qui, cum tempus
suppetit, privatim quotidie supplent è Sacra Scriptura
quod in Breviario omittitur: quo fiat ut cum ex dispositio-
ne Lectorum alius Scripturæ liber est legendus, præce-
dentem integrum abolverint.

§. 10.

De Responsoriis, & Hymnis Te Deum, laudamus.

POST lectiones sequuntur *Responsoria*: quorum usum jam
pridem receptum fuisse, non tantum probat Regula
S. Benedicti, quæ frequenter illorum meminit, sed
Concil. Tolet. IV. quod & vult, ut in fine Responsiorum
dicatur *Gloria Patri*: quem ritum etiam notat S. Benedi-
ctus, addens, ut dum à canente inchoatur GLORIA, *mox
omnes cum reverentia surgant*: quod merito hodie ubique re-
ligiosè servaretur.

Insuper vult dictum Toletanum Concilium ut in dicen-
do *Gloria Patri* in fine Responsiorum, hæc discretio serve-
tur, *ut in laetis sequatur Gloria, in tristioribus repetatur prin-
cipium.* Quibus verbis expressum cernimus hodiernum ri-
tum Romanum, juxta quem tempore Passionis omnium
tristissimo, in Responsoriis omittitur *Gloria*, & repetitur
principium.

«Responsoria (ait Isidorus *Lib. 1. De Eccles. Offic. c. 8.*)
»vocata sunt hoc nomine, quòd uno canente, chorus con-
»sonando respondeat. Ante autem id solus quisque agebat,
»nunc unus interdum, interdum duo vel tres concomitanter
»canunt, choro in plurimis respondente. «

Unde non malè ab Hugone à S. Victore *l. 1. De Div. off.
c. 15.* Responsorium *assensus auditorum* dicitur, quasi per il-
lud assensum monitis Lectoris præbentium. Cui consonat
Rupertus Abbas dum ait, Responsoria ita debere esse ordi-
nata, ut *tristia tristibus, & læta lætis succinantur.* «Siquidem,
»ait, neque moris est, neque decoris, ut cum Lector tristia
»dixerit, y. g. quæ sunt pœnitentiæ, sive lamentum aliquod
»Dominicæ Passionis, chorus in Responsorio saltet de gau-
»dio regni, & gloria Resurrectionis.

Ad hæc cum in Responsorio vocem levare soleamus,
quin & sub eadem syllaba cursiones facere; rectè quoque
dicitur canticum spirituale ad sublevandum animos inter
legendum.

Responsorium ritu Romano in Dominicis, excepto
tempore Adventus & Septuagesimæ usque ad Pascha, & in
Festo SS. & toto tempore Paschali, etiam in ferialibus offi-
ciis, sequitur hymnus *Te Deum laudamus.*

Hymnus hic in Breviario Romano inscribitur, Hym-
nus S. Ambrosii & S. Augustini. Verum eruditi quæ-
plurimi dubitant num revera Patrum istorum opus sit;
maluntque

maluntque Sisebuto Monacho tribuere, cui in antiquis M. S. Breviariis nonnullis tribuitur.

Sufficiet hic de hac controversia iudicium Viri singularis ac profundissimæ eruditionis Paschasi Quenel, qui in Observationibus ad Breviarium chori Monasterii Montis Cassini (quod à 600. an. conscriptum esse multis probat argumentis) ait in prædicto Breviario titulum hymni *Te Deum laudamus* ita habere: HYMNUS SISEBUTI MONACHI. "Qui cum omnino in eo conveniat, inquit, cum altero codice M. S. Basilicæ Vaticanæ, quem Eminentiſſimus Doctiſſimusque Cardinalis Bona à se inventus fuisse testatur in libro *De Divina Psalmodia*; ubi idem Sisebutus hujus hymni Auctor asseritur, vix jam de Auctore tam celebris per totam Ecclesiam cantici ambigendi locus relinquitur, præsertim cum ante Regulam S. Benedicti mentionem de hoc hymno nullam inveniamus." *In App. ad Pœnit. Theodorici p. 327.*

Hæc ille: quibus addi possunt, quæ circa Chronicon Datii Archiepiscopi Mediolanensis; cujus præcipue auctoritate hymnus hic S. Ambrosio & S. Augustino adscribitur, observat Mabillonius tom. 1. *Analect. p. 3.*

Certum interim est, hymnum illum à multis sæculis in Divino Officio fuisse recitatum; ut constat ex Regula S. Benedicti, Amalario, & Micrologo. *In Prol. De Ord. Antiphon. Microlog. c. 46.*

Constat quoque hymnum hunc, si verba spectes & sonum quo canitur, lætitiæ esse & gaudii ac simul gratiarum actionis: propterea cum hymno Angelico *Gloria in excelsis Deo*, pari passu procedere: ut dum hic in Missa dicitur, ille pariter in Officio dicatur; & si hic omittitur, similiter ille omittatur.

Hinc patet, cur tempore Paschali & omni die Dominica (nisi tempus pœnitentiæ gaudium non permittat) ob mysterium Resurrectionis, & dum triumphum Martyrum aliorumque Sanctorum recoluntur, excepto festo Sanctorum Innocentium (ob *lachrymas Mariam*, ut credit Gavantus in *Rubr. Brev. Lect. 6. cap. 4. num. 3.*) dicatur; in diebus aliis quæ gaudium speciale non requirunt, omittatur.

Facile quoque hinc colligitur quo spiritu & affectu, nimirum gaudii, & gratiarum actionis, decantari debeat.

CAPUT II.

De Matutino, quod hodie *Laudes* dicitur ejusque partibus.

§. 1.

An Laudes sive Matutinum sint Officium distinctum ab Officio nocturno, & an distinctis horis sint recitandæ?

Officium quod olim dicebatur Matutinum, hodie *Laudes* vocatur; inde nomen *Matutini* accepit, quod initio Matutini crepusculi persolvi debeat, juxta intentionem Ecclesiæ: ut evidenter insinuant hymni, qui ad Matutinum sive *Laudes* recitantur: *Ecce jam noctis tenuatur umbra, & lux aurora rutilans coruscet, &c.* Item, *aurora celum purpurat: & alius, nocturna lux vianibus à nocte noctem segregans, præco diei jam sonat, &c.*

Nomen verò *Laudum* officium illud accepit à Psalmo 148. & duobus sequentibus, qui per modum unius quotidie in hoc officio recitantur: qui laudes Dei per omnes pene versus resonat, quos propterea *laudum* nomine S. Benedictus cap. 12. & 13. *Regula* insignivit.

Constat quoque hoc officium ab officio nocturnali plane fuisse distinctum non tantum apud Monachos, sed & apud Clericos distinctisque horis fuisse utrumque persolutum. Nocturnum, quidem circa mediam nocturnæ, *Matutinum* verò illucente aurora.

Unde Radulphus Tungrensis *De Canon. Observan. prop. 14.* ait: "Quamvis sæculares jungant *vigilias matutinis laudibus*, & abusive utrumque appellent *Matutinas*, tamen sunt distinctæ horæ, & divisim à Monachis per orationes terminantur."

Quia & hodiernis ritus, secundum quem finito officio Nocturno, ad Matutini sive *Laudum* inchoationem canitur versus, *Deus in adjutorium*, sat insinuat aliud officium inchoari.

Hinc collige, parum de spiritu Ecclesiæ esse instructos, qui ipsum officium nocturnum à *Laudibus* separare verentur; creduntque illa duo officia uno tractu esse recitanda; cum contra illa à se separare intentioni Ecclesiæ sit conformius: unde nullatenus improbandum si quis ob negotia occurrentia convenire iudicans, ut officium nocturnum

Van Espen Opusc. Can.

præcedenti vesperâ persolvat, *Laudes* in diem sequentem ad auroram recitandas differat.

§. 2.

De Capitulis.

Sciendum, ait Radulphus Tungrensis quod sicut ad *vigilias* noctis leguntur lectiones magnæ, ita ad *Laudes* & *Vesperas*, & ad quinque parvas horas dicuntur parvæ lectiones, sive lectiunculæ, quas Sanctus Benedictus in Regula sua vocat lectiones, & ita sæpe appellantur in multis Scripturis. Communi autem usu sæculari appellantur *Capitula*. "Hæc Radulphus *De Can. observ. prop. 13.*

Quæ igitur hodie *Capitula* dicuntur, sunt breves lectiones, quæ in horis diurnis post *Psalmos* recitantur.

Dicuntur autem breviores de die quàm nocte; quia noctis tempore amplius vacabat Monachis & populo, instructiones longiores excipere, quàm de die, quando aliis operibus frequenter occupari debebant. Hinc apud Monachos in Palestina, ne opera sua continuo intermittere tenerentur, *exceptis vespertinis & nocturnis congregationibus, nulla per diem solemnitas celebrabatur, sed inter operas, preces & orationes per singula momenta miscentes, in his officiis, ait Cassianus, quæ non statuto tempore celebramus, totum diei tempus absumunt.* Epist. 3. Instit. cap. 2.

Adhæc cum de die *Missarum* solemnia peragenda essent, tempus permittere non videbatur, ut prolixiores instructiones haberentur; sed visum fuit sufficere, si brevis aliqua sententia ex S. Scriptura per modum brevis instructionis sive lectionis à Superiore diceretur.

Hinc ritus ille, quod *Capitula* non à Lectore, sed ab eo qui officio præest recitentur; idque non postulatâ benedictione: quia cum hic Prælatus chori repræsentet, non convenit, ut ab alio benedictionem petat.

Non concluduntur quoque ritu aliarum lectionum per tu autem &c. quia cum hæc verba dicerentur à Superiore, ut finis lectioni imponeretur, facile apparet, cur in brevi lectione à Superiore, aut eo qui officio præest, recitandâ, non sint dicenda. Deinde à Lectore per illa, *Domine miserere nobis*, postulatur erratorum venia, quàm à Superiore apud inferiores postulari non ita videbatur conveniens.

Respondetur tamen à choro *Deo gratias*, ut pro singulis, etiam minimis gratiæ donis, gratias agamus, & hanc brevem instructionem nobis quoque à Deo venire confitemur.

Igitur *Capitula* sunt breves quædam lectiones, sive exhortationes, quæ per diem à Superiore inter *Divinas laudes* fiebant, quibus interim mens quasi novo quodam spiritali pabulo reficeretur, Debat autem recitari *ex corde, sive memoriter*: atque hinc forsitan sit, quod eadem frequentius *Capitula* recitentur; imò idem *Capitulum* in variis horis ejusdem diei recurrat; cum lectiones *Nocturnorum* semper variant. Vide cap. 12. *Regul. S. Benedicti.*

§. 3.

De Precibus ferialibus.

De Hymno ac Versu, qui in *Laudibus* post *Psalmos* & *Capitulum* dicuntur, cum de his actum, hic non agam: hoc unum notandum, hymnum & versum in *Laudibus*, *Vesperis*, & *Completorio* recitari immediate ante *Cantica Evangelica*; ut nimirum, per eorum cantum excitemur ad illorum devotam recitationem, tanquam harum *Horarum* excellentiorem partem; nimirum ex *Evangelio* desumptam; unde sicuti ad excipiendam lectionem *Evangelii* omnes cum honore & tremore stare debent, ita quoque ad *Canticorum* illorum cantum stare jubentur.

Post *Canticum* in *Laudibus* & *Vesperis* interdum sequuntur *preces*; quæ in plurimorum *versuum* alterna recitatione consistunt; quarum sæculo 6. evidenter meminit S. Columbanus cap. 7. *Regula*, dicens, "per diurnas Horas terni *Psalmi* pro operum interpositione statui sunt à Senioribus nostris, cum *versiculorum* argumento intervenientium pro peccatis primùm nostris, deinde pro omni populo Christiano, pro Sacerdotibus & reliquis Deo consecratis sacris plebis, gradibus postremò pro eleemosynas facientibus, postea pro pace Regum &c."

Hæc S. Columbani verba si conferantur cum hodiernis precibus evidens erit, illas ad vivum fuisse expressas.

A Græcis originem suam sumpsit, teste Isidoro; ideoque adhuc à voce græca *Kyrie eleyson*, quæ latine significat, *miserere mei*, inchoantur: L. 1. *De Eccles. Offic. c. 9.*

Oratio Dominica inter has preces integra pronuntiatur *clarâ voce*: cujus ritus meminit S. Benedictus c. 13. *Regula*, qui ei rationem addit: "propter *scandalorum* spinas, quæ vorari solent in Monasterio; ut conventi per ipsius orationis sponsonem, qua dicunt: *Dignitte nobis debita nostra: sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*, purgent se ab hujusmodi vitio.

Ex his finalibus verbis evidens est, ut etiam notat Hugo Menardus ad *Concor. Reg. p. 355*, scandalum hoc loco sumi pro peculiari peccato dissensionis, aut rixæ, sive iracundiæ, rancoris aut odii.

Quidni ergo merito eadem ratione Ecclesia audientibus Canonicis & Clericis in unum congregatis jubeat Orationem Dominicam *clarâ voce* recitari, ut se ab hujusmodi vitio, quod non minus inter ipsos, quam Monachos, timendum est, *purgent*. Præsertim diebus pœnitentiæ ac jejuniis destinatis (quibus ritu Romano hæc preces dumtaxat dicuntur) eò quòd dies illi exigant, non tantum ut orationi & precibus diutius ac ferventius occupemur, sed etiam opera misericordiæ, inter quæ non minimum est offensarum remissio, alacrius exerceamus.

§. 4.

De Oratione sive Collecta, ac Ritu, quo recitatur.

Ritu Romano in fine cujuslibet horæ Sacerdos, sive qui officio præest, recitat vel canit orationem, quam *Collectam* dicimus: "eò quòd Sacerdos, ut notat Micrologus *De Eccles. obs. cap. 3*, qui legatione fungitur pro populo ad Dominum, omnium petitiones eâ oratione colligat atque concludat.

Hinc antiquitus, qui officium concludebat, dicebatur *orationem colligere*; quia brevi quadam oratione omnium vota precesque colligebat. *Vide Cass. l. 2. Instit. cap. 7. & 10. Et notas Gaz.*

Quis orationum sive *Collectarum*, quibus hodie concluditur, auctor sit, incertum est. Illud constare videtur, quòd Gregorius Magnus meliores & emendatiores in ordinem redegerit, ipseque merito primarius *Collectarum* auctor sit habendus: "Nam & ante ipsum (ut observat Cardinalis *Bona De div. Ps. cap. 16. §. 17. num. 2.*) rarior earum mentio apud Scriptores Ecclesiasticos reperitur."

"Sunt tamen & aliæ à recentioribus editæ, ait idem Cardinalis *Lib. 2. Rerum Liturg. cap. 15. n. 4.* quæ facile dignoscuntur, sicum antiquis & Gregorianis conferantur; elucet enim in antiquis veteris Ecclesiæ spiritus: elucet in verbis ipsis Apostolica quædam gravitas: in sensu & in collatione verborum grata quædam & perspicua concinnitas, adeò ut brevi compendio multa contineantur."

Sacerdos *Collectam* recitaturus prius adstantes salutatur, dicendo: *Dominus vobiscum*, quæ salutatio è veteri Testamento in Ecclesiam derivata est Booz enim salutans messorum suos, ait: *Dominus vobiscum*. *Ruth. cap. 2.* Ejus antiquitatem ostendit, & prædicat Synodus Bracarensis II. an. 563.

Præmittitur hæc salutatio orationi, ait Rupertus, ad excitandam attentionem ad orationem: estque appreciatio Sacerdotis, ut Dominus in ipsis maneat, & petitionibus ipsorum effectum tribuat.

Appreciationi Sacerdotis respondet Chorus: *Et cum spiritu tuo*, quæ sumpta videntur ex Epistola Pauli, ubi ait: *Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo*.

Hunc ritum antiquissimum esse colligitur ex Chrysostomo, qui illius meminit: & scribit Florus Magister, "nihil melius invenisse Ecclesiam, quod optaret sacerdoti nisi quòd Sacerdos optat Ecclesiæ, ut idem Dominus, qui dignatur esse cum Ecclesia, dignetur etiam esse cum spiritu Sacerdotis." *Homil. 18. in 2. ad Cor. in exposit. Missæ.*

Porro Sacerdos *Collectam* dicturus, tam se quam alios ad orandum hortatur, dicens: *Oremus*, idque ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, ut patet ex antiquis Liturgiis, & ejus meminit S. Augustinus *Epist. 107.*

Post precationem sive *Collectam*, Chorus respondet *Amen*: cujus responsionis ex Apostolo, & SS. Patribus antiquitas manifesta est.

Amen vox est Hebraica, qua SS. Litteræ utuntur ad aliquid confirmandum: Latine idem sonat, quòd *fideliter, sic est, ita fiat*.

Hinc in responsione Chori accipitur pro *ita fiat*, quasi nimirum Chorus succinendo Sacerdoti *Amen*, dicat, *ita fiat*, ut postulasti, & orasti. Unde Augustinus monet, ut Ministri distinctè preces pronuntient, quatenus populus ad id, quòd intelligit, dicat *Amen*.

Ex his patet, quo affectu nos componere debeamus ad orationem, dum à Sacerdote proclamatur *Oremus*; & quam attentè esse jubeamur ad verba orationis, ut eâ finitâ intimo cordis affectu respondere possimus, *Amen*. Qua de re

etiam Parochi non inutiliter populum instruent, qui toties illud *Oremus* in clamarè audiunt, nec amen, quid significet, intelligunt; aut certè ob frequentiam & consuetudinem non attendunt; ut ritè instructi possint, si non ore, saltem corde dicere, *Amen*.

CAPUT III.

De 4. minoribus Horis, Vesperis & Completorio.

§. 1.

De Prima.

Pars illa officii, quam hodie *Primam* dicimus, apud Patres ætate Cassiani antiquiores non invenitur. Et quidem ipse Cassianus asserit, *Primam* suo tempore in suo Monasterio Bethleemico celebrari cœpisse, ne Monachi post Laudes usque ad *Tertiam* otiosi & somnolenti jacerent in cellis, cum nulla conventus necessitas eos ad orationem compelleret. Unde alibi vocat eam *novellam* institutionem & solemnitatem.

Quare verissimum est, quòd observat Radulphus Tugrensis, *Primam* & Completorium (de quo infra) post aliarum Horarum institutionem addita esse.

Atque hinc facillè intelligitur, qua ratione factum sit, ut ritum diversum ab aliis horis jam institutis sortita sit: nec recitetur *Collecta* officii occurrentis, ut in aliis, sed illa, quæ incipit: *Domine Deus omnipotens*.

Quæ oratio, uti totius Officii partes, id est, Hymnus, versus atque preces, eò unice tendunt, ut Deus in diurnis actibus nos servet à nocentibus, exurgat, ut adjuvet nos, & gratiæ agantur, quòd ad principium hujus diei nos pervenire fecerit.

Unde merito hæc officii pars operibus nostris præmittitur; imò & juxta Ecclesiæ intentionem primo mane solvenda est, quòd vel initialia verba ipsius Hymni evincunt: *jam LUCIS ORTO SIDERE Deum precemur supplices*. Unde & ante *Primam* Monachis silentium solvere jam pridem interdictum fuit.

Ritu Romano in Dominicis post Psalmos sequi Symbolum vulgò S. Athanasii.

Symbolum hoc sub nomine S. Athanasii à multis sæculis receptum fuisse; quin & ante 600 annos in Divino Officio recitatum, constat ex vetusto Breviario Chori Montis Cassini (de quo supra mentio est) in quo dictum Symbolum sub hoc titulo legitur: *Fides Catholica edita ab Athanasio Alexandria Sedis Episcopo*.

Olim quotidie in Prima recitatum fuisse asserit Honorius... Hodie solis diebus Dominicis, quæ SS. Trinitati (cujus mysterium specialiter exponitur in hoc Symbolo) singulariter sacri sunt.

Verum eo non obstante complures Viri eruditi pluribus probârunt argumentis, Symbolum illud S. Athanasio tribui non posse: quorum argumenta hic proferre non est hujus instituti; illa apud auctores, qui de ea re ex professo scripserunt, facillè videri poterunt. *Vide P. Papenbroc. tom. 1. Maji in Append. ad cap. 3. vita S. Athanasii & ab eo citatos.*

Finitur *Prima* propriè post *Collectam*: *Domine Deus omnipotens*, quâ recitata dicitur: *Benedicamus Domino*, quo finis Horis imponi solet.

Martyrologium & preces olim non in Choro, sed in Capitulo, ad quod Monachi & Canonici convenire quotidie solebant, recitabantur; ut Radulphus etiam sæculo XV. testatur.

Recitabatur quoque lectio proluxa ex regula, idque eò ritu, quo Lektionen nocturnorum: *cujus vice*, ait Gavantus, legitur hodie *LECTIO BREVIS*: quæ & ob id lectio ad absolutionem Capituli dicitur: & eodem, quo Lektionen nocturnorum, ritu recitatur.

Itaque lectio Martyrologii, cum reliquis subsequentiibus, demum *Primam* adjecta fuerunt, dum Canonici & Clerici quotidiana Capitula habere desierunt.

Ideo autem legitur Martyrologium, sive fasti Sanctorum, ut eorum *inruentes exitum conversationis, imitemur & fidem*. *Ad Hebr. 13. v. 7.*

Illorum autem nomina Sanctorum anticipatâ lectione recitantur, quorum memoria sequenti die recolitur, quatenus venturæ festivitatis celebrationem digniori ac devotiori apparatu præveniamus.

§. 2.

De Tertia, Sexta, Nona, Vesperis & Completorio.

DE partibus Horarum istarum, Hymnis, Psalmis, Capitulis, Responsoriis, Versibus, Collectis hic agere animus non est, cum de his jam antea actum sit; nec

in his pene quidquam occurrat speciali notâ dignum; nisi quod in tribus minoribus, uti & *Primâ*, quotidie recitetur Psalmus: *Beati immaculati*, in varias partes quasi totidem Psalmos divisus.

Hic Psalmus meritò horis diurnis assignatus est, quia in eo Propheta Studium fervens erga Dei mandata ostendit: quem fervorem præcipuè Ecclesiæ Ministris summopere necessarium novit Ecclesia.

Tempus, quo *Tertiâ* persolvenda est, nomen indicat. *Tertiâ* enim apud Romanos æquivalerat nostræ, *nona* antemeridiana.

Tempus *Sextæ* nomen & hymnus indicant. *Sextâ* enim apud Romanos nostræ *Duodecimæ* respondebat, unde circa meridiem exsolvenda; ut & Hymnis indicat his verbis: *Splendore manè illuminas, & ignibus MERIDIEM.*

Nona apud Romanos *Tertiæ* nostræ pomeridianæ respondet; quare non ante meridiem, ut in pluribus Ecclesiis moris est, sed post meridiem persolvenda est.

Vespertinum officium antiquissimum esse nemo dubitat: illud quoque constat, jam dudum creditum fuisse, ut notat Radulphus, quod *Laudes & Vesperæ simili modo debeant officari.*

Proinde ritu *Laudum* perspecto, & *Vesperarum* ritus cognoscitur.

Quod verò *Vesperæ* diei *Dominicæ* & *Festorum* celebrantur die præcedenti, inde contingit, quod pluribus seculis moris fuerit, ut dies *Dominici* & *festivi* celebraren-

tur de *Vespera* in *Vesperam*: qui celebrandi ritus, cum circa sæculum 12. aut 13. paulatim apud populum defecit, mansit tamen in officio divino, cum in *Cap. 8. De Feriis* diceretur, dies *Dominicos à Vespera in Vesperam* esse celebrandos, Glossographus morem sui temporis attendens ait, id non procedere quoad iudices, sed quantum ad celebrationem officiorum. Vide Thomassin. De Festis lib. 3. cap. 5.

Ritus *Completorii* & *Primæ* pene in omnibus conveniunt; & ut hæc post reliquas horas instituta fuit, ita & hoc, & quemadmodum *Primæ* dicitur, ut Deus in diurnis actibus nos servet à nocentibus; ita *Completorium*, ut dignetur nocte ista sine peccato nos custodire, ac procul recedant somnia & noctium phantasmatum, hostemque nostrum comprimat, ne polluantur corpora. Denique à *Primæ* dies inchoari, & per *Completorium* finiri debet.

Inchoatur autem *Completorium* propriè à versu *Deus in adiutorium*, aut *Converte nos*. Quæ enim antecedunt, nimirum *brevis lectio* & reliqua cum peccatorum confessione, adjecta fuere, postquam Clerus ad vespertinas spirituales collationes ire desit. In his enim ante *Completorium* lectio proluxa ritu lectionum nocturnorum recitabatur, & confessio peccatorum fiebat: quâ peractâ *Completorium* demum inchoabatur à versu, *Deus in adiutorium*. Vide Regul. Can. cap. 121.

Vestigia igitur hæc sunt, uti & quæ *Primæ* adjecta esse supra diximus, pristinae *Canonicalis* disciplinae, à qua pro dolor! cum omnimoda pene vitæ *Canonicalis* prolapsione recessum est.

F I N I S.

TRACTATUS

D E

SIMONIA

CIRCA BENEFICIA,

Administrationm Sacramentorum, &
Celebrationem Missarum,

ITEM D E

PENSIONIBUS
ECCLESIASTICIS.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

Quam invisum & execrabile esse debeat veris Ecclesiæ Filiis sacrilegum istud res Sacras mercium instar tractandi genus, satis superque nos docet Christus Dominus verbo & exemplo. Qui enim vivum aliàs mansuetudinis exemplar sese exhibebat erga maximos peccatores, velut clementiæ immemor factus de funiculis flagello in profanos ejusmodi mercatores animadvertit, omnesque vendentes & ementes è Templo ejecit. Hic zelus Domus Dei, non aliud, protestor (quidquid affingatur) me impulit, ut quæ in Canonum studio & Antiquitatis scrutatione hanc in rem aliquot annis collegi, in publicum modò darem. Experientia namque docet, pro! nimium frequens, quod, licet mensæ nummulariorum & cathedræ vendentium in Templo sint everse, hoc est, aperte rerum Sacrarum nundinationes per tot Canones proscribantur; clam tamen irrepant, dum Beneficia ex. gr. in permutationibus, resignationibus, &c. non minùs quàm in clausis officinis, si modum agendi spectas, venum exponantur. Hinc fit, ut res Ecclesiæ non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria convertantur lucra, Ecclesia lupis impleatur, & in ipso fonte, hoc est, Sacerdotum Ordine corrumpatur. Quid? Non ante peragitur consecrationis ministerium quàm de nummo convenerit. Hic pacis causa avaritiam suam tegit, ille inæqualitatis fructuum compensatione, hic ad redimendam vexam, ille Pensionis pallio, alius alia